

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GÜLTEN DAYIOĞLU'NUN HİKÂYELERİNİN
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Zekiye GÜR SOY TAVUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZGEN

Konya - 2015

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı Zekiye GÜLSOY TAVUŞ

Nümarası 128302031062

Ana Bilim / Bilim Dalı İlköğretim / Sınıf Öğretmenliği Eğitimi

Programı Tezli Yüksek Lisans

Tezin Adı Gülten Dayıoğlu'nun hikayelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelemesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı

Zekiye Gürsoy Taruş

Numarası

1283020310 62

Ana Bilim / Bilim Dalı

İlköğretim / Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Öggen

Tezin Adı

Gülten Dayıoğlu'nun Hikayelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan *Gülten Dayıoğlu'nun Hikayelerinin Değerler Eğitimi Açısından* başlıklı bu çalışma *11.11.2016* tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Yrd. Doç. Dr.

Mustafa Öggen

Yrd. Doç. Dr. Seyit Eminler

Doç. Dr. Mustafa Uşu

TEŐEKKÖR

Tez boyunca bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren değerli danışman hocam, Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZGEN'e katkılardan dolayı teőekkÖr ederim. Beni daima destekleyen eőim, ailem ve arkadaőlarıma teőekkÖrlerimi sunarım.

Zekiye GÖRSOY TAVUŞ

Konya, Aralık 2015

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zekiye GÜR SOY TAVUŞ	Numarası: 128302031062
	Ana Bilim/Bilim Dalı	İlköğretim / Sınıf Öğretmenliği	
	Program	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐	
	Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZGEN	
Tezin Adı		GÜLTEN DAYIOĞLU'NUN HİKÂYELERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	

ÖZET

Bu çalışmada değer kavramının anlamı, nasıl oluştuğu, değerlerin sınıflandırılması, Gülten Dayıoğlu'nun hikâyelerinde değerler eğitimi ve değerlerin oluşumundaki temeller ele alınmıştır. Günümüzdeki birçok problemin değerler eğitimindeki eksiklikler yüzünden yaşandığı düşünülmektedir. Dolayısıyla değerler eğitimi konusundaki eksiklikleri fark etmek ve değer kazandırma sürecinde nelerin yapabileceğinin bilincinde olmak bu bakımdan önemlidir.

Çalışmada ayrıca değerler eğitimindeki faktörler belirtilmiştir. Aslında değerler eğitimi insan yaşamının tümüne yayılan bir bütündür çünkü yaşananlar birbirini etkilemektedir. Ancak bunun tek bir mekân ve kısıtlı zamanda kazandırılması mümkün görünmemektedir.

Bu nedenle şimdiye kadar konu üzerinde yapılan çalışmalar incelenmiş, değerler eğitimi hakkında düşünmemizi sağlayacak bir tez çalışması oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Çocuk Edebiyatı

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Student's	Name Surname	Zekiye GÜRSOY TAVUŞ	Numarası: 128302031062
	Department/Field	Primary / Elementary Teacher	
	Programme	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐	
	Advisor	Asst. Assoc. Dr. Mustafa ÖZGEN	
Research Title		INVESTIGATION OF VALUES EDUCATION IN GÜLTEN DAYIOĞLU'S STORIES	

SUMMARY

At the beginning of this study, the concept of value, how it is formed, the classification of values, values education of Gülten Dayioğlu's stories, and the bases in the construction of the values are dealt with. It is thought that so many problems today are experienced because of the inadequacies in values education. Therefore, it is important to realize the inadequacies in values education and to be aware of what we can do in the process of attaining values.

The elements in values education are also stated. Actually, values education is a whole which expands to all human life because experiences affect one another. When we think about it, we'll find that it is impossible to attain it at one place and limited time.

For all the above mentioned reasons, by referring to the previous studies in the rest of the study, a thesis study which will provide us to think about values education was written.

Key Words: Value, Values Education, Children's Literature

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
SUMMARY	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU	2
1.1.1. Problem	4
1.1.2. Alt Problemler	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
1.4. SINIRLILIKLAR	6
1.5. TANIMLAR.....	7

BÖLÜM II

İLGİLİ KAYNAK TARAMASI

2.1. DEĞERLER.....	8
2.1.1. Değer Nedir?	8
2.1.2. Değerlerin Oluşumu.....	11
2.1.3. Değerlerin Özellikleri	12
2.1.4. Değerlerin İşlevi	15
2.1.5. Değerlerin Sınıflandırılması	16

2.1.6. Değerler Eğitimi Nedir?.....	19
2.2. MİLLİ EĞİTİMDE DEĞERLER EĞİTİMİ.....	21
2.3. DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLENİN ROLÜ.....	23
2.4. DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKULUN ROLÜ.....	24
2.5. DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜ.....	26
2.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	28

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	30
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	30
3.3. VERİ KAYNAĞI.....	30
3.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	31

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

4.1. BULGULAR VE YORUM.....	32
4.1. GÜLTEN DAYIOĞLU HİKÂYELERİNDE İŞLENEN DEĞERLER.....	36
4.2. GÜLTEN DAYIOĞLU HİKÂYELERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	37

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ.....	76
5.2. ÖNERİLER.....	80
KAYNAKÇA.....	81

KISALTMALAR

Akt	: Aktaran
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
s	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: ve diğeri

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Değerler eğitimi gibi tüm çevrelerden olumlu tepki alan bu tür çalışmalar, geçmişin günümüze taşınması gibidir. Değerler eğitimi, aynı malzemeyle modern bir bina yapmak yerine, eski bir yapının kendi malzemelerini kullanarak yenilenmesine benzetilebilir.

Eğitim, genel anlamda bireyde davranış değişikliği yapma sürecidir. Eğitim sürecinde kişilerin davranışlarında meydana gelebilecek değişimlerin istenilen yönde olması beklenir (Demirel vd., 2003: s.2). Bu istenilen davranışlar, bilişsel süreçler içermesinin yanı sıra, duyuşsal ve davranışsal süreçler de içerir. Kişiye doğru, iyi ve güzelin bilgisinin verilmesi, onu duyuşsal olarak içselleştirmesi ve davranışa dökebilmesi süreçlerinde değerler eğitimi önemli bir rol üstlenir. Son yıllarda önemi giderek anlaşılan değerler eğitimi, araştırmalara da konu olmaya başlamıştır.

Eğitimde hangi istenilen davranışların kazandırılacağı ve nasıl kazandırılacağı öğretim programlarında belirlenmiştir. Daha önceki yıllarda hazırlanan programlarda az da olsa, açıkça yer almasa da, değerlerin kazandırılmasıyla ilgili çalışmalar, etkinlikler yer bulmaktaydı. 2005 yılında değişen programlarda değerler eğitimine yer verilmiş, hangi değerlerin, hangi derslerde kazandırılacağı belirtilmiştir. Ancak bu değerlerin nasıl kazandırılacağı, hangi etkinliklerden, kaynaklardan ve argümanlardan yararlanılacağı hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Değerlerin eğitim ve öğretiminde pek çok yol ve yöntem bulunmaktadır. Elbette yöntemlerden en etkili olanları yaşantı kazanarak, model olarak sağlanan öğrenme yöntemleridir. Ancak öğrenme bilişsel süreçlerle başlar. Öğrencileri okulda programlı bir şekilde değerlerin kazandırılmasına yönelik süreç ve etkinliklerle baş başa bırakmak değerlerin öğretiminde önemli bir aşamadır. Ayrıca öğrencilerin okulda ve evde okudukları okuma kitapları da değerleri kazandıracak ve öğretim süreçlerini destekleyecek nitelikte olmalıdır.

Öğretim programlarının, öğretmenleri değerler eğitimi konusunda yönlendirmesi ve kaynak teşkil etmesi gerekmektedir. Ders kitaplarının, kılavuz kitaplarının çeşitli

değerler eğitimi etkinlikleriyle zenginleştirilmesi gerekmektedir. Bu etkinlikler hazırlanırken de, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında tavsiye edilen 100 Temel Eserden yararlanarak metinler hazırlanmalıdır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde; problemin durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve tanımlar yer almaktadır. İkinci bölümde; değerden, kavram olarak değerden, değerlerin oluşumundan, kültürdeki yerinden, felsefi temellerinden, sınıflandırılmasından, özellikleri ve işlevlerinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde; değerler eğitimi, değerler eğitiminde eğitim sisteminin, okulun, programın, ailenin, öğretmenin rolü ayrıca değerler hakkında yapılan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Dördüncü bölümde; Gülten Dayıoğlu'nun hikâyelerinde değerler eğitimin işlenişi yer almaktadır. Beşinci bölümde ise sonuç ve öneriler kısmı vardır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Hızla değişen dünyaya insanların ayak uydurabilmesi çok da kolay değildir. Yeni yetişen nesiller beslenme, sağlık, eğitim, sosyalleşebilme gibi daha birçok imkâna eskilere göre daha rahat ulaşabilmektedirler. Maddi yönden bu kolaylıkları sağlayan çağımız aynı zamanda insanları ahlaki açıdan birçok sorunla karşı karşıya bırakmaktadır. Maalesef insanlar psikolojik değişimlere maddi değişimlerde olduğu kadar kolay uyum sağlayamamaktadırlar.

Sosyal bir varlık olan insan hayatını devam ettirebilmek için çevresiyle başarılı ilişkiler kurmalıdır. Hayatının birçok alanını diğer insanlarla paylaşmak zorunda olan insan, bu paylaşımları gerçekleştirebilmek için toplumun bazı değerlerini kabullenmek, bu değerler doğrultusunda değişebilecek esnek bir yapıya sahip olma durumuyla karşı karşıyadır, insanların bu uyum sağlama sürecinin başarılı olabilmesi için toplumun değer yargıları erken yaşlarda çocuklara sezdirilmelidir. Bu da değerlerin ne denli önemli olduğunun bir göstergesidir.

Eğitimin genel amaçlarından biri olan yeni nesillerin toplumsal yaşama uyumunun önemini Varış (1998) şu şekilde belirtir; Eğitim hizmetinin en genel amaçlarından biri çocukların ve gençlerin toplumun yaşamına sağlıklı bir şekilde uyumunu sağlamaktır. Kültüre uyumda genel, evrensel, denenmiş ve yerleşmiş

değerlerin öğretilmesi genel öğretimi teşkil eder. Bunlar toplumda herkesin öğrenmesi ve bilmesi gereken bilgi, beceri ve ahlakî öğeleri içine alır. Bu bilgi birikimi bireyi ve toplumu iyiliğe götürücü niteliktedir. Bu uyum tam anlamıyla gerçekleşmezse, insanlar arasında anlaşmazlıklar ve iletişim güçlükleri doğacaktır.

Okulun ilk yılları çocukların tutum ve inançlarının geliştiği önemli bir dönem olarak belirtilmektedir. Araştırmalar on üç yaşına kadar insanda oluşan tutum ve değerlerin bu yaştan sonra değişmesinin oldukça güç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ilköğretim çağı, çocukların kendi değer inanışlarını geliştirilmesi için en kritik dönemdir. Bu dönemde çocuk duyarlılığına seslenen hikâyeler; çocuğun kendisini ve dünyayı tanımasına, duygu ve ihtiyaçlarını rahatça anlatmasına, kendisine ve başkalarına saygılı davranmasına yardımcı olur. Başkalarına karşı hoşgörülü olma, vatanını, milletini, ailesini, arkadaşlarını sevme, büyüklerine karşı saygılı olma gibi davranışlar da kazandırır. Bu bakımdan hikâye, çocuğun duygusal gelişimini sağlamada önemli bir araç olarak gözükmektedir (Paykoç, 1997; Özer, 1998).

Bilindiği üzere insanlar kendilerine doğrudan nasihatte bulunulmasından hoşlanmaz ve çoğunlukla nasihat pek işe yaramaz. Oysa mesajını dolaylı yoldan aktaran, nelerin doğru olduğunu ve nasıl davranılması gerektiğini yine dolaylı olarak hissettiren kitaplar çocukları daha kolay etkileyebilir; iyi ve güzel olanı benimsemelerini sağlayabilir. Hikâye, masal, roman gibi edebi türlerde yazılmış kitapların içerdiği değerler bakımından zengin olması değerler eğitime çok yönlü ve güçlü bir boyut kazandırır (Kumbasar, 2011).

2010 yılında gerçekleştirilen 18. Milli Eğitim Şurası'nın önemli konu başlıklarından birisini değerler eğitimi oluşturmuş ve sonuç bildirisinde değerler eğitiminin okulların görevlerinden olduğu vurgulanarak bu konuda öğretmenlerin yeterliliklerinin geliştirilmesi ve materyal geliştirme çalışmalarının artırılmasına yönelik bir dizi öneride bulunulmuştur. Sonuç bildirisinde Değerler eğitimi konusunda önemli işlev gören "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" dersi çoğulcu bir anlayışla tüm öğretim kurumlarında daha etkin olarak okutulmalıdır." denilmiştir.

Bununla hem bu dersin değerler eğitimindeki önemine vurgu yapılmış hem de bu dersin değerler eğitiminde daha etkin bir rol alması gerektiğine işaret edilmiştir (Kaymakcan, 2007, s. 31).

Hikâye, çocuğa okumayı sevdiren edebi metinlerden biridir. Okul öncesi dönemden itibaren başlayan çocuk-hikâye iletişimi; yaşam boyu gelişerek devam eder ve gelişir. Çocuk; hikâye, roman gibi edebi metinlerle kurduğu ilişkide özne durumundadır. Okuduğu hikâyedeki kahramanın yerine kendisini koyarak onun maceralarını zihninde yaşar. Böylelikle farklı deneyimlere tanık olur, yaşamında karşılaştığı farklı olaylar karşısında uygun davranış gösterme becerisi geliştirir.

Bu çalışmada; Gülten Dayıoğlu'nun yazdığı 1970 ve 1980li, bazıları da 1990'lı yıllarda 7- 9 yaş çocukları için Milliyet Çocuk Dergisi'nde yayımlanmak amacıyla Altın Kitaplar Yayınlarından Gelincik Dizisini oluşturan *Şenlik Günü* (1983), *Azat Kuşu* (1984), *Kır Gezisi* (1983), *Deli Bey* (1984), *Damdaki Korkuluklar* (1984), *Sıcak Ekmek* (1984), *Kırmızı Bisiklet* (1984), *Uçurtma* (1984), *Uçan Motor* (1965), *Neşeli Boyacı* (1988), *Küskün Ayıcık* (1989), *Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1-2-3* (1991), *Kumluktaki Yavru Martı* (1984), *Yalan Üç Ayaklıdır* (1983) *Cambaz Parası* (1984), adlarını taşıyan 17 hikâye kitabında yer alan 93 hikâye, değer eğitimi açısından incelenmiştir. Gülten Dayıoğlu tarafından çocuklar için yazılan hikâyelerin değer eğitimi açısından taşıdığı niteliklerin neler olduğu, çocuğun değer evrenine katkıları ve çocuk hikâyelerinin değer aktarımındaki rolü sorgulanmaya çalışılmıştır. Değer kavramı ve değerler eğitiminin literatürdeki karşılığında bahsedilmiştir. Aynı zamanda Türk Eğitim Sistemi'nde değer ve değerler eğitime, değerler eğitiminde okul, aile ve öğretmenin rolüne değinilmiştir.

1.1.1. Problem

Gülten DAYIOĞLU'nun hikayelerinde hangi değerler yer almaktadır?

1.1.2. Alt Problemler

Gülten DAYIOĞLU'nun hikayelerinde değerler nasıl işlenmiştir?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Toplumun temel yapı taşı insandır. Birlik ve beraberliğe önem veren, kültürüne sahip çıkan ve insan olmanın gereklerini yerine getirebilen bireyler, sağlam temelleri olan bir toplum oluşturacaktır. Sağlam bir toplumu oluşturabilmek için çocuklara kültürü oluşturan değerler verilmelidir. Bu değerleri vermenin belki de en etkili yolu fark etmeden ve eğlenerek öğrenmelerini sağlayan kitaplardır. Bu araştırmanın temel amacı 2011-2014 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı Tâlim Terbiye Kurulu'nun 2010/53 sayılı genelgesine göre okullarda uygulamaya konulan "Değerler Eğitimi Yönergesi"ne dayanılarak *Gülten Dayıoğlu'nun* Hikâyelerindeki değerlerin varlığını taramak, varsa nasıl verildiğini betimlemektir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Hayatın her alanında, sosyal bir varlık olan insanların birbirleriyle ilişkisinde gerekli olacak temel becerilerin çocuklara kazandırılması, sadece okulda, ders kitaplarından aldıklarıyla gerçekleştirmek mümkün olmayabilir. Çocuk edebiyatı da işte bu durumlarda eğitici özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. Böylece çocukların değerlerimize uygun birer kimlik kazanmasının okuma alışkanlıklarıyla ilgisi de ortaya çıkmaktadır. Okuyan bireylerin hayat deneyimleri yaşadıklarıyla sınırlı değildir. Onlar yaşantılarının yanı sıra, başka hayatlardan yola çıkılarak yazılmış bütün edebi eserleri de tecrübe etmiş gibi olurlar. Bu sebeple okuma alışkanlığının çocuk yaşlarda önce ailede daha sonra okulda başlamasının gerektiği düşünülür. Okuma alışkanlığının küçük yaşlarda başlaması, belli bir eğitim anlayışını da beraberinde getirir. Toplumun bir parçası olan çocuklara vereceğimiz kitapların özenle seçilmesi de konunun başka bir boyutudur.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünyada görülen hızlı değişimler insanları değiştirmekte, toplumun temel taşlarından olan değerler de bu değişimden etkilenmektedir. Çalışkanlık, hoşgörü, sorumluluk, saygı gibi değerler eskiye oranla önemini yitirmekte; tembellik, bencillik, sorumsuzluk özellikle gençler arasında hızla yayılmaktadır. Gençler manevi değerlerden ziyade maddi değerlere yönelerek bitmez tükenmez isteklerin esiri olmaktadır. Yaşanan bu tür olumsuzluklar ciddi bir yozlaşmayı beraberinde getirmektedir. Yaşanan olumsuzluklara karşın sağlıklı bir toplumsal yapının

devamı için o toplumu ayakta tutacak değerlerin yeni nesillere kazandırılması elbette ki önemlidir. Ailede başlaması gereken bu eğitim çocuğun yaşadığı diğer sosyal çevre tarafından da desteklenmeli ve bilhassa eğitim öğretim kurumlarında devam etmelidir (Kumbasar, 2011, s.1).

Günümüzde aileler, çocuklara yönelik eserlerin önemini yeterince fark edemediği için, çocukların gelişiminde karşılaşılan olumsuzluklar gün geçtikçe artmaktadır (Dilidüzgün, 2004, s.18). Bu sebeple de özellikle 6-10 yaş arasındaki çocukların okuyacağı kitap seçimini genellikle aileleri ya da öğretmenleri yapmaktadır. Bu bakımdan onlar seçilen kitabın çocuğun yaşına, gelişim düzeyine, kişisel farklılıklarına ve ilgi alanlarına uygunluğu muhakkak göz önünde bulundurulmalıdır.

Özellikle ilkökul öğrencilerinin (1-4. Sınıf) her açıdan örnek aldıkları öğretmenler bu tür kitapların seçiminde daha dikkatli ve özenli olmalıdır. Öğretmenlerin fakültelerde aldıkları eğitimde ‘Çocuk Edebiyatı’ dersi de buna kaynak teşkil eder. Olumlu kişilik geliştirmesini sağlamada önemi çok büyük olan çocuk kitaplarını muhteva ve biçim olarak seçebilecek öğretmenlere her zaman ihtiyaç vardır.

Bu anlamda bu çalışmanın; çocuk edebiyatı yazarlarına, kitap seçiminin önemini fark eden öğretmenlere, çocuklarının gelişimlerine olumlu katkı sağlamak isteyen ailelere ve bu alanda çalışmak isteyen lisans ve yüksek lisans öğrencilerine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.4. SINIRLILIKLAR

Çalışma, Gülten Dayıoğlu'nun yazdığı 1970 ve 1980li, bazıları da 1990'lı yıllarda 7- 9 yaş çocukları için Milliyet Çocuk Dergisi'nde yayımlanmak amacıyla Altın Kitaplar Yayınlarından Gelincik Dizisini oluşturan *Şenlik Günü* (1983), *Azat Kuşu* (1984), *Kır Gezisi* (1983), *Deli Bey* (1984), *Damdaki Korkuluklar* (1984), *Sıcak Ekmek* (1984), *Kırmızı Bisiklet* (1984), *Uçurtma* (1984), *Uçan Motor* (1965), *Neşeli Boyacı* (1988), *Küskün Ayıcık* (1989), *Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1-2-3* (1991), *Kumluktaki Yavru Martı* (1984), *Yalan Üç Ayaklıdır* (1983) *Cambaz Parası* (1984), adlarını taşıyan 17 hikâyeye kitabında yer alan 93 hikâyenin, değer eğitimi açısından incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

1.5. TANIMLAR

Değer: Davranışa genel rehberlik yapan, neyin değerli olacağını savunan inanışlar, çaba gösterenler için idealler ve hangi davranışların iyi, doğru, arzulanan ya da saygıya layık olduğunu kapsayan ilke ve temel inançlardır (Halstead ve Reis, 2003, s.5-6).

Değerler Eğitimi: Değerler hakkında öğrencinin anlayışını ve bilgisini arttırmak ve öğrencilerin yeteneklerini ve isteklerini belirlemek için açık ve/veya kapalı (örtük) herhangi bir aktivitedir (Australian Government of Education, Science and Training, 2003: 251).

Çocuk Edebiyatı: Edebiyat niteliğinden ödün vermeden, çocuğun gerçekliğinden hareket ederek konularını onun doğal ve güncel çevresinden seçen ve çocuğun kendi dünyasına çok açılı bir anlayışla bakabilmesini sağlayan, ona bilinçli bir okuma alışkanlığı kazandırmayı öngören edebiyat ürünleridir. (Dilidüzgün, 2002: 10).

BÖLÜM II

İLGİLİ KAYNAK TARAMASI

2.1. DEĞERLER

Değerler, üzerinde tartışmaların ve araştırmaların yapıldığı son zamanlarda daha fazla üzerinde durulan bir konudur. Filozofların varoluş sebeplerimizi sorgulamaya başladığı andan itibaren gündeme gelen değerler, yüzyıllardır düşünürlerin, filozofların başta olmak üzere tüm toplumların gündeminden düşmemiştir. İyi- kötü, doğru- yanlış, güzel- çirkin şeklinde değerlendirmeler, bu değerler konusunda ipuçları vermektedir. Bu sınıflandırmalar, dolayısıyla değerler, zamana ve topluma göre farklılıklar gösterse de insan var olduğu sürece değerleri de olacaktır. Her birey kendine ait değerlerinin etkisiyle hayatını tanzim eder. Düşünce yapısını, sosyal çevresini, olaylara ve olgulara yaklaşımını değerler üzerinden kurar. Hökelekli (2010: 4)'ye göre; birey, değerlerinin etkisiyle oluşturduğu düşünce yapısı aracılığıyla dünyayı anlamaya, sosyal çevresindeki olayları anlamlandırmaya çalışır. Grupların seçtikleri değerler, kimliklerini tanımlama, kendilerini, etkinliklerini ve hedeflerini değerlendirme ve özellikle diğer grupların asıl hedeflerini ve etkileşim yargılarını değerlendirme için ölçütler oluştururlar. Öncelikle değer kavramını, değerlerin özelliklerini ve işlevlerini açıklamaya çalışalım.

2.1.1. Değer Nedir?

Değer kavramı Latince “kıymetli olmak”, “güçlü olmak” anlamlarına gelen *valere* kökünden türemiştir (Aydın, 2011, s.39). Değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddî ve manevî öğelerin bütünü olarak nitelendirebilir. Değer nesne ve *olayların bir toplum, bir sınıf ya da bir insan bakımından taşıdığı önemi belirleyen niteliği* olarak da tanımlanabilir. Bir toplum, bir sınıf ya da bir insan için önem taşıyan nesne ve olaylar değer tanımı içerisinde yer almaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 1998).

Ayrıca değer, arzu edilen, arzu edilebilen şey, olaylarla ilgili insan tutumu demektir. Değerler, ideal davranış biçimleri veya hayat amaçları hakkındaki inançlarımız, davranışlarımıza yön gösteren ölçülerdir. Diğer bir tanımla, değer, bir nesneye, varlığa veya faaliyete, bireysel ve toplumsal açıdan tanınan önem ya da üstünlük demektir. Bir şeyin sahip olduğu kıymet yani niteliğe değer dediğimiz gibi; arzu edilen, kişilerin hayatlarına kılavuzluk eden, bizim yanımızda önem dereceleri olan hedeflerimize de değer diyoruz. Davranışlarımıza ve hayatımıza yön veren değerlerin, diğer fiziksel varlıklar gibi somut bir mevcudiyeti yoktur. Değerler ancak eylemle birlikte ortaya çıkar. Biz, adalet ve dostluk değerlerini somut olarak, adil ve dost insanlarda görebiliriz (Aydın, 2010). Aydın soyut değerlerin insan eylemlerinde görülebileceğini ifade ederken Kılıç (2002) bireysel değerlerin önemine vurgu yapar. Kılıç'a (2002) göre değerler, bireylerin kendisi ile ilgili inançlarını içerir.

Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren en önemli ölçütlerdir. Bu nedenle, toplumsal kişi ve bu kişinin davranış örüntüleri sosyolojik incelemelerin başlangıç noktasını oluşturur. Kültürel öğeleri göz ardı eden her yaklaşım, yaşanmakta olan toplumsal süreçleri anlamaktan ve açıklamaktan uzak kalacaktır (Özensel, 2003, s. 220).

Değerler, toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgular, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için iyi olduğuna inanılan ölçütler, bilinç, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılar ve bireyin bilincinde yer eden ve davranışı yönlendiren güdülerdir (Özgüven, 1994).

Değer bir eyleme karar verirken ya da bir tercih yapmak durumunda kalınca alternatiflerden birini seçmeye yarayan yol gösterici nitelikteki içyapımıza ait bir ilke veya inanç olarak tanımlanabilir (Önal, 2006). Kınal (2002) ise değerleri bir kültüre mensup üyelerin, istenilen veya istenilmeyenin, iyi veya kötünün, güzel veya çirkinin ne olduğunu belirlemeye yönelik olarak kullandıkları standartlar şeklinde tanımlamaktadır.

Bozkurt'a (2008) göre ise değerler, amaçlarımızı ve davranışlarımızı belirlemede bize neyin doğru, neyin yanlış olduğunu söyleyen standartlardır. Ya da toplumsal olarak arzu ettiğimiz şeyler hakkında paylaşılan soyut fikirlerdir. Sonuçta değerler bize iyi, kötü, güzel, çirkin, ahlaki ve gayri ahlaki şeyler hakkında ölçütler sunar.

Raths, Harmin ve Simon(1978) bu kavramın tanımlarının birbirinden farklı olduğunu şöyle ifade etmektedir:Değer teriminin anlamı sosyal bilimlerde ve felsefede kesinlikle net değildir ve tanımı için ortak bir görüş yoktur.Her düşünce okulu,kelimeyi kendi tanımıyla değerlendirmektedir.Bu sebepten,belli bir tanım başka bir düşüncede çoğunlukla geçerli değildir.Ortaya çıkan tek anlaşma değerlerin insan için önemli bir şeyi temsil ettiği (Akt. Tahiroğlu, 2011, s. 42).

Benzeri bir açıklama da Johnston (2002) tarafından şu şekilde ifade edilmektedir: Değerler terimi problemlidir. Kelimenin yaygın olarak kullanılmasından dolayı birçok tanımı vardır. Ahlak felsefesinin önde gelen filozoflarından birisi açıkça şunları yazmıştır: “Değerler kelimesi için felsefi bir kullanım bulmakta zorlanıyorum. Değerler iyi,kötü, zarar ya da yarar gibi kelimelerle ve daha iyi,daha kötü gibi yakın anlamdaki terimlerle açıkça ifade edilememektedir (Akt: Tahiroğlu, 2011, s.42).

Değer, arzu edilen, ilgi duyulan, ihtiyaç duyulan şeydir. Değer kavramı, olması gerekeni ifade eder, bilimin ve bilginin doğrudan konusu olan ‘olmuş olan’dan farklıdır. Dolayısıyla değer kavramı, teoriden çok ameli/pratik bir karakter taşır. Yani o eyleme ve ideale yöneliktir. Bundan dolayı değerlerin insanın varlık şartları olduğunu söylemek yanlış olmaz. İnsan, değerlerini varlıkla kurduğu ilişkiler neticesinde meydana getirir. Var olanlar hakkında edindiği bilgileri kullanırken elde ettiği sonuçlar, insanı değerler kazanmaya götürür. Elde ettiği bilgileri o, bazı ölçülere göre kullanır. Bunlar keyfi kurlsız-ölçüsüz olarak kullanamaz. Yoksa kendisine büyük zarar verebilir (Kaymakcan vd., 2007, s.60).

Bir davranışın değer olması için istikrarlı ve devamlı olması şart görülmüştür. Tek bir fiil değer olamaz. Fiilin örnek alınabilmesi için her yerde, her zaman aynı şekilde tekrar etmeli; farklılık oluşmamalıdır. Zamanın ve mekânın değişmesiyle değişmemelidir. Her yerde her zaman görülmeli, tanınmalı, tekrarlanarak yaşanmalıdır. (Kaymakcan vd., 2007, s. 66).

Değerler bir toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören, inanılan ve korunmaya çalışılan davranış şekilleridir. Onlar bu nitelikleriyle milleti başka milletlere karşı açıklayan bir bütünü oluşturur ve ‘kültür’ kavramıyla da yakından ilgilidir (Özbay, 2002).

Değer kavramı birçok disiplinde yer alır. Farklı disiplinlerde karşımıza çıkması, onun tarifini zorlaştırmaktadır. Her bilim dalı bu kavramla ilgili kendisini ilgilendiren boyutunu seçmiş ve incelemiş, ilgilendirmeyen kısmı da göz ardı etmiştir. Bu nedenle genel kabul görebilecek bir tanım üzerinde bir fikir birliği sağlamış değildir.

Değer kavramı için yapılan tanımlar her ne kadar birbirinden farklı olsa da ortak özellikleri onların davranışları istenir kıldığı, toplumun ortak bakış açısını yansıttığı, birlik ve beraberliği sağlayarak toplumdaki kargaşayı önlediği söylenebilir.

2.1.2. Değerlerin Oluşumu

Değerler birden ortaya çıkan kavramlar değildir. Tarihi ve kültürel bir arka plana sahiptir. İnsan yaşama biçim vererek kültür ve uygarlık üreten ve yaşama anlam veren canlıdır. Bu anlam verme işi ile değerler üretir. Bu değerler amaçlarımızdan, arzularımızdan, inançlarımızdan, eylemlerimizden ortaya çıkar ve uzun zaman dilimi içinde yavaş yavaş oluşur (Bobaroğlu, 2002, s. 65-66; Oktay, 2007, s. 140; Öztürk, 2005, s. 43; Raths, Harminve Simon, 1978, s. 28; Akt.; Tahiroğlu, 2011, s. 46).

Değerlerin tarihsel arka planına bakıldığında; iyi karakterin oluşumunun yaklaşık iki yüz yıldır İngiltere dokümanlarında yer aldığı görülür. Ancak karakter eğitimi kelimesi Amerika'dan alınmıştır (Gatherer, 2004; Akt: Can, 2008, s. 15). Daha önceleri karakter eğitiminde geleneksel boyutlar ön plandayken, 1960'lı ve 1970'li yıllarda ahlaki düşünmeye odaklanan bilişsel gelişim uzmanları ve iç güdülenmeye odaklanan değer aydınlatması uzmanları, ahlak eğitimini model alma, telkin ve doğrudan öğretimi içeren geleneksel boyutlardan arındırarak, ilerlemeci ahlak eğitimine önem vermeye başladılar. O dönemde Aristoteles geleneksel ahlak eğitimini destekleyenler arasında, Dewey, Kant, Plato ilerlemeci ahlak eğitimcileri, Piaget ve Kohlberg ise ilerlemeci bilişsel gelişim psikologları olarak görünmekteydi (Vessels, 1998, s.16-17; Aktaran: Can, 2008, s. 15).

John Dewey, ahlaki eğitim, karakter gelişimi ve değer eğitimi üzerinde dururken, o yıllarda Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramı karakter eğitimine duyulan önemi arttırdı (Mulkey,1997; Akt: Can, 2008, s. 15). Kohlberg ahlak gelişim kuramını, Piaget'nin kuramının yeniden incelenmesi ve adlandırılması sonucunda oluşturmuştu (Senemoğlu,

2007; Akt: Can, 2008, s. 15). Kohlberg'in kuramının o yıllarda okullardaki sınıf uygulamalarında, özellikle de devlet okullarındaki sınıf uygulamalarında kullanılmasının çok zor olduğu düşünülüyordu. Çünkü ahlaki sorgulama sürecinde her çocuğun var olan durumunu değerlendirmek ve her çocukla birebir çalışmak kadar zaman almaktaydı. 1968 yılında San Antonio Enstitüsü, sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla bir karakter eğitimi programı geliştirdi. Bu program problemleri çocuklara problemlerini çözmek için gerekli durumları sağladı. Çocuklar çözüm üretirken eleştirel düşünme güçlerini geliştirdiler. Problemlere karşı alternatifler ürettiler ve alternatiflerin sonuçlarına karar verdiler. Çocukların bu şekilde alternatiflere çözümler bulması onların çözümleri içselleştirmesini sağladı. 1985 yılında ise Chicago Eğitim Kurumu, Chicago devlet okullarındaki çocukların ihtiyaçları üzerine odaklanarak bir karakter eğitimi programı geliştirdi (Mulkey, 1997; Akt: Can, 2008, s. 15–16).

Değerlerin oluşumunda ihtiyaç, önemli bir yer tutar. Burada insanın duyduğu ihtiyaç ile ulaşılmak istenen “aşkın obje’ye” duyulan ihtiyaç, değerlerin ortaya çıkmasına yol açar. Ortaya çıkan bu değerler, hislerimiz ve duygularımız yoluyla özel olarak kodlanır, yazılan veya konuşulan kelimelerle belirlenir ve insan çabasıyla oluşturulmuş ürünlerde ifade edilir (Bolay, 2007, s. 16; UNESCO, 2005; Akt: Tahiroğlu, 2011, s. 46).

Oktay’a (2007, s. 141) göre bilginin getirdiği güç, akabinde o bilgiyle ilgili kültür ve değer yargılarını daha güçlü ve baskın hale getirmektedir. İnsanlar o bilgiyi kullandıkları sürece onunla gelen değer yargılarını tercih ederler. Dolayısıyla değerlerin ortaya çıkmasında bilgiyi kullananlardan ziyade oluşturanların değerleri daha büyük önem taşır (Akt: Tahiroğlu, 2011, s. 47).

2.1.3. Değerlerin Özellikleri

Değerlerin ne olduğunu anlayabilmek için özellikler iyi bilinmelidir. Bu özellikler Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda şu şekilde sıralanmıştır:

- Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.

- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.

- Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.

- Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.

- Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir (İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2009).

Değerler konusunda araştırmalar yapan Schwartz ve Bilsky ise değerlerin özelliklerini altı maddede toplamıştır. Bu özellikler sırasıyla şunlardır:

1. Değerler inançtır. Fakat tümüyle nesnel ve duygulardan arındırılmış değillerdir. Fikir niteliği taşımazlar. Soyut ve kişiseldirler, etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.

2. Değerler bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik...) ilişkilidir.

3. Değerler özgül eylem ve durumların üzerindedir. Örneğin itaatkârlık değer, evde, işte, okulda ve tanımadığımız ilişkilerin tümünde geçerlidir.

4. Değerler davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görür.

5. Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanır. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.

6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir (Schwartz ve Bilsky 1987, Akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Güngör'e (1993) göre, değerler kalıtımsal değildir. Onlar rollerle öğretilerek kuşaktan kuşağa aktarılır. Değerler yakın çevreden, aileden, görsel ve yazılı

materyallerden taklit ya da model alma yolu ile öğrenilir ve değerler arasında da bir üstünlük ve öncelik münasebeti vardır.

Şen'e (2007) göre ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din alanında oluşan değişimler bireylerin kişilik yapılarının da değişmesine sebep olur. Değerlerdeki köklü değişiklikler toplumsal özellik değişimlerine kadar yol açabilir. Değerler birbirini etkiler. Sevgi, saygı, hoşgörü, yardımseverlik gibi değerleri birbirinden ayrı düşünmek doğru değildir. Bunların arasında karşılıklı bir ilişki vardır.

Buna göre değerlerin belli başlı özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Değerler kalıtsal değildir. Çevrenin etkisiyle, taklit ya da model alınarak öğrenilir. Çocuğun sokak hayvanlarına karşı gösterdiği tepki, çevrenin sokak hayvanlarına gösterdiği tepkiyle doğru orantılıdır. Sokakta hayvanlara eziyet edildiğini gören çocukta 'hayvan sevgisi ve onlara karşı duyarlı olma değerleri gözlenemez. Babası sigara içen çocuğa göre sigara bir eğlence aracıdır. Dolayısıyla o, sigara ile oyun oynamaya çalışır. Fırsatını bulduğunda yanmıyor olsa da ağızına alarak onu içmeye çalışır. Ancak böyle bir çocukta sağlıklı olma değeri gelişmez.

- Değerler, kişiler arası değişkenlik gösterebildiği gibi, bölgesel, kitlesel, milletler arası değişkenlik de gösterilebilir. Ortak evrensel değerlerin (saygı, sevgi, hoşgörü vb.) var olduğuna inanılır. Ancak evrensel değerler her toplumda farklı algılanabilir; farklı uygulanabilir. Örneğin Türk ve Fransız toplumunda saygı değeri vardır. Fakat onun uygulanışında bazı farklar mevcuttur. Türk çocuğunun babaya, anneye gösterdiği saygı; Fransız toplumunda yoktur.

- Değerler zamanla değişebilir. 40-50 yıl önce büyüklerin yanında çocuğu sevmeme, çocukla ilgilenmeme büyüklere saygı olarak algılanırken günümüzde böyle bir durum oldukça azalmıştır. 40-50 yıl önce var olan bu değer değişmiştir.

- Değerler arasında kesin bir sınır çizgisi yoktur. Bir değer içerisinde başka değerler de bulundurulabilir. Örneğin toplumumuzda düğün evlerine, cenaze evlerine komşular yemek getirir (yardımseverlik). İnsanlar yatacak yeri olmayan misafirlere kendi evini açar, en özel yeri komşusuna ve misafirine sunar (duyarlılık). Bunun yanı

sıra düşünse sevincine, cenaze ise acısına ortak olur (dayanışma). Bu örnekte, yardımseverlik, duyarlılık, dayanışma değerlerinin iç içe girdiği görülmektedir.

- Değerler bireyleri toplumsal çerçeve etrafında birleştirir. I.Dünya Savaşı sonrasında yurdu işgal eden İtilaf Devletleri'ne karşı Anadolu insanının bağımsızlık, vatanseverlik değerleri etrafında toplanması, değerlerin bu özelliğine örnektir (Çakıcı,2010).

2.1.4. Değerlerin İşlevi

Değerlerin toplumsal yaşam içinde önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır. Aydın'a (2011) göre en önemli işlev, sosyal hayatı biçimlendirmektir. İl, sanat, hukuk, din gibi tüm kültürel varlık olguları bir değer yapısının gerçekleşmesidir.

Toplumların birlik ve beraberliğini sağlamada kilit rol oynamaları, değerlerin en önemli işlevlerinden biridir. Çünkü değerler insanları ortak bir noktada birleştirerek onlara birlikte yaşama imkânı sağlar. Aynı değerleri benimseyen insanlar çatışmaz; aksine benzer duygu ve düşüncelere sahip oldukları için aynı davranışları onaylar ya da yadırgarlar. Özellikle dayanışma, vatanseverlik, yardımlaşma, hoşgörü gibi değerler toplum içindeki ilişkilerin niteliğini yükseltir. Bu da toplumsal huzuru beraberinde getirir (Kumbasar, 2011, s.23).

Değerlerin toplumsal açıdan önemine dikkat çeken Arslanoğlu (2005), insanların yaşadıkları toplumun değerlerini bildiğinde onu olumlu anlamda değiştirir. Böylece güçlü ve kalkınmış bir toplum hâline getirebilirler. Aksi takdirde, toplum olumsuz yönde değişir. Ahlakî, hukuki ve ekonomik olarak çöker ve başka toplumların kölesi haline gelebilir. Bu noktada değerlerin, eğitim yoluyla aktarılması toplumların geleceği için büyük önem kazanmaktadır.

Özensel'in (2003, s.231) Gökçe ve Fichter'den aktardığı değerlerin işlevleri şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değerler bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal

eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atıf noktası görevini görmektedir.

2. Değerler, kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.

3. Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.

4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptir. Yani onlar hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissî-duygusal yönü belirten ifadelerdir. Sosyal değerler belli sosyal sonuçlara yol açarlar.

Görülüyor ki değerlerin iki temel işlevi bulunmaktadır. Bunlardan ilki bireye yaşadığı topluma ayak uydurması için nasıl davranacağı konusunda rehberlik ederek onu sosyalleştirmektir. Böylelikle huzurlu bir insan olmasına katkıda bulunmaktadır. Bir diğer işlevi ise insanları benzer görüşlerde birleştirerek toplumsal bütünlüğü kurmak ve gelecek nesillere aktarmaktır (Kumbasar, 2011).

2.1.5. Değerlerin Sınıflandırılması

Başlıca değerler din, dil, ahlak, hukuk, teknik, iktisat, fikir ve sanat değerleridir. Bu bakımdan değerler farklı şekillerde karşımıza çıkar:

1. Bir kısım değerler, eşya ile münasebetlerimizle ilgilidir. Doğrudan maddeye, duylulara, somut-canlı ve tabii şeylere aittir. Teknik değerlerde tabiatın bir parçasını alıp onu gayemize ve ihtiyaca binaen veriyoruz.

2. Sanat değerleri de duylularla ilgilidir. Duylularla kavranan şeylerde ve niteliklerde duylularla kavrama olsa da temeli, şuur verileri meydana getirmektedir. Şuur verileri olmasa kavrama ve idrak tamamlanamaz.

3. Daha üstte nesnelere dünyasının malzemesinin temsilcileri olan kavramlar ve düşünceler bulunur. Burada kavramlar arası ilişkileriyle, kavramlarla kurulan, bilgi ve düşünce dünyası inşa edilir. Bunlarda şuur ile idrakin mahsulü olduğu için şuur verileridir. Bu iç değer görünüşü, içkin değerlerdir.

4. Bir de insanla diğer insanların insanın kendi kişiliğiyle başka şahsiyetler arasında kurulan ilişkilerle ortaya çıkan değerler vardır. Bunlar, duyu verilerini aşan şeylerdir. Çünkü bilgi ve fikir ilişkisine dayanan değerlerde ‘Ben biliyorum’ önermesi hâkimdir. Bundan dolayı duyu verilerine dayanan bilgi, olmuş bir şeyin, yaşanmış bir tecrübenin mahsulüdür.

5. Bir de fikrin fikirle, sözün sözle, nesnenin nesneyle değiştirilmesine dayanan değerler olan ‘Normatif Değerler’ vardır. Bunlar tek başına değer sayılmayıp ya içkin veya aşkın değerlerle bulunur. Burada fiil fiille karşılaşınca ölçü hukuk olur, bunun gibi nesne nesneyle karşılaşınca da değişim olur ve burada ölçü iktisat olur. Bu değerlerde değişim esastır, kalıcılık değil geçicilik söz konusudur. Aşkın değerler hariç diğerlerine ‘geçici değerler’ veya ‘sözde değerler’ denebilir (Kaymakcan vd., 2007, s. 61-62).

Bolay’a (2007, s.14) göre değer alanları bilimsel değerler, ahlaki değerler, estetik değerler, dini değerler, siyasi değerler, teknik değerler, hukuki ve iktisadi değerler, hümanist değerler olmak üzere çeşitlere ayrılabilir. Aslında bunlar kesin çizgilerle ayrılamazlar, birbirleri içine geçmiş vaziyettedirler. Bunlar günlük hayata yönelik olduğu için uzak ve yakın geleceğe ait gayeler ve hedefler burada belirleyici olur (Akt: Tahiroğlu, 2011, s. 55).

Spranger (2001), değerleri kuramsal, dini, ekonomik, politik, estetik, sosyal olmak üzere 6 sınıfa ayırmıştır (Can, 2008, s. 6). Spranger’dan sonra ondan ilham alarak Allport, Vernon ve Lindzey(1960) çalışmaları geliştirmiş, bu çalışmalardan sonra da değerleri estetik, ilmi, iktisadi, siyasi, sosyal ve dini olmak üzere altı gruba ayırmak adet olmuştur (Güngör, 2000, s. 84): Güngör (2000) bunlara bir de “ahlaki değerleri” eklemiş sayıyı yediye çıkarmıştır (Akt: Tahiroğlu, 2011, s. 55).

Avustralya Hükümeti Eğitim, Bilim ve Öğretim Bakanlığı (Australian Government Department of Education, Science and Training) (2005, s. 6) Birincil Değerler Kaynak

Kitabı'nda değerleri; eğitim, ekonomik, siyasal-sivil, teknik mesleki, bilişsel-entelektüel, etik-ahlaki, dini-ruhani, kişiler arası-ilişkisel, estetik, fiziksel-eğlence ve sosyo-kültürel değerler olarak sınıflandırılmıştır (Akt: Tahiroğlu, 2011, s.55).

Özensel(2003) ise değerleri üç bakış açısından sınıflandırmıştır.

1. Sosyal roller ve sosyal süreçler göz önüne alındığında değerler, zorlayıcılık değerlerine göre sınıflandırılabilirler. Böylece değerler, sosyal kişileri etkileme derecelerine göre düzenlenmiş olurlar.

2. Sosyal değerler, süreklilik gösteren ortaklaşa işlevler temelinde de düzenlenebilirler.

3. Değerlerin en anlamlı sınıflandırılması, kurumsal işlevlerine göre yapılmıştır.

Evin ve Kafadar (2004, s. 296) değerleri, İlköğretim Sosyal Bilgiler programında yer alan değerlerden faydalanarak “Ulusal” ve “Evrensel” değer kategorileri olmak üzere iki başlık altında sınıflandırarak incelemişlerdir:

Ulusal değerler: Ulusal simgeler (bayrak, ulusal marş, ulusal bayram, ulusal anıtlar), vatan, cumhuriyet, ordu, dil, millet, devlet, kahramanlık, gelenek ve görenekler.

Evrensel değerler: Demokrasi, insan hak ve özgürlükleri, uygarlık, barış, eşitlik, bilim ve bilimsel düşünce, sanat, çevre duyarlılığı, sevgi (Akt: Tahiroğlu, 2011, s. 56).

Rokeach (1973, s. 7) değerleri “araçsal ve amaçsal” olmak üzere iki başlık altında sınıflandırmıştır: Araçsal değerler tanımı, tercih edilen eylemleri yürütme modlarıdır ve iki türü vardır: Ahlaki değerler ve yetkinlik değerleri. Ahlaki değerler kavramı genel değerler kavramından çok daha dardır. Bir kere ahlaki değerler esas olarak davranış tarzlarına dayanırlar, ayrıca ille de varlığın hedeflerini ilgilendiren değerleri kapsamak zorunda değildirler. Dahası ahlaki değerler araçsal değerlerin yalnız belirli türlerine dayanırlar. Bunlar ihlal edildiklerinde vicdan azabı veya yanlış yapılan bir şey için suçluluk duygusuna odaklanırlar. Diğer araçsal değerler yetkinlik veya kendini gerçekleştirme olarak adlandırılabilirler. Bunlar kişiler arası odaklanma yerine kişisele odaklanarak ahlakla ilgili görünmezler. Bunların ahlaki olanları yaptıkları şeyin yanlış olmasından ötürü bir suçluluk duygusu hissetmek yerine, kişisel yetersizliklerinden

dolayı utanç duyma hissine yönlendirirler. Ayrıca, araçsal değerler motive edicidirler çünkü bu değerlerin ilgilendiği ideal davranış modları, istenen amaçların anlaşılmasında etkileyici olarak algılanmaktadırlar (Akt: Tahiroğlu, 2011, s. 56).

Amaçsal değerler ise tercih edilen ve arzulanan nihai durumlardır. Kişisel ve sosyal olmak üzere iki çeşidi vardır. Kişilerin sosyal ve kişisel değerler üzerine bir diğerinden ötekine güvenli bir şekilde önceliklerine göre değişiklik gösterebilmesi mantıklı görünmektedir. Kişilerin davranışları ve tutumları onların kişisel veya sosyal değerlerin özelliklerine göre birbirinden farklılık gösterecektir. Yani bir sosyal değerdeki artış, diğer sosyal değerdeki artışa ve bu durumun aksine kişisel değerdeki azalışa öncülük edecektir (Akt: Tahiroğlu, 2011, s. 56).

Ülken'e (2001s.359-362) göre değerler; "içkin, aşkın ve normatif" olmak üzere üçe ayrılmaktadır:

İçkin değerler bilinç verileri, yani değerün üç esaslı vasfından ikincisi olan tabii unsurlar ve muhteva özelliği üstün değerlerdir. Bunlar teknik, sanat ve bilgi değerleridir. Teknikte madde, sanatta duyumlar ve duygular, bilgide kavramlar esas teşkil ederler. İçkin değerler, kavramlar, duygular ve eşya ile münasebetten doğan ve bilinçle çevrelenen, 'inanma'dan daha çok 'bilme'nin hâkim olduğu değerlerdir.

Aşkın değerler, kişiler arası ilişkilerden meydana gelirler. Bu değerlerde duyu verileri, bilinç muhtevaları yalnızca vesiledirler. Bu vesile az ya da çok önemsiz bir dereceye inebilir. Bunlar bireyin sosyal çevresiyle etkileşimden doğan kişiler arası değerlerdir ve bilgidен çok, inanma üzerine kuruludurlar.

Normatif değerler, değerleri birbiri ile karşılaştırmak ve ölçmektir. Bu değerlerde eylem, eylem ile karşılaştırınca ölçü hukuk olur. Söz, sözle değiştirilince ölçü dil olur. Eşya, eşya ile değiştirilince ölçü iktisat olur. Bu durumlarda ortaya çıkan değerler normatif değerlerdir (Akt: Tahiroğlu, 2011, s. 58).

2.1.6. Değerler Eğitimi Nedir?

Literatürde değer eğitimi ve değerler eğitimi olmak üzere iki yaklaşım bulunmaktadır. "Değer eğitimi" ifadesi daha çok belli bir takım değerlerin aktarılması

anlamında kullanılırken, “Değerler eğitimi” daha liberal bir bakış açısıyla kişilerin kendi değerlerinin farkına varmalarını sağlamaya yönelik çalışmaları ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, değer eğitimi bir takım değerlerin aktarılmasını ve benimsetilmesini amaçlarken, değerler eğitimi kişiyi bu konuda serbest bırakmak gerektiğini, yapılması gerekenin kişinin kendi değerlerinin farkına varmasına yardım etmek olduğunu öne sürmektedir (Bacanlı ve Dombaycı, 2012).

Değerler eğitimi, kısaca, değer kazandırma etkinliğidir. Daha ayrıntılı olarak ele alındığında değerler eğitimi, kimilerine göre değerlerin açık ve şuurlu bir şekilde öğretilme teşebbüsüdür. Kimilerine göre ise, doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onların bireyler ve daha *geniş* bir toplumun üyeleri olarak belli değerler doğrultusunda davranabilmesini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimler aşılacaktır (Hökelekli ve Gündüz, 2004).

Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak; insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak; bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamaktır. Bu nedenle, çocuklara ahlakî olan ve olmayan özellikler hakkında doğru bilgiler verilmeli, sağlam kanaatler oluşturulmalıdır. Bu şekilde, onlar iyi eğilimlerini geliştirmeyi, kötü eğilimlerine teslim olmamayı denerler. Böylece karakterleri olumlu yönde gelişir. Çocuklara yüksek fikirler verilmeli ki yüksek duygular meydana gelsin. Yüksek fikirler, doğrunun öğretilmesi ile oluşur. Değerler eğitiminin esasını değerlerin öğretilmesi oluşturmaktadır. Değerler eğitimi kalbe, zekâyâ ve iradeye hitap etmelidir. Amacı iyiliği sevdirmek, tanıtmak, istetmek olmalıdır. Değerler eğitimi önce çocuğun duyarlılığına hitap etmelidir. Çünkü çocukta duygu, akıldan önce gelir. Çocuk heyecanlı olduğu zaman aklını aydınlatmak da kolaylaşır. Değerler eğitimi, irade üzerinde de etki yapmalıdır. Çocuklarımızın bilgi ve becerilerine tertemiz bir vicdan eşlik etmeli; onun gelişmiş bir beyni olduğu gibi büyük bir kalbi de olmalıdır. Maddî gücü büyüyen insanın merhameti de büyümelidir. Sağlam bir ahlak ve yüksek bir karakterden mahrum insanlardan, paralarının, bedenlerinin, zevklerinin gücünü diğer insanların lehine kullanmalarını beklemek çoğu zaman zordur (Aydın,2001).

2.2. MİLLİ EĞİTİMDE DEĞERLER EĞİTİMİ

Türk Milli Eğitiminin temel amaçlarını incelediğimizde eğitimle bireylere kazandırılmak istenen şey, ruh, zihin, ahlak, beden ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir karakterdir.

Eğitimin amacı, okulun varlık nedeni, yetiştirilmesi istenen insan profilini belirlemek ve hazırlanan program doğrultusunda eğitimciler tarafından bu profile uygun bireyler yetiştirmektir. Yeni bir eğitim ve okul vizyonunun çizilebilmesi için eğitimin amacı ve okulun varlık nedeni yanında, eğitim sisteminin ve okulların yapısı konusundaki inançların, değerlerin de ortaya konması gerekmektedir (Özden, 1999, s.54).

Türk Milli Eğitiminin öğrencilere kazandırmak istediği değerler, şu şekilde sıralanabilir;

- Yurt sevgisi,
- Yurda hizmet etmenin gerekliliğine inanma,
- Bayrağa saygı,
- Türk milletini yücelten Türk büyüklerine saygı duyma,
- Türk milletini yücelten Türk büyüklerine değer verme,
- Tarihi eserleri korumanın gerekliliğine inanma,
- Tarihi eserleri sevmek,
- Türk milletinin ahlaki değerlerini benimseme,
- Türk milletinin insani değerlerini sevmek (misafirperverlik, imcece v.b.),
- Toplum menfaatlerini üstün tutma,
- Ailenin önemini benimseme,
- Aile bireyleri arasında sevgi,
- Aile bireyleri arasında hoşgörü olması gerektiğine inanma,
- Ailede demokratik iş bölümüne inanma,
- Ailenin zor şartlarına katlanması gerektiğine inanma,
- Evde, okulda, çevrede sorumluluklarını bilme,
- Grup çoğunluğunun kararına değer verme,
- Toplum hayatı adına iş ve meslek sahibi olmanın gerekliliğine önem verme,
- Kendi isteklerini ailenin şartlarına uydurması gerektiğine inanma,
- Geleneklere saygı,
- Öğrenme merakına önem verme,
- Bilginleri takdir etme,
- Sanatçıları takdir etme,
- Bilginlerin eserlerine değer verme,
- Bilimin önemine inanma,
- Bilimsel düşüncüyü üstün tutma,
- Teknolojiye hayatında yer verme,
- İnsanlığa hizmet etmiş bilginlere değer verme,
- Araştırmacı olmayı tercih etme,
- Resim yapmayı tercih etme,
- Müzik yapmayı tercih etme,
- Doğanın güzelliklerine hayatında yer verme,
- Sağlık ve temizlik alışkanlığına hayatında yer verme,
- Çevresindeki canlı varlıklara değer verme,
- Çevresindeki cansız varlıklara değer verme,
- Okuma alışkanlığına önem verme,
- Kanunlar karşısında eşit olduğuna inanma,
- Tutumlu olmayı savurganlığa tercih etme,
- Yurtta Sulh Cihanda Sulh ilkesine önem verme

Günümüzde değerlere bu denli vurgu yapılması aslında değerlere verilen önemin artması değil, değerlere duyulan ihtiyacın artması olarak yorumlanabilir (Arslan ve Yaşar, 2007). Değerler eğitimi sırasında karşılaşılan sorunları en aza indirmek için ilk önce yapılacak olan şey, etkili bir değerler eğitimi programının hazırlanmasıdır (Yazıcı,2006). Değerlerin kazandırılmasında etkili bir programın hazırlanmasının yanı sıra ders kitapları da önemli bir yer tutmaktadır.

2.3. DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLENİN ROLÜ

Aile tarih boyunca her toplumda varlığını devam ettirmiş, en önemli toplumsal kurumlardan birisidir. Genel olarak aile nüfusun yenilediği, milli kültürün taşındığı, çocukların sosyalleştiği, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin işlevlerinin yerine getirildiği bir kurumdur (Aydın,2000). Topçu (2005) ise aileyi bir ahlak mektebi olarak tarif eder. Bu mektep karşılıklı ödevi olan insanlar tarafından oluşmuş bir sosyal guruptur.

Aile bilhassa karakter terbiyesi açısından bütün eğitim kaynaklarından daha önemlidir. Çocuk, hayata uyum sağlamaya yarayan davranışları küçük yaşlarda öğrenir. Bu öğrenmeler kolay sökülüp atılmayacak şekilde muhkem hale gelir. Daha doğrusu ailenin çocuk terbiyesindeki rolü sadece ona bilmediği şeyleri öğretmekle kalmaz. Geleceği bakımından en uygun şeyleri öğretmek de aileye düşer. (Güngör, 1995).

Aile fertleri arasındaki yakın ve sıcak iletişim çocukların maddi ihtiyaçları kadar psikolojik ve manevi ihtiyaçlarının tatmini için de önemlidir. Aile üyeleri çocuğun ilk rol modelleridir. Çocuğun vicdanı anne, baba ve diğer aile üyelerinin kuralları ile şekillenmeye başlar. Bu yüzden iyinin ve güzelin fark edilmesi ve ortak bir yaşam süreci içerisinde öğrenilmesinde etkili bir kaynak olması bakımından aile mühim bir yer tutar. Çocuk kendi kararlarını verecek yaşa gelinceye kadar aile değerlerine bağlı olarak yaşar (Hökelekli, 2010).

Her aile çocuğunun iyi yetişmesini gerekli donanımlara sahip olmasını ister. Değerlerin toplumda önemli bir güç olduğunu bilir, çocuğa değerlere göre şekil vermeye çalışır. Ama aileler hangi değerlerin nasıl öğretilmesi konusunda fikir birliği edememişlerdir. Ayrıca değişen dünya ile popüler kültür değerlerinin saldırısı

artmaktadır. Aileler neyin doğru veya yanlış olduğuna karar verememektedir. Öyle bir ortamda yetişen çocuk, popüler kültürün saldırılarından etkilenmekte, farklı anlayışlara sürüklenmektedir. Gençlerde sorumluluk, sevgi, saygı gibi değerlerin azalması bu durumu özetlemektedir (Çakıcı, 2010,s. 22).

Çocuklar, milli ve evrensel değerleri anne ve babasından alır. Böylece iyi insan olma yolunda ilk adımı atar. Bu bakımdan aileler değerleri kazandırmadaki rolün değerini fark etmeli, değerleri günlük hayata tatbik ederek çocuklarına iyi örnek olmalıdır (Yalçın ve Şengül, 2004).

Çocuklar davranış şeklini, doğru ve yanlış, toplumun kural ve değerlerini aile fertlerini gözlemleyerek ve onları taklit ederek öğrenir. Bu yüzden aile içerisinde değerler eğitimi informal öğrenme biçiminde gerçekleşir. Günümüz anne babalarının geçmişe göre işleri daha zordur. Eskiden toplumun desteklediği birçok değer, çocuklara yaşantıyla aktarılabilirdi. Ancak bu devirde sadece yaşantı kafi gelmemektedir. Ebeveyn bu konuyu çocuklarına aktarırken özel bir gayret göstermelidir (Turgut, 2010).

Vücut sağlığı ve bütünlüğünün sağlanmasında hücrelerin uyumu ne kadar önemliyse, ailenin toplumsal yapıya uyumu, toplumsal devamlılık ve sağlıklı bir ilişki için o derece önemlidir (Özkan, 2006, s.78). Taşpınar'ın (2009) kaydettiğine göre aileler çocuklarına değerleri kazandırırken verdikleri eğitimin okulda verilen değer eğitimi ile çatışmamasına dikkat etmelidir. Eğer aile ve okul değerler eğitimi konusunda uyum içinde olmazlarsa toplumsal değerlerin yeni nesillere aktarılmasında sorun çıkar. Eğitimin toplumsallaştırma işlevi yerine getirilemez.

2.4. DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKULUN ROLÜ

Toplumunu şekillendiren en önemli unsur okuldur. Okul, değerler eğitimi vererek öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmayı amaçlar. Okul ayrıca her öğrenciyi hem ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmeyi heder edinir. Öğrencileri hayata ve üst öğrenime hazırlar. İyi insan', 'iyi vatandaş' olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırır. Onları kendi ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirir. Kısacası, eğitimin en temel hedefi, öğrencilerde

sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmaktır. Zira o olmadığı sürece, diğer amaçlara ulaşılsa bile bir anlam ifade etmez (Aydın, 2010).

Sosyolojide “Aile ve Devletin Evrimi Kanunu” olarak adlandırılan kurama göre aile geçirdiği evrim sonucunda hem nüfusunu azaltmış hem de vazifelerini azar azar üzerinden atmıştır. Devlet ise ailenin tam tersi bir evrim izlemiş, ailenin bıraktığı vazifeleri üzerine almıştır. Bugün değer eğitimi devlet adına okullarda yapılmaktadır (Keskin, 2010, s. 69).

Okulların en önemli görevlerinden biri öğrencilere ait oldukları toplumun değerlerini kazandırmaktır. Onların yaşadıkları topluma yabancılaşmasını önlemektir. Değerleri kazanan fertler manevi açıdan olgunlaşır ve toplumun değerleri yeni nesillere aktarılır (Kumbasar, 2010, s. 56).

Okullar, yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve sosyal davranışlarını etkileyebilmelidirler. Çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerine iyi tercihler yapabilmek için seçenekler gösterebilmelidir. Aynı zamanda bu tercihleri yapabilme stratejilerini ve amaçlarını sunabilmelidir. Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve karakter sahibi insanlara bağlı olduğu bir hakikattir. İnsanlar iyi ahlakî karaktere kendiliğinden sahip olamazlar. Bundan dolayı okulların temel hedefi, öğrenim çağındaki her bireyi uygun ahlakî kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatmaktır (Ekşi, 2003, s. 81).

Okullarda değerler eğitimi ile öğrenim çağındaki fertlerin olumlu ahlaki ve insani nitelikler kazanmasını, uygun tercihlerde bulunup doğru kararlar vermesini ve iyi davranışlar ortaya koymasını hedefler (Hökelekli, 2010, s. 8).

Doğanay (2006), değer eğitiminin eğitimin genel amaçları arasında her zaman yer almış ancak nasıl öğretilceği belirtilmediği için eksik kalmış, planlı olarak değil ancak az da olsa örtük bir şekilde formal eğitim içinde görülebilen bir alan olduğunu belirtmektedir. Eğitimleri süresince; öğrencilere, sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir anlayış, toplumu oluşturan fertlerin, değer, tutum vb. duyuşsal kazanımları elde edememelerine sebep olacaktır. Dolayısıyla, toplumsal bütünlüğün sağlanması ve ortak amaçların belirlenmesi zor, hatta imkânsız hale gelecektir. Bu

durum, değerler eğitiminin okullarımızda sistemli ve etkili bir biçimde yapılması zorunluluğunu ortaya çıkartmaktadır. Bu ise; ancak değerler eğitimi ile ilgili kavram ve konuların öğretmenler tarafından özümsemesi ile sağlanabilir (Yazıcı, 2006).

2.5. DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜ

Ryan sınıf ve okulu iyi ya da kötü ahlaki atmosfer oluşturan bir topluluk olarak tarif eder. Öğretmen bu toplulukta ahlakın uygulanmasında ve kültürlemede anahtar rol oynar. Öğretmenin öğrencilere saygı gösterip göstermediği, öğrencilerin arkadaşlarına saygı gösterip göstermediği, öğretmenin sınıf kuralları konusunda beklentileri, kuralları hızlı bir şekilde uygulayıp uygulamadığı, sınıfta gözdelelerinin olup olmadığı gibi soruların cevabı öğretmenin değer öğretimindeki rolünü belirtir (Akt. Akbaş, 2004).

Tyree ve Vence'ye göre öğretmenler değerlerin öğretilmesi aşamasında şunlara dikkat etmelidir:

- Öğrenciler için iyi bir model olmalı.
- Sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı.
- Her öğrenciye sorumluluk verip, ahlaki gelişimlerine katkı sağlamalı.
- Öğrencileri cesaretlendirerek değerleri onlara aktarmalı.
- Öğrencilere karar verme imkânı sağlamalı.
- İşbirliğini teşvik etmeli.
- Tartışma ve paylaşma ortamı oluşturmalıdır (Tyree ve Vence, 1997, Akt. Dilmaç, 2002).

Değerler eğitimi aşamasında öğretmenlerden kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için aşağıda verilen tavsiyelerin dikkate alınması önerilmiştir:

- Öğrencinin bilgisi, davranışı ve hisleri üzerine odaklanarak eğitim faaliyetlerini yürütmek,

- Şeref, onur, erdem ile ilgili örnekler kullanarak içerik seçimi ve değerlerin yansıtılmasını cesaretlendirmek,
- Alıntılar, sözler kullanmak,
- Öğrenciler için açık iletişim, tutarlılık, içtenlik ve yüksek beklentiler sağlamak,
- Öğrencileri toplumsal hizmetlerde bulunmaya teşvik etmek,
- Öğrencilerin heterojen gruplarda müşterek bir şekilde işbirliği yapmalarını sağlamamak,
- Etik, ahlaki olmayan ve saygısız davranışları düzeltmek,
- Öğrencileri uğraştıracak özen gerektirecek işlerde ve erdemli davranışlar sergilediklerinde övgü veya takdir yoluyla onları desteklemek,
- Pozitif kişisel örneklerle iyi bir model olmak,
- Öğretmek, vaaz vermemek (Titus, 1994, Akt. Yazıcı, 2006).

Öğretmenlerin değerlerin öğretimindeki etkin rolü ve önemi araştırma sonuçlarına bağlı olarak ortaya konmuştur. Buna göre öğretmenler hem okul ortamında hem de okul dışında değerleri doğrudan yansıtan örnek model olmalıdır. Değişik stratejilerle öğrencilere değerlerin kazandırılmasına yönelik uygulamalar yaptırılmalıdır. Sonuçta değer eğitimi konusunda yeterli donanıma sahip öğretmenlerin yetiştireceği öğrenciler hem kendi var oluşlarına hem de ait olduğu topluma katkı sağlayacaktır (Hökelekli, 2010).

Yazıcı 2006 yılında, “*Değerler Eğitime Genel Bir Bakış*” adlı makalesinde öğretmenin eğitimdeki değerini belirtmek üzere şu noktalara temas etmiştir: Eğitimde yalnızca bilişsel ve psikomotor kazanımların verildiği bir anlayış, toplumu oluşturan fertlere değerleri kazandıramaz. Dolayısıyla toplumsal bütünlüğün sağlanması imkânsız hale gelir. Bu durum, değerler eğitiminin okullarımızda sistemli ve etkili biçimde yapılması zorunlu olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu da ancak değerlerle ilgili konu ve kavramların öğretmenler tarafından özümsemiyle sağlanabilir.

2.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Dilmaç (2007) *“Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin Değerler Ölçeği İle Sınanması”* adlı doktora tezinde 30 kişilik fen lisesi öğrenci grubuna Değer Eğitimi Programı uygulamış ve daha sonra 15’er kişilik deney ve kontrol grubu arasındaki farkları incelemiştir.

Can (2008), *“Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri”* adlı yüksek lisans tezinde 102 öğretmen çalışma grubunu oluşturmuş ve verileri kendi oluşturduğu anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla elde etmiştir. Daha sonra sonuçlara dayanarak 4 alt gruptan, 4 orta gruptan ve 4 üst gruptan, toplam 12 öğretmen ile yüz yüze görüşmeler yapmıştır.

Aslan (2009), *“Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma”* adlı yüksek lisans tezinde 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının rol model kahramanları içerme durumunu incelemiş ve programda yer alan 20 değerın öğretiminde rol model olarak 38 kahramanın yer aldığını belirlemiştir. Daha sonra Tokat Gaziosmanpaşa Eğitim Fakültesi’nde okuyan öğretmen adaylarının kahraman seçimlerini uygulayan anket aracılığıyla tespit etmiştir.

İşcan (2007), *“İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği”* adlı doktora tezinde Ankara ilinde denkliği belirlenmiş iki sınıftan birini deney diğerini kontrol grubu olarak belirlemiştir. Değerler eğitimi programı uygulamış ve öğrenciler üzerinde “öntest-sontest kontrol gruplu model” kullanmıştır.

Çengelci (2010), *“İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması”* adlı doktora tezindeki araştırmasına 22 öğrenci ve bir öğretmen katılmıştır. Veri toplama araçları olarak “Öğretmen Kişisel Bilgi Formu”, ”Yapılandırılmamış Gözlem”, ”Video Kayıtları”, ”Yarı Yapılandırılmış Görüşme” ve “ Araştırmacı Günlüğü” kullanmıştır.

Karatay (2007), *“Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi”* adlı çalışmasında dil edinimi ve değer öğretiminde edebiyat kaynaklarında tarama yaparak masalın rolünü incelemiştir.

Dilmaç (1999), *“İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması”* adlı Yüksek lisans tezinde İstanbul ilinde 36 öğrenciye Ahlaki Olgunluk Ölçeği uygulamış ve öntest ve sontest verilerine göre değerlendirmiştir.

Keskin (2008), *“Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması”* adlı doktora tezinde 2.Meşrutiyet’ten günümüze kadar Sosyal Bilgiler öğretim programında değerleri incelemiş ve survey yöntemi içinde yer alan genel tarama modelini kullanmıştır. Bu boyutta veri toplama aracı olarak anket ve 1998 ve 2004yıllarında yayımlanmış son iki sosyal bilgiler programı esas alınarak geliştirilen ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerine yönelik Değerler Eğitimi Ölçeğini kullanmıştır.

Baydar (2009), *“İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi”* adlı yüksek lisans tezi çalışmasını Adana ilinde 20 okulda yapmıştır. Beşinci sınıf öğrencilerinden oluşan örnekleme ahlaki ikilem formları uygulamıştır. 82 tane sınıf öğretmenine anket çalışması uygulanmış ve bunlardan 9 tanesi ile görüşme yapmıştır.

Labbé ve Puech’in *“Çıtır Çıtır Felsefe”* adlı kitap serisinin her kitabında bir değer ele alınmış ve hikâye şeklinde anlatılmıştır. Bunlardan bazıları (2010) *“Yaşam ve Ölüm,” “Ben ve Başkaları,” “Doğa ve Kirlilik,” “Haklar ve Ödevler,” “Özgür Olan ve Olmayan,” “İyi ve Kötü”*dür.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, kapsam ve sınırlılıklar, veri kaynağı ve verilerin analiz süreci açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Çalışmada Gülten Dayıoğlu'nun 93 hikâyesindeki değerlerle ilgili iletileri saptamaya yönelik nitel bir çalışma ortaya konmuştur. Bu nedenle araştırmanın amacı ve konusuna uygun olarak, nitel araştırma tekniklerinden olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evren ve örneklemini, Gülten Dayıoğlu'nun çoğu 1970 ve 1980li, bazıları da 1990'lı yıllarda Milliyet Çocuk Dergisi'nde yayımlanmak amacıyla 7- 9 yaş arası çocuklar için yazdığı, 63-64'er sayfalık, Altın Kitaplar Yayınlarından çıkan Gelincik Dizisini oluşturan 17 hikâye kitabında yer alan 93 hikâye oluşturmaktadır.

3.3. VERİ KAYNAĞI

Araştırmaya konu olan hikâye kitapları Gülten Dayıoğlu tarafından yazılmıştır. Gülten Dayıoğlu'nun çoğu 1970 ve 1980li, bazıları da 1990'lı yıllarda Milliyet Çocuk Dergisi'nde yayımlanmak amacıyla 7- 9 yaş arası çocuklar için yazılan, 63-64'er sayfalık, Altın Kitaplar Yayınlarından çıkan Gelincik Dizisini oluşturan *Damdaki Korkuluklar* (1984), *Uçan Motor* (1965), *Kır Gezisi* (1983), *Şenlik Günü* (1983), *Azat Kuşu* (1984), *Deli Bey* (1984), *Yalan Üç Ayaklıdır* (1983), *Küskün Ayıcık* (1989), *Sıcak Ekmek* (1984), *Uçurtma* (1984), *Neşeli Boyacı* (1988), *Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1-2-3* (1991), *Cambaz Parası* (1984), *Kumluktaki Yavru Martı* (1984), *Kırmızı Bisiklet* (1984), adlarını taşıyan 17 hikâye kitabında yer alan 93 hikâye, değer eğitimi açısından incelenmiştir.

Çalışmaya yön veren veriler kaynak taraması yoluyla elde edilmiştir. Değer, değerlerin sınıflandırılması, değerler eğitimi, çocuk edebiyatı, değerler eğitimi ile ilgili yapılan kaynaklar için kütüphanelerden ve internet ortamından yararlanılmıştır. Konuyla ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak ilgisi bulunan tezlere Yüksek Öğrenim Kurulu'nun elektronik tez tarama arşivi vasıtasıyla ulaşılmıştır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Gülten Dayıoğlu'nun hikayelerini analiz etmek amacıyla, "Betimsel Analiz Yaklaşımı" kullanılmıştır. Hikâyeler baştan sona okunmuş, değerler taranarak belirlenmiştir. Bu değerler hak eşitlik, yardımlaşma, sorumluluk, azim, merhamet, arkadaşlık, öz eleştiri, dürüstlük, vefa, dayanışma, şefkat, saygı, çalışkanlık, israf etmeme, onurlu olma, öz güven, sabır, hoşgörü, iyi niyet, temizlik, doğa sevgisi, komşuluk, faydalı olma, dini değerler, nezaket, misafirperverlik, paylaşma, vatanseverlik, sözünde durmak, kadirşinaslık, özgürlük, emaneti koruma, sevgi, barış, cesaret, aile bütçesine katkıda bulunma, derdine ortak olma, küçümsememe, kıskanç olmama, sadakat, bencil olmama, tutumlu olma, iyilik, yalan söylememe, gerçeğe saygı, güler yüzlülük şeklinde belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

4.1. BULGULAR VE YORUM

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk hikâyelerinde olaylar aşamalı bir biçimde gelişmektedir. Birbirini izleyen, akıcı, mantıklı olayların yer aldığı hikâyelerde hareket unsuru ön plandadır. Yazar, konuları yapılandırırken olay ve çatışmaları kullanmıştır. Hikâyelerdeki olaylar, çocuğun gerçek yaşamından izler taşımakta, ona, insana özgü duyarlık ve güzele karşı beğeni oluşturma olanağı sunmaktadır.

Dayıoğlu'nun çocuk hikâyelerinde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Sağlam bir kurgu gücünün zengin içerikli dil dağarcığıyla birleştiği hikâyelerin giriş bölümlerinde zaman ve mekân öğeleri (dekor), kahramanlar (ana karakter, yardımcı karakterler) tanıtılmıştır. Problemin (çatışma) çerçevesi çizilerek okuyucu, hikâye metnine motive edilmiştir. Hikâyelerin gelişme bölümlerinde problem ve problemin unsurları ortaya konulmuş, karakterlere ilişkin daha çok bilgi verilmiştir. Bu bölümde okuyucu, kendi özellikleriyle karakterin özelliklerini karşılaştırarak onu ideal bir tip olarak benimsemekte ya da benimsememektedir. Söz gelimi “Sen Herkesi Sev” de Barış, “Yağmurla Gelen Barış”ta Duran, “Azat Kuşu” hikâyesinde İdris, “Neşeli Boyacı” da Erhan, “Gökçen Kız Çeşmesi”nde Gökçen Kız, okuyucunun ideal bir kişi olarak benimseyebileceği, özdeşim kurabileceği kişilerdir. Buna karşılık “Yalancı Çocuk”ta Erdinç, “Bilge'nin Sevinci”nde Bilge, “İpek'in Doğum Günü”nde İpek ve “Kır Gezisi”nde Hakkı çocuk okuyucunun benimsemeyeceği tutumlar içinde olan kişilerdir.

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk hikâyelerinin sonuç bölümlerinde problem ya da problemler, kahramanların girişimleriyle çözüme kavuşturulmaktadır. Bu bölüm, okuyucunun duygusal ve zihinsel açıdan rahatladığı bölümdür. Çünkü okuyucu, olayların akışı içerisinde, özellikle gelişme bölümünde, zihinsel ve duygusal olarak etkilenmekte ve bu etkilenme, herhangi bir sonuca bağlanmadığı için onu rahatsız etmektedir. İşte bu bölümde rahatsızlığın kaynağı, ortadan kaldırılmaktadır. Bununla

birlikte “Şerif’in Balıkları” ve “Köylü Güneşe Aldandı” hikâyelerinde problemlerin tam olarak çözüme kavuşmadığı görülmektedir. “Köylü Güneşe Aldandı” hikâyesinde bahar güneşine aldanarak okula paltosuz giden Sevinç, okul dönüşü yağmura tutulur ve hastalanır. Bir hafta boyunca evde yatakta kalan Sevinç’in canı sıkılır. Anneanesi de Sevinç’e can sıkıntısını gidermek, bahar güneşi ile ilgili tutumunun değişmesini sağlamak için bahar güneşine aldanıp pişman olan bir adamın hikâyesini anlatır. Bu hikâyenin sonuç bölümünde Sevinç’in bahar güneşi ile ilgili tutumunun değişip değişmediği belli olmamıştır. “Şerif’in Balıkları” hikâyesinde annesiyle köyden kente gelen Şerif, kent yaşamını ve denizi görünce büyülenir. Kentte kaldıkları odada sıkılan Şerif, balık tutmak için annesiyle deniz kıyısına gider. Oltacıdan olta kiralar, balık tutmaya başlar, tuttuğu balıkları da kese kâğıdına koyar. Bu sırada dedesine denizle ilgili sorular soran meraklı Feza, denizin dibinde akıntı olduğuna bir türlü inanmaz. Dedesi de balıkların olduğu kese kâğıdını denize atarak torununu akıntının olduğuna inandırmak ister. Ne var ki Feza’nın akıntının varlığına inanıp inanmadığı belli olmamıştır.

Çocuk hikâyelerinde karakterler arası, karakter ile toplum arasında, karakterin kendi içinde, ve karakter ile doğa arasında olmak üzere dört tür çatışma görülmektedir. Söz gelimi “Azat Kuşu” öyküsünde ana karakter İdris, pazar yerinde gördüğü kuşun satılık olduğunu öğrenince onu satın alıp beslemekle özgürlüğüne kavuşturmak arasında ikilem yaşıyor. Kaldığı han odasında kuşu beslemesine izin vermeyeceklerini düşünüyor. Kuşu satın alıp göğe salıverdikten bir hafta sonra pazar yerinde ikinci kez karşılaştığı kuşunun kendisini aldattığını anlayınca kararlılıkla olayın üzerine gidiyor. Görüldüğü gibi İdris, kendi içinde, içinde yaşadığı toplumla ve kuşçu çocukla çatışmaktadır. Yazar, olay dizisinde değişik türde çatışmalara yer vererek kurguyu renklendirmekte, tekdüzelikten kurtarmakta, okuyucunun ilgi ve merakını artırmaktadır. Dayıoğlu, çocuk hikâyelerinde özellikle karakterin öteki karakter ya da karakterlerle çatışmasına daha çok yer vermiştir. Ana karakterin iç çatışması yaşadığı öyküler; “Can Matematiği Sevmiyordu”, “Yağmurla Gelen Barış”, “Azat Kuşu”, “Gökçen Kız Çeşmesi”, “İpek’in Doğum Günü”, “Leylek Karda Kaldı”, “Neşeli Boyacı”, “Cem Sağını Solunu Bilmiyordu”, “Cengiz’in Yeni Arkadaşları”dır. Yazarın toplum-karakter çatışmasına yer verdiği hikâyeler; “Küskün Ayıcık”, “Gökçen Kız Çeşmesi”, “Yakup’un Oğlağı”, “Azat Kuşu”, “Çınarın Yaprakları”, “Leylek Karda Kaldı”, “Tarla

Faresi ile Ev Faresi”, “Şerif’in Balıkları”, “Açıkgöz” ve “Bilge’nin Sevinci”dir. Karakterin doğayla çatışma yaşadığı hikâyeler ise “Yağmurla Gelen Barış” ve “Leylek Karda Kaldı”dır.

Çocuk hikâyelerinde karakterler karşılaştığı engelleri ortadan kaldırma uğraşı vermekte, bıkmadan ve usanmadan engellerle savaşmaktadır. Örneğin “Gökçen Kız Çeşmesi”nde ana karakter Gökçen Kız, sakatlığını düşünüp dertlenir, bezginlik ve umutsuzluk yaşar. Buğday saplarından süs eşyaları örmeyi küçükken ninesinden öğrenden Gökçen Kız, onun “Ayakların yoksa ellerin var. Bir şeyler yap. Çevrene yararlı olmaya çalış.” (Dayıoğlu, 2006: 29) sözünü anımsar, annesinin harmandan getirdiği buğday saplarıyla el işi yapmaya istekle başlar. Gökçen Kız, çalışma ve üretme yoluyla bezginlikten ve umutsuzluktan kurtulur. Görüldüğü gibi, ana karakter, engelli bir kişi bile olsa, yaşadığı engelleri savaşarak aşmıştır. Burada yazarın karakter olarak özellikle engelli birini seçmesi oldukça anlamlıdır.

Çocuk hikâyelerinde problemin ya da problemlerin çözülmekte olduğu en heyecanlı nokta olan “doruk” yer almaktadır. Söz gelimi “Azat Kuşu”nda ana karakter İdris’in aldatma yoluyla kuş satan çocuğu dinleyip ona doğrulukla çalışmayı önerdikten sonra kuşçun İdris’in sözlerini benimsemeye başladığı an doruktur.

Gülten Dayıoğlu, çocuk hikâyelerinde zaman olarak en çok gündüzü (sabah, öğlen vakti, öğleye doğru, öğleden sonra, ikindiye doğru) tercih etmiştir. Gündüze ilişkin kavramların sayısı 47’dir. Yazar, akşamı (akşamüstü, gece) 29 kez kullanmıştır. Çocuk hikâyelerinde mevsimlerden yaza 16 kez, ilkbahara 13 kez, kışa 6 kez, sonbahara 5 kez yer vermiştir. Dayıoğlu, okul yaşamıyla ilgili zaman dilimlerini (okulların açılış kapanış günleri, okul dönüşü, diploma töreninden bir gün önce, yaz tatili) 14 kez kullanmıştır. Hikâyelerde olayların bir saat ile birkaç gün arasında 11 kez, 1 hafta ile birkaç aylık süre arasında 12 kez geçtiği görülmektedir. Yazarın özellikle gündüzü, mevsimlerden ilkbaharı ve yazı, okul yaşamıyla ilgili kavramları hikâyelerinde sıkça kullanması ile hedef kitle olarak seçtiği 8-10 yaş çocuklarının özellikleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Çünkü bu dönem çocuklarının eğilimleri içten dışa doğrudur. Çocuklar bu dönemde bir gruba katılmak, grubun parçası olmak isterler. Bu nedenle zamanlarını dışarıda, aydınlık ortamlarda, akran gruplarıyla geçirmek isterler.

Dayıoğlu, çocuklar için yazdığı hikâyelerinde en çok açık mekânları tercih etmiştir. Hikâyelerde 154 kez açık mekân, 92 kez kapalı mekân adları geçmektedir. Köy, kasaba, kent, bahçe, kır, sokak, kuru gibi açık mekânlara karşılık; ev, okul, apartman, hastane, dükkân gibi kapalı mekânlara yer verilmiştir. Yazarın açık mekânları yeğlemesi, dünyaya bakışı, olumlu bir dünya görüşüyle açıklanabileceği gibi hedef kitlenin yaş ve gelişim özellikleriyle de ilgilidir. Çünkü bu dönem çocukları, ev ve aile ortamından çok, doğal çevreyi keşfetme eğilimi içindedir.

Çocuk hikâyelerinde kullanılan zaman ve mekân öğeleri, hikâyeye elementlerini olumlu yönde etkilemektedir. Başka deyişle okuyucu, anlatılan ortamın karakterleri bazı noktalara yönlendireceğini tahmin edebilmektedir. Söz gelimi “Kır Gezisi” hikâyesinde öğrenciler, kır hazırlığı yaparak okulun bahçesinde toplanıyorlar. Hakkı, dayısının Almanya’dan getirdiği çikolataları da çıkınına koyduğunu övünerek söylüyor. Turan ise çikolataların sıcakta eriyebileceğini, kendi başından böyle bir olayın geçtiğini anımsatarak Hakkı’yı uyarıyor. Ne var ki Hakkı, bu uyarıya kulak asmıyor. Öğretmen gezide uymaları gereken kuralları açıkladıktan sonra öğrenciler kıra ulaşıyorlar. Hakkı, kırdaki çıkını açtıktan sonra çikolata paketlerinden birini bulamıyor, bunu Turan’ın aldığını söyleyerek onu suçluyor. Bu hikâyede okuyucu, zaman ve mekân öğelerinin karakterleri yönlendirdiğini sezgi yoluyla tahmin edebilir.

Çocuk hikâyelerinde bulunması gereken özelliklerin başında zaman ve mekân öğelerinin açık, gerçeğe uygun olarak, okuyucuda “güzel”e karşı duyarlılık oluşturacak biçimde belirtilmesi gelmektedir. Gülten Dayıoğlu, çocuk hikâyelerinde bu kurala özel bir önem göstermiştir. İnsan ve yaşam gerçekliğini bütün doğallığıyla yansıttığı hikâyelerinde zaman ile insan, mekân ile insan ilişkisini başarıyla kurgulamıştır. Yazar, çocuk hikâyelerinde kısa bir zaman dilimi içinde geçen, akıcı, devingen olaylara yer vermiştir. Zaman ögesi, bir noktadan ileriye doğru geliştiği gibi, bulunulan noktadan geriye dönüşleri, zamanda atlamaları da içermektedir. Söz gelimi “Korudaki Bebek” hikâyesi, ana karakter Ömer’in bebekliğinden üçüncü sınıfa kadar geçen süreyi, “Neşeli Boyacı” hikâyesi ana karakter Erhan’ın beşinci sınıfın sonuyla askerlik sonrası dönemini, “Hayri Kiraz Fidanına Bağlanmıştı” hikâyesi, ana karakter Hayri’nin okul çağından üniversiteye başlamasına kadar geçen süreyi içermektedir. Her üç hikâyede de yazar, zamanda atlamayı kullanmıştır. “Şenlik Günü”nde okulların açılacağı günlerde

başlayan olaylardan birkaç yıl öncesine gidilmektedir. “Kumluktaki Yavru Martı”da ise akşamüstü başlayan olaydan öğleden sonraya dönülmektedir. Görüldüğü gibi her iki hikâyede de zamanda geriye dönüş tekniğine yer verilmiştir. Yazar, “Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1-2” adlı kitaplarındaki hikâyelerinde de zamanda geriye dönüşten yararlanmışır.

4.1. GÜLTEN DAYIOĞLU HİKÂYELERİNDE İŞLENEN DEĞERLER

Hak Eşitlik	Nezaket
Yardımlaşma	Misafirperverlik
Sorumluluk	Paylaşma
Azim	Vatanseverlik
Merhamet	Sözünde Durmak
Arkadaşlık	Kadirşinashlık
Öz Eleştiri	Özgürlük
Dürüstlük	Emaneti Korumak
Vefa	Sevgi
Dayanışma	Barış
Şefkat	Cesaret
Saygı	Bencil Olmama
Çalışkanlık	Tutumlu Olma
İsraf Etmeme	İyilik
Onurlu Olma	Yalan Söylememe
Özgüven	Gerçeğe Saygı
Sabır	Güler yüzlülük
Hoşgörü	Hayvan Severlik
İyi Niyet	Sadakat
Temizlik	Kıskanç olmama
Doğa Sevgisi	Aile bütçesine katkıda bulunma
Komşuluk	Derdine ortak olma
Faydalı Olma	Küçümsememe
Dini Değerler	

4.2. GÜLTEN DAYIOĞLU HİKÂYELERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Azat Kuşu

Bu hikayede yalan söylemenin zararı ve hatasından dönen bir insanı affetme, hırsızlık yapmama, hayvan severlik ve dini değeri istismar etmenin kötülüğü işlenmiştir.

İdris çocuğa kandırarak değil de kendisi gibi yükçülük yapıp çalışarak para kazanmaya teşvik eder. Çevremizde yanlış davranan kişilere doğruyu bulmalarında yardım etmek de işlenmiş olur.

Köyden kente yeni gelmiş pazar yerinde yükçülük yapan İdris, kuş satan bir çocuk görüp sattıklarının azat kuşu olduğunu öğrenir. Çocuk İdris'e kuş satmak için yavrularından ve yuvasından ayrı kalmış olabileceğini söyleyerek acıma duygusu oluşturur. Hayvan severlik değeri burada ortaya çıkar.

İdris tüm gün kazandığı parası ile bir kuş satın alıp, onu azat eder. Aslında azat kuşu diye bir kuş yoktur. O saka kuşudur. Fakat amaç insanların dini duygularını kullanmaktır. Kuşu salıverince insanlarda cennete gidecekleri düşüncesi uyandıracığı için ona azat kuşu demektedirler.

Ertesi gün azat ettiği kuşu tekrar çocuğun elinde görünce İdris kandırıldığını anlar ve bu yüzden çocuğa kızar. İdris çocuğu dövebilecek güçte olmasına rağmen onu affederek doğru yolu göstermeye çalışır. Bu işi niçin yaptığını sorar. Yaptığının hırsızlıkla aynı şey olduğunu belirttiği cümlelerle hırsızlık yapmanın doğru olmadığı vurgulanmıştır.

Yoğurtçunun Çingırağı

Bu hikayede işlenen temel değer sorumluluktur. Yardımlaşma değerine de yer verilmiştir. Sorumluluk değeri Satı'nın ve komşuların kardeşleriyle ilgilenmesiyle, öğretmenin ve arkadaşlarının da Satı'yla ilgilenmesiyle vurgulanıyor. Babası sokaklarda çingırağını çalarak yoğurt satan Satı, annesi hasta olduğu için bazı günler evde kardeşlerine bakıyor, bazı günlerde de kardeşlerini yanında okula getiriyordu. Beslenme saatinde tüm sınıfın, çocukların karnını doyurmasıyla yardımlaşma değeri işleniyor.

Satı'nın annesi, durumu ağırlaşınca hastaneye yatırılıyor. Annesi akşamı iyi geçirmişse Satı'nın babası okulun yanından geçerken çingırağı on kez çalıyor iyi geçirmemişse beş kez çalıyor. Bunu öğrenen Satı'nın öğretmeni ve arkadaşları çingırağa kulak kesiliyorlar. Bir gün sınıfça çingırak sesini beklerler. Öğretmen ve öğrenciler, en az Satı kadar heyecanlıdır. "Satı'nın derdi sınıfın derdi olmuştu." cümlesiyle derdine ortak olma değeri kazandırılmaya çalışılmıştır.

Gökçen Kız Çeşmesi

Bu hikayede çalışmak, duruma razı olma, üretkenlik, sabır ve hediyeleşme değerleri işlenmiştir.

Gökçen Kız engelli bir çocuktur. Kendini işe yaramaz hissetmemesi, duruma razı olması için ninesi ona sepet örme işini öğretmiştir. Gökçen Kız çalışkanlığıyla tüm köy çocuklarını çalışkanlık ve üretkenliğe teşvik etmiştir.

Çocukların yaptığı ürünlerin getirisiyle köye jeneratör alınıp içme suyu getirilmesiyle faydalı olma değerleri işlenmiştir.

Harman zamanı, köydeki çocuklardan kiminin harmanda döven sürüp, kiminin çalışanlara köyden yemek getirerek ana babalarına yardım etmesi ile aile bütçesine katkıda bulunma değeri vurgulanmıştır.

Gökçen Kız bacakları tutmadığı için ayağa kalkıp kendi işini yapamaz. Güneş batıncaya dek ana babası ve kardeşlerinin köye dönmesini yarı aç yarı tok beklediğini söyleyen cümlelerde sabır değerine yer verilmiştir.

Gökçen Kız buğday saplarından süs eşyaları örmeyi küçükken ninesinden öğrenmiştir. Ayakları yoksa elleri olduğunu, bir şeyler yapıp çevresine yararlı olmaya çalışması gerektiğini öğütleyen ninesi faydalı olma değerini öğretmiştir.

Yoldan geçen bir otomobildeki mavi gözlü turist kadın, Gökçen Kız'ın örüp kapağıya astığı sepeti görünce arabayı durdurup yanına gider. Gökçen Kız ördüğü sepeti kadına vererek hediyeleşme değerini anlatır.

Leylek Karda Kaldı

Bu hikayede büyüklerin sözünü dinlememenin nelere sebep olabileceği anlatılmış, gelenek ve göreneklere daha saygılı ve inançlı davranılması gerektiği verilmeye çalışılmıştır.

Annenin yavrularına ölümüne bağlılığı da anlatılır.

Erdir çok meraklı bir çocuktur. Erdir'in evinin önünde kuru bir söğüt ağacı ve onun üzerinde bir leylek yuvası vardır. Bahar gelir leylekler üreme zamanında leyleğin bir tanesi Erdir'lerin evinin önündeki yuvaya konar ve kuluçkaya yatar. Erdir annesine leylek yumurtaların yenilip yenilmediği gibi bir takım sorular sorar. Annesi ona sıkı sıkı tembihler. Sakın leylek yuvasına el sürme uğursuzluktur der. Başına olmadık işler gelir diye uyarır. Fakat Erdir bunların batıl inanç olduğunu düşünür. Bir gün annesi evde yokken yuvadan yumurtaları alır bir tanesini ağaçtan inerken düşürür, ikisini haşlar, annesine yakalanır. Yumurtaları tekrar yerine koyar. Annesi Erdir'i azarlar. O akşam Erdir'in babasının dükkanı yanar. Sonra Erdir ve ailesi maddi sıkıntıya düşer. Bunun sebebinin annesi Erdir olduğunu düşünür. Sonra kış gelir, diğer leylekler sıcak ülkelerine giderken Erdir'in evinin önündeki kuru söğüt ağacında yuva yapmış olan leylek yumurtalarını bırakıp gitmez. Bütün mahalleli buna şaşırır. Erdir gerçeği bir türlü söyleyemez. Kar yağar, leylek karda ölür. Erdir çok üzülür ve pişman olur.

Cambaz Parası

Bu hikayede yoğun şekilde dürüstlük değerinin yanında nezaket değeri de vurgulanmıştır. Yaz sonlarına doğru kasabaya gelen cambazın gösterisine Elçin ile Burak da giderler. Gösteriyi merak ve heyecanla izlerler ve çok beğenirler. Gösteriler bitince cambaz kadın elinde tepsiyle para toplamaya başlar. Burak annesine Elçin'in tepsiye para attığını kendisinin atmadığını söyler. Annesi de bilet kesmeyerek onlara güvendiklerini; fakat Burak'ın bu davranışıyla cambazları kandırdığını, bunun çok yanlış bir davranış olduğunu söyleyerek dürüstlük değerine yer vermiştir. Bunu duyan Burak gösteri yerine tekrar gidip cambaz kadına durumu anlatır. Cambaz kadın ona parasının olmadığını düşündüğünü, utandırmamak için çabucak yanından geçip gittiğini, çocukların gösterilerini çok sevdiğini ama bazılarının yoksul olduğunu söyler.

Öylesi çocukların eksiklerini hiçbir gün yüzlerine vurmadığını söyleyerek nezaket değerini vurgulamıştır.

Yükçü Durmuş

Bu hikayede dürüstlük, iyilik ve anlayışlılık değerleri öğretilmiştir. Pazar yerinde yük taşıyan Durmuş iyice yorulur. Ekmek ve üzümle karnını doyurmaya çalışırken yaşlı bir teyzenin çağırdığını duyar. Pazarın ucuz ve bol olması sebebiyle fazla şey aldığını ve taşımakta yardım etmesini söyler. Küfeyi doldurup evin yolunu tutarlar. Eve varınca yaşlı teyze cüzdanını bulamadığını söyler. Bunun üzerine Durmuş Pazar yerinde karşılaştıkları bir gün ödeyebileceğini söyleyerek anlayışlılık değerini vurgular. Ceketini apartmanın girişinde unuttuğunu evine varınca fark eden Durmuş aynı anda yerde duran küfesindeki siyah cüzdanı görür. Cüzdanı hemen yaşlı kadına götürerek dürüstlük değerini vurgular. Yaşlı kadın çok sevinerek, Durmuş' a, torununa küçük gelen yepyeni bir ceket hediye ederek iyilik değerini öğretir.

Geri Gelen Armağan

Bu hikayede hediyeleşme ve kitaplara verilen değer vurgulanmıştır. Aksel'in doğum gününde arkadaşları çok eğlenip ikramlarını yer ve hediyelerini Aksel'e sunarlar. Arkadaşları gittiğinde paketleri açan Aksel, bazılarının kitap, bazılarının ise oyuncak olduğunu görür. Kitapları bir kenara bırakarak oyuncaklarla ilgiyle oynamaya başlar. Annesi hediyelerinin çok güzel olduğunu Aksel'e söyler. Fakat Aksel kitapları değil de oyuncakları daha çok sevdiğini söyler. Oyuncakların onu çok eğlendirdiğini, kitap okumanın ise sıkıcı geldiğini belirtir. Annesi bunun doğru olmadığını anlatır. Bir ay sonra sınıf arkadaşı Can'ın doğum gününe gidecek olan Aksel annesinin verdiği parayla hediye almayı unutunca, kendisine doğum gününde gelen kitaplardan birini paketleyip Can'a hediye eder. Ertesi gün okulda Can konuşmayıp başını çevirince sebebini soran Aksel cevap karşısında çok utanır. Hediye kitapların hiçbirini açıp okumadığı için Can'ın kendisine getirdiği kitabı Can'a hediye olarak geri götürmüştür. Can kitabı içine yazdığı nottan tanımıştır. Hikaye kitabın en güzel hediye, en iyi arkadaş olduğunu aktarmaya çalışmıştır.

At Suratlı Kimmiş?

Bu hikayede alay etmeme değeri işlenmiştir. Tolga'nın babasının patronunun eşi çocuğunun okuluna görüşmeye gidip bir saat beklemesi gerektiğini öğrenince yakınlardaki Tolga'lara uğrar. Tolga'nın annesi banyoda çamaşır yıkadığı, abisi de ders çalıştığı için kapıyı Tolga açar. Banyodan gelenin kim olduğunu sormak için seslenen annesine "At suratlı hanım" in geldiğini söyleyince abisi ağzını kapatıp kolunu çimdikleyerek Tolga'yı susturmaya çalışırken kardeşinin kendisiyle at suratlı diye dalga geçtiğini misafir hanıma açıklar. Annesi ile misafir hanım otururlarken Tolga ve abisi diğer odada didişmeye devam edince annesi çocuklara kızar. Abisinin elinden kurtulan Tolga annesinin yanına gelerek at suratlı diye abisine demediğini, abisinin boş yere kendisini hırpaladığını, annesi ve babasının misafir bayan hakkında konuşurken kendisinden at suratlı diye bahsettikleri için öyle dediğini açıklar. Hikaye okurlarına her kim olursa olsun hakkında kötü konuşmamayı, alay etmemeyi ve lakap takmamayı öğütler.

Pastalarla Şekerleri Kim Yedi?

Bu hikayede iyi niyet ve paylaşma değerleri vurgulanmıştır. Eşi berber olan Ayşe Hanım çarşı pazara gitmekten hoşlanmaz, evin ihtiyaçlarını işten dönerken eşine aldırır ya da acil durumlarda sokaktaki çocuklardan yardım isterdi. Eşinin hısımları bir gün habersiz çıkıp gelince sokaktan geçen Erol'un eline bir not kağıdı tutuşturarak eşine gönderir. Eşi dükkanın çok yoğun olduğunu akşama anca gelebileceğini siparişleri Erol ile göndereceğini yazıp Erol 'u pasta ve şeker alması için pastaneye gönderir. Çocuğa açıklama yapmadığı için Erol şeker ve pastaların kendisine ödül olduğunu düşünerek cami avlusuna gidip arkadaşı Hasan ile de paylaşarak yiyip bitirirler. Ayşe Hanım'a notu götüreren Erol onun şaşkınlığıyla karşılaşınca olayı anlatır. Ayşe Hanım tüm iyimserliğiyle sağlık olsun diyerek düşünür. Erol'a kızmayıp, yanlış anlamadan kaynaklanan bu durumda iyi niyet değeri sergiler.

Görünüşe Aldanmamalı

Bu hikayede misafirperverlik ve küçümsememe değerleri vurgulanmıştır. Konuk günlerinde komşuları Halime teyze, Almanya'daki kızından gelen mektubu okutmak

için Fatoş'lara gelir. Fatoş'un kardeşi Deniz ve annesi kapıda Halime teyzeye istenmediğini belli edercesine tavırlara girmesiyle Halime teyze üzümlü ağlamaklı olur. Fakat annesi bu durumda misafirperverlik göstererek içeri davet eder. Halime teyzenin üstündeki elbiselerin temiz fakat eski ve yamalı olması onları tedirgin eder. Fatoş ve Halime teyze diğer odada mektubu okumaya geçtiklerinde misafirlerden birinin çocuğunun boğazına badem şekeri takılır. Çocuğun annesi ve diğer misafirler telaşla şekeri çıkarmak isteseler de başaramazlar ve çocuk nefes alamayıp morarır. Halime teyze duruma müdahale etmeye çekinir önce ama dayanamayıp çocuğu kaptığı gibi göğsüne bastırıp sırtından iterek şekerin çıkmasını, dolayısıyla çocuğun nefes almasını sağlar. Deniz, annesi ve özellikle Fatoş çok sevinir. Çocuğun annesi başta olmak üzere herkes Halime teyzeye minnetle sarılır. Diğer odaya geçmek üzereyken Deniz ve annesi ısrar ederek Halime teyzenin yanlarında kalmasını sağlar. Böylece dış görünüşe bakılarak insanların değerlendirilmemesi gerektiği öğretilir.

Damdaki Korkuluklar

Bu hikayede hayvan severlik, yardımlaşma, merhamet, iyi niyet ve dini duyguların kötüye kullanılmaması değerleri işlenmiştir. Köyleri şiddetli bir depremle yerle bir olan Yusuf'lara Kızılay kış gelene kadar çadır temin etmiş, sonra da tek katlı evler inşa edilip kura ile köylülere dağıtılarak yardımseverlik, muhtaç durumda olanlara yardım eli uzatma değerleri vurgulanmıştır. Yusuf'lar yeni evlerine taşındıktan sonra, her sabah evlerinin önünde ölü kuşlar bulmaları içlerini burkmuştu, merhamet duygularını ortaya çıkarmıştı. Komşuların bunun bir uğursuzluk işareti olduğunu söylemeleri dini duyguların kötüye kullanılmasıydı. Yusuf'un babası buna inanmamış, bir gün sabahın erken saatlerinde inceleme yapmaya koyulmuşlardı. Evlerinin olduğu yer eski bir pınarın üstü olduğu için, buna alışkın kuşlar pınara su içmeye inerken çatıya çarparak ölüyorlardı. Bunu öğrenen Yusuf ve babası dama korkuluklar yaparak durumu engellemeyi başardı. İyi niyet ile soruna çözüm bulunmuş oldu.

Çöp Kutusundaki Ayakkabı

Bu hikayede hakkını savunma değeri işlenmiştir. Öğretmen sınıfa gelmeden önce çöpleri toplayıp atmak isteyen Fatoş, çöpler kovaya sığmayınca ayağıyla bastırmaya başlar. O sırada öğretmenin sınıfa gelmesiyle aceleyle yerine koşar fakat ayakkabısı çöp

kovasında sıkışıp kalır. Ödev olarak yaptığı deneyi anlatması için öğretmen tahtaya çağırınca, tahtaya çıkmak istemeyip utanarak kızaran Fatoş'a öğretmeni kızar. Fatoş bunun üzerine ayağa kalkıp tahtaya doğru giderken arkadaşları gülmeye başlayınca öğretmen nedenini öğrenmek ister ve öğrencilerden biri Fatoş'un ayakkabısının biri olmadığını söyler. Fatoş o sırada kendini çok kötü hissedip, ağlamaklı olur. Öğretmeni ayakkabısının nerede olduğunu sorunca Fatoş olayı anlatır. Bunun üzerine öğretmeni haklı olduğu konularda kızarıp bozarak susmasının doğru olmadığını, başına geleni uygun bir dille karşısındakine anlatıp kendi hakkını savunmasını öğütler.

Piyangodaki Kurbağa

Bu hikayede empati değeri vurgulanmıştır. 3/A sınıfı öğrencileri yılbaşı gecesini Tomris'lerin evinde kutlayacaktır. Para toplayıp kuruyemiş ve meyve alırlar fakat piyango oyunu için hediye almaya paraları yetmez. Öğretmenleri bu konuda onlara yardımcı olarak piyango için hediyeleri her öğrencinin kendisi getirmesini tavsiye eder, öğrenciler bu fikri uygular. Öğrenciler akşama hazırlanmak için eve dağıldıklarında en yaramaz öğrenci olan Çetin dere kenarına koşar. Arkadaşlarını ürkütüp zor durumda bırakacak şakalar yapmaktan keyif alan bir çocuktur. O akşamki hediye için büyük bir kutuya, dereden bulacağı bir kurbağa koymayı planlar. Böylece akşam kutuyu kazanan kişiye şaka yapmış olacaktır. Akşam Tomris'lerde toplanılıp yemiş ve meyveler yenip eğlenildikten sonra sıra piyangoya gelir. 15 numaralı en büyük kutudan ne çıkacağını herkes merakla beklerken, 15 numara Çetin'e çıkar. Çetin şaşkınlıkla kutuyu evde açmak istediğini söylese de çocuklar ısrarla kutuyu açtırırlar. Çetin elindeki kutuyu açar açmaz kurbağa boynuna atlar ve Çetin korkarak geri kaçır. Diğer çocuklar da korkup kaçışırken Çetin kurbağayı kutuya koyup oradan uzaklaşır. Kendisine yapılmasını istemediği şeyi başkasına yapmanın ne demek olduğunu, empati kurmanın önemini iyice anlar.

Köpek Paltosu

Bu hikayede eşitlik ve hayvan severlik değerleri vurgulanmıştır. Hacer Teyze yaşlı, diz ağrıları yüzünden alışverişini bile mahalledeki çocuklara yaptırır bir kadındır. Çok güzel örgüler ördüğü için ününü duymayan kalmamıştır. Oturduğu evin ilerisindeki ışıltılı dükkanlardan birinde de süs köpekleri için tasmalar, mamalar ve özel

tasarlanmış giysiler satılmaktadır. Hacer Teyze'nin ününü dükkan sahibi de duymuştur ve dükkanındaki köpek giysilerini hep ona ördürmektedir. Bir gün Hacer Teyze'ye elinde kırmızı bir yünle gelerek, ünlü bir film yıldızının minicik süs köpeğine giysi örmesini söyler ama tam ölçüsünü bilmediğini, kedi kadar olduğunu söyler. Hacer Teyze giysiyi örer fakat ölçülerini bilmediği için içi rahat etmez. Sokaktaki küçük köpeklerden birinde denemek isteyerek, köpeği içeri alıp giydirir. Böyle şeylere alışık olmayan köpek korkarak kaçmaya çalışırken aniden sokak kapısını açık bulup sokağa kaçar. Hacer Teyze yakalayamaz, mahalledeki çocuklardan yardım ister ancak onlar da yakalayamaz. Sonra süs köpeğinin canı can da bunun ki patlıcan mı? diye düşünerek giysinin köpekte kalmasını isteyerek eşitlik ve hayvan severlik değerlerini işler.

Bencil Karga

Bu hikayede bencil olmama, dayanışma, sözünde durma değerleri işlenmiştir. Baharın ilk günlerinde açlıktan bitkin düşmüş kargalar öteden gelen coşkun bir karganın sesiyle irkilirler. Karga onlara tepenin ardında bir çiftçinin tarlasına buğday ekmeye başladığını söyler. Açlıktan kurtulduklarına çok sevinen kargalar aynı zamanda çiftçinin kendilerini vurmasından da korkmaktadırlar. Yaşlı karga başkanlığında bir plan yaparlar. Dayanışma değerine burada dikkat çekilir. Önce genç bir karga tohumları yerken diğer kargalar onu tehlike karşısında uyaracaklar, sonra ise genç karga gözetlerken diğerleri karnını doyuracaktır. Genç karga başlar yemlenmeye fakat doysa da bir türlü gözü doymaz. Diğer kargaların bağırışlarından sonra nihayet bir ağacın üstüne çıkıp gözcülük yapmaya başlar, diğerleri de ona güvenerek tarlaya inerler. Ne var ki bir süre sonra güneşin sıcaklığı ve kursağının doluluğuyla üzerine ağırlık çöker ve uykuya dalar. Genç karga verdiği sözü tutmamış olur. Tüfek sesiyle uyanır ve beş karganın vurulduğunu görür. Çiftçi tüfeğini tekrar kargalara doğrulttuğunda, kargaların toplanıp bir kargaya saldırdığını görür ve vurmaktan vazgeçer. Kargalar genç karganın tüylerini yolarak onu cezalandırırlar. Genç karga bencillik etmenin ve verdiği sözü tutmamanın cezasını bu şekilde öder.

Deli Bey

Bu hikayede tutumlu olmak ve kadirşinaslık değeri işlenmiştir. İstanbul'da yaşayan, varlığı, efendiliği ve bilgisiyle ün salmış Hacı Ahmet Bey'in oğlu Veli tembel,

haylaz, saygısız ve kendini beğenmişin biridir. En kötü huylarından biri de savurganlıdır. Babası en çok bu tutumuna üzülmemektedir. Onu sık sık karşısına alıp öğütler fakat nafiye. Ölümünün yaklaştığını sezinleyen Hacı Ahmet Bey oğlunu yanına çağırarak son öğüdünü verir. Eğer savurganlığı sürdürür, yokluğa düşerse konağı satmamasını, tavandaki halkaya ip geçirip beline dolayarak kendisini boşluğa bırakmasını söyler. Veli babasının ölümüne çok üzülür ancak arkadaşlarına uyup dengesiz, düzensiz hayata devam eder. Çevresini saran kötü arkadaşları yüzüne gülerken arkasından “Deli Bey” diyerek bahsederler. Veli birkaç yıl sonra yokluk içinde kıvrınmaya başlayınca etrafında hiç arkadaşı kalmamıştır. Tutumlu olmanın değeri burada vurgulanmıştır. Konaktan başka satacak bir şeyi kalmayınca babasının vasiyeti aklına gelir ve tavandaki halkaya ip bağlayıp beline dolayarak kendini boşluğa bırakır. Tavandan çatırtıyla birlikte altın yağmaya başlayınca Deli Bey babasının mezarına koşup kendisine yaptığı son iyiliğin değerini bileceğini söyler. Altınlarla iyi bir iş kurup çalışmaya başlayan Veli Bey eski arkadaşlarını yanına sokmaz. Giderek babası gibi görgülü, bilgili, saygılı bir bey olur.

Yakup’un Oğlağı

Bu hikayede harama el uzatmama değeri işlenmiştir. İlkokulu bitirdikten sonra kaz çobanlığı yapan Yakup, bir yaz günü annesinin pazardan aldığı şeftalilerin çoğunu büyük bir iştahla yiyerek, annesine köylerinde niçin şeftali yetişmediğini sorar. Annesi denemeleri gerektiğini söyler. İlkbahar gelince tarım müdürlüğünden on tane şeftali fidanı ekerek gözleri gibi bakarlar ancak dokuzu kurur, sadece bir tanesi yeşerir. Çiçeklenir ve mercimek büyüklüğünde on beş meyve verir. Yakup ve annesi çok mutludur. Yakup bir gün kazlarını otlatırken çalıkların arasında korkmuş, yanık yanık meleyen bir oğlak görür. Oğlağı eve götürüp olan biteni annesine anlatır. Annesi onu çobanlara gösterip sahibini bulmasını söylese de Yakup itiraz edip oğlağın kendilerinin olmasını ister. Annesi oğlağın her şeyinin kendilerine haram olduğunu, hiçbir şeyine elini sürmeyeceğini söyledi fakat Yakup annesini dinlemeyerek onu ahıra koydu. Bir sabah annesi pazara, Yakup da kaz otlatmaya gidince oğlak ahırdan bir şekilde çıkıverdi ve sebzelerin arasına dalarak şeftali fidanının yanına vardı. Yakup ve annesi eve dönünce fidanın dallarının kırılıp, yaprak ve meyvelerinin yenmiş olduğunu gördüler. Yakup’un hikayesinde harama el uzatmama değeri böylece kazandırılmış oldu.

Çınarın Yaprakları

Bu hikayede merhamet ve iyi niyet değerleri işlenmiştir. Köyden kente yeni gelen Veli, şehir hayatına ayak uydurmaya çalışırken şehirde yaşayan modern insanların iyi oldukları kanaatine varır. Apartmanlarında oturan iyi yürekli insanların kendisine yiyecek ve giyecek vermesiyle iyi niyetin önemi vurgulanıyordu. Sekiz numaradaki Sıdika Hanım dolma yaparken yaprağı yetmeyince Veli'den bakkala gidip almasını rica eder. Veli bakkalda bulamayınca asma yaprağına benzer yaprağı olan sokağın başındaki çınar ağacından en körpe yaprakları Sıdika Hanım için toplamaya başlar. Gideli bir saat olan Veli dönmeyince Sıdika Hanım seslenmeye başlar. Apartman merdivenlerini hızla çıkan Veli yaprakları Sıdika Hanıma uzatır. Sıdika hanım hem çok geç kalan hem de çınar yaprağı getiren Veli'ye çok sinirlense de iyi niyetli bir şekilde gülümseyip geçer.

Kara Kedi

Bu hikayede yalan söylememe, hile yapmama, ayrımcılık yapmama, hayvan severlik değerleri vurgulanmıştır. Ali ile Gül'e annesi ve babası çalıştığı için anneannesi bakmaktadır. Sokakta oynamalarına fazla izin verilmemektedir. Sokağa çıktıkları nadir günlerin birinde bastıran yağmurdan kaçarken apartmanın kapısında siyah bir kedi yavrusu görürler. Anneannesine yalvararak kediyi odalarına kapatırlar. Akşam yemeklerini yerken miyavlayıp kapıyı tırmalayan kediyi anne ve baba fark ederler. Anne kara kedinin uğursuzluk getireceğini, beyaz bir kedi isterlerse eve alabileceklerini söyleyerek kediyi dışarı attı. Rengi yüzünden attığı için pişman olur fakat geri adım atmaz. Ayrımcılık yapmama değeri burada göze çarpmaktadır. Ali ve Gül ertesi gün kedinin üzerine un dökerek annelerine beyaz bir kedi bulduklarını söylerler. Annesi kediyi görmek istediğinde komik görüntü içinde olan kediyi getirirler. Yere bırakılan kedi silkenince unlar savrulur ve hile yapıp yalan söyledikleri ortaya çıkar. Anneleri yaptıklarının kötü bir şey olduğunu ama hayvan severliklerinden dolayı onları affettiğini belirtir.

Sınıf Geçme Armağanı

Bu hikayede anlayış değeri ön plana çıkmaktadır. Okulların açıldığı gün hasret gideren öğrencilerin yerine Sinan ve Aykut tartışmaktadırlar. Aykut'a sınıf geçme

hediyesi olarak babası üç vitesli bisiklet almış, Sinan'ın babası ise sınıf geçmenin onun görevi olduğunu, derslerine yeterince çalışırsa iyi bir geleceğinin olacağını söyleyip onu öperek tebrik etmiştir. Sinan babasının bu davranışını anlayışla karşılarsa da diğer çocukların böbürlendiklerini gördükçe içi kararır. Sınıf geçme armağanı alan arkadaşları övünürken onları eleştirir, arkadaşları ise onu kıskançlıkla suçlar. Aykut hediye almanın övünülecek bir şey olduğunu iddia edince tartışma büyümüş diğer çocuklar da çevrelerine toplanmaya başlamıştır. Kimi Sinan'ı haklı bulup gerekçelerini söylemekte, kimi de Aykut'u haklı bulduğunu gerekçeleriyle açıklamaktadır. Zil çalınca öğrenciler sıra olmaya koşuşurken Aykut, Sinan'a kendisine küsüp küsmediğini sorar. Sinan sıcacık bir gülümsemeyle tartışmaların insanların birbirini anlamaları için yapıldığını, görüşleri zıt diye birbirlerine küsüp düşman kesilmenin çok yanlış olduğunu söyleyerek anlayış değerini vurgulamış olur.

Köylü Güneşe Aldandı

Bu hikayede büyüklerin sözünü dinleme değeri işlenmiştir. Bahar başladığında Sevinç, okula giderken annesi ve anneannesini dinlemeyerek ceket almadan, önlüğüyle dışarı çıkmaktadır. Ne derlerse desinler Sevinç bir yolunu bulup ceketini giymemektedir. Yine güneşli bir günde evden ceketsiz çıkar fakat okul dönüşü bastıran bahar yağmuruna yakalanıp bir hafta hasta olup, yataklarda yatar. Evde çok sıkılan Sevinç'e anneannesini bir hikaye anlatır. Hikayede adamın çok güçlü bir eşeği vardır ve tüm yükü, yeri geldiğinde adamın karısı ve çocuklarını taşımaktadır. Kışları ahırda beslediği eşeğine, o yıl kışın uzun geçmesiyle yiyecek bulmakta zorlanır. Komşulardan ister birkaç kez fakat artık istemeye utanmaktadır. Bir gün uyanınca havanın pırıl pırıl güneşli olduğunu görüp çok sevinir ve eşeğini kaptığı gibi çayıra götürüp otlaması için bağlar. Akşama doğru eşeğini almaya gittiğinde eşeğini ölmüş olarak bulur. Eşek soğuktan donarak kaskatı kesilmiştir. Adam bahar güneşine aldanıp eşeği çayıra saldığına çok pişman olur fakat eşek elden gitmiştir. Anneanne Sevinç'e bu hikayeyi anlatarak, ona büyüklerin nasihatlerine uyması gerektiğini vurgulamıştır.

Kır Gezisi

Bu hikayede iftira atmama, gerçeğe saygı ve doğa sevgisi değerleri vurgulanmıştır. Okullar kapanmak üzereyken öğretmen öğrencilerini kıra götüreceğini

söyler. Buna çok sevinen çocuklar ertesi gün çıkınlarıyla okulun bahçesinde toplanırlar. Hakkı amcasının Almanya'dan getirdiği iki paket çikolatayı çıkınına koyduğunu söyleyerek böbürlenir. Turan ise kıra varıncaya dek çikolataların eriyeceğini söyleyerek Hakkı ile ufak bir tartışma yaşarlar. Öğretmen çocuklara sıra olmalarını söyler ve kuralları anlatır. Çöpleri kesinlikle çevrede bırakmamalarını söyleyerek onlara doğa sevgisini aşılar. Piknik yerinde önce oynayıp sonra karınlarını doyurmaya başlarlar. Bu sırada öğretmen Hakkı ile Turan'ın dövüşmekte olduklarını görür. Hakkı Turan'ı çikolatasını almakla suçlamaktadır, Turan ise ağlayarak almadığını açıklamaktadır. Öğretmen Hakkı'ya Turan'dan özür diler. Herkesin neşesi kaçmıştır ve erkenden dönülür. Hakkı eve gidip annesine olayı anlatınca annesi iki çikolatanın kendisine fazla geleceği için birini akşam çıkınından aldığını söyler ve Hakkı'ya çikolatayı verir. Gerçeğe saygı duymayan Hakkı pişmanlıkla çikolatayı parmaklarıyla ezer.

İpek'in Doğum Günü

Bu hikayede kıskanç olmama değeri işlenmiştir. İpek kıskanç bir çocuktur. Ablası Petek pekiyi dolu bir karne getirip annesi ve babası onu öpüp koklayınca, hep ablasını sevdiklerini, kendisini hiç sevmediklerini düşünmüştür. Ertesi gün annesi pazardan gelince merakla neler aldığına bakarken süslü bir torba görür ve hemen kapar. Annesi onu bırakmasını söyleyerek elinden alıp yatak odasına saklar. Akşam anne ve babası eve gelen misafirlerle ilgilenip, ablası kitap okurken İpek yatak odasını karıştırıp paketi bulur. Açınca içinde çok güzel ve tam istediği gibi bir elbise olduğunu görür, bunu ablasına aldıklarını düşünerek eline geçirdiği kırmızı tükenmez kalemle elbiseyi rastgele boyar. Ertesi gün annesi İpek'e bugün doğum günü olduğunu, ona güzel bir pasta yapacağını ve arkadaşlarını çağırmasını söyler. İpek söylenenleri yapar ve hazırlıklar tamamlanınca arkadaşları küçük hediyelerle gelmeye başlar. Annesine hangi elbisesini giyeceğini soran İpek'e annesi süslü torbayı verir ve odadan çıkar. İpek kıskançlık etmenin sonucuna bu şekilde katlanır.

Kara Benekli Kuzu

Bu hikayede büyüklerin sözünü dinleme değeri işlenmiştir. Emine Teyzenin koyunu o yıl ilk kez doğurmuş, kara benekli bir kuzu vermiştir. Karabek çok yaramazdır. Emine Teyze onları sürüye göndermez tüm gün başlarında kendi bekleyip

onları güder. Karnı ağrıdığı bir gün eve gidip iyi gelecek bir şeyler yapmak için koyunu bağlar. Karabek zaten annesinden ayrılmamaktadır. Öğleden sonra yanlarına irice bir koçla iki oğlak gelir. Karabek arkadaş bulmanın sevinciyle onlarla oynamaya başlar ama şımarıklığın dozunu kaçıır. Oğlaklarla dövüşmeye başlarlar, Karabek ikisini de yener. Annesi dövüşmemesi için bağırıp, babalarının toslaması konusunda uyarsa da Karabek annesini dinlemez. Olanları izleyen koç tıslayarak Karabeneğe doğru koşmak üzereyken, annesi boğazını kesme pahasına da olsa ipten kurtulup yavrusunu korur. Boynuzu Karabek'in annesi yer ve tam o sırada Emine Teyze döner. Karabek büyüklerin sözünü dinlememenin sonuçlarını görmüş olur.

Korudaki Bebek

Bu hikayede merhamet değeri vurgulanmıştır. Alaca köyünde kış başlayınca iş bulamayan yoksul Ali şehre gidip, Fatma ve çocuğunu bırakmak zorunda kalır. Fatma konu komşunun yardımlarıyla geçinmekte fakat ısınacak odun bulamamaktadır. Kar yağışının durduğu bir gün sevinerek kozalak aramaya çıkar. Hastalığını herkesten saklayan Fatma, iki yıldır öksürmektedir. Bebeği koruya bırakıp, odun toplarken yere yığılıp ağzından kan boşanır. Ümit Bey arada köye gelip, avlanmaya çıkar. O gün yine avlanırken koruda bebeği bulur. Ümit Bey'in hiç çocuğu olmamıştır. Bebeği şehirdeki evine götürüp, olaydan kimseye bahsetmeyince köylü kurtların yemiş olabileceğine inanır yıllarca. Ömer adını verdikleri bebeğe yıllarca ana babalık ederler. Ali de Ömer'in okulunda temizlik görevlisi olarak işe başlamıştır. Bir gün Ömer okul bahçesinde düşüp kafası kanayınca Ali onunla ilgilenip ailesine götürür. Ailesiyle birlikte çocukla yakından ilgilenir. Teşekkür amaçlı Ümit Bey'ler Ali'yi yemeğe davet edip, hikayesini de dinleyince Ömer'in, Ali'nin oğlu olduğunu anlarlar. Bir gün köye giderken Ali'yi de yanlarında götürüp gerçeği orada anlatırlar. Baba oğul birbirlerine sıkıca sarılır. Ali Ömer'e yeterince bakamayacağını, ana babalığını Ümit Bey'lerin yapmasını söyler.

Kırmızı Bisiklet

Bu hikayede kadirşinaslık, sevgi, sabır ve israf etmeme değerlerine yer verilmiştir. Kırmızı bisikletin oyuncakçı dükkanının rafında sahibiyile buluşmayı sabırsızlıkla beklerken Cengiz'in babası, doğum gününde Cengiz'e hediye etmek üzere kırmızı

bisikleti alır. Akşam partide hediyeği gören Cengiz diğer oyuncakları bir kenara bırakarak sadece kırmızı bisikletle oynar. Diğer oyuncaklar bu duruma çok üzölür. Akşam boyu tüm dikkatleri üzerine toplayan kırmızı bisiklet, gece Cengiz'le birlikte uyumayı da başarır. Gece yataktan düşen kırmızı bisiklet bozulunca Cengiz çok üzölür ve akşam gelince babasının tamir edebilmesini ümitle bekler. Onarıp tekrar kullanmayı teşvik ederek israf etmeme değeri işlenmiştir. Akşam olup da babası gelince tamir işine koyulurlar fakat babası onu onaramamıştır. Annesi Cengiz'e üzölmemesini, mühendis olan dayısının geldiğinde onu tamir edebileceğini söyler. Cengiz aylar sonra dayısı gelince oyuncağını tamir etmesini rica eder ve dayısı tamir edebilir. Cengiz sabırla bekleyip amacına ulaşmanın mutluluğunu yaşar. Sabır değeri burada vurgulanır. Babasının hediyesi olan kırmızı bisikletini bir kenara atmadan onun tamir olmasını ve tekrar oynamayı beklemesiyle kadirşinaslık değeri işlenmiştir.

Masal Ağacı

Bu hikayede barış ve birliktelik değeri işlenmiştir. Yazın تنها koyalara gitmeyi, uzun uzun yürüyüş yapmayı seven yazar, Bozcaada'da böyle bir koya her yıl gitmektedir fakat bu yıl orası da çok kalabalıklaşmıştır. Küçük bir kız elindeki çubukla sahile çok büyük ağaç çizmiştir. Yazar sahil yürüyüşünü ağacın bozulmasına engel olmak için orada kesmek zorunda kalmış, ağacın yapımına diğer birkaç kişi gibi yardımda bulunmaya başlamıştır. Kısa süre sonra sahildeki neredeyse herkes ağacın tamamlanmasına yardım etmeye başlarlar. Taşlardan yapraklar ve meyveler, deniz kabuklarından kuşlar yaparak neredeyse bir sahil boyunda bir ağaç oluştururlar. Birliktelik değeri burada vurgulanmaktadır. Biraz sonra ilerden geçen savaş gemilerini fark edince herkesin neşesi düşer. Geçip giden savaş gemilerinin arkalarında bıraktığı dev dalgalar sahildeki ağacı bozar. Herkes çok üzölür ve oradan uzaklaşırlar.

Korkak Gülten

Bu hikayede azim ve cesaret, sözünde durma ve onurlu olma değeri işlenmiştir. Gülten küçüklüğünde çok hareketlidir ve kızlardan çok erkeklerle arkadaşlık etmektedir. Ağaçlara tırmanmakta çok iyidir, fakat bahçedeki ceviz ağacına tırmanmayı hiç denememiş, zor olduğunu duymuştur. Sokakta saklambaç oynadıkları bir gün kurallar uymasa da badem ağacına tırmanıp saklanmış, ebe de bunu kabul etmeyince

Gülten bir teklifte bulunmuştur. Arkadaşları saymaya başlayacak, inerken ve çıkarken en hızlı kim olursa kazanacaktır. Ebe çocuk kabul edip arkadaşlarının saymaya başlamasıyla ağaca tırmanır ve biraz dinlenip iner. Sıra Gülten'e gelir. Gülten çıkmasına çıkar ama inmeye çok korkmaktadır. Onurlu bir çocuk olan Gülten inemeyeceğini çaktırmamakta kararlıdır, onun için ölmek var dönmek yoktur. Burada azim ve cesaret değerleri vurgulanmıştır. Akşam ezanının okunup çocukların dağılmasını beklemeye başlayıp, dinlendiğini savunarak bekler. Ezan okununca herkes dağılır ve annesi gelir. Ağaçlara tırmanmaması için verdiği sözü tutmamasına kızar. Burada sözünde durma değeri işlenir.

Anılar İçinde Bir Anı

Bu hikayede kadirşinaslık değeri işlenmiştir. Yazarın küçüklüğü ikinci dünya savaşının olduğu ve kıtlığın yaşandığı yıllarda geçmektedir. Kışların çok soğuk ve karlı olduğu memleketinde, su alan ayakkabıları onun çok üşümesine neden olmaktadır. Annesi ona bayramda lapçin diye yumuşak deriden yapılmış çorap ve lastik ayakkabı alacağını söylediğinde dört gözle bayramın gelmesini bekler. Basma bayramlık, yün ceket ve yün beresinin altına lapçin ve lastiklerini giydiğinde ondan mutlusu yoktur. Ayakkabılarının hiç su almaması, ayaklarının sıcacık olması onu çok mutlu etmektedir. Burada kadirşinaslık değeri işlenmiştir. Bayramlaşmayı bitirip akşama doğru eve döndüğünde lastiğinin tekinin olmadığını fark eder. Ailecek gezilen her yerde lastik aranır fakat bulunamaz. Yazar, ailesi yeni lastik alamayacağı için, ister istemez o kışı da su alan eski ayakkabılarıyla geçirir.

Kumluktaki Yavru Martı

Bu hikayede hayvan severlik ve yardım severlik değerleri işlenmiştir. Akşamüstü çocuklar deniz kıyısındaki kumlukta yavru martıyı görürler. Uçup uçamayacağını kontrol etmek için içlerinden biri martıyı havaya bırakır fakat martı hemen kumluğa düşer. Çocuklar onun bakımı için seferber olup evlerinden pişmiş yada pişmemiş balıklar ve altına sermek için örtü getirirler. Burada hayvan severlik ve yardım severlik değerleri vurgulanmıştır. Yavru martı halinden çok memnundur. Annesi ve diğer martıların balık tutması, kendini beslemesi için ısrar etmelerine rağmen yavru martı tembellik etmeyi, annesinin onu beslemesini istemektedir. Kumlukta da çocukların

bakımı çok işine gelir. Ertesi gün de çocuklar martıyı beslerler fakat günün sonunda şiddetli bir lodos çıkar. Yavru martı ne yapacağını bilemez. Çocuklar da evden çıkamadıkları için yiyecek bulamamaktadır. Yavru martı tembelliğinin sonucunu bu şekilde öder.

Açıkgöz

Bu hikayede bencil olmama değeri işlenmiştir. Bilgin sürekli açıkgözlülüğüyle övünen, otobüse, dolmuşa binerken, alışverişte kasa önlerinde sıra beklemeden bir yolunu bulup öne geçerek işini tezden bitirmenin yolunu bulurdu. Onu açıkgöz olmaya ailesi yönlendirmişti. Sınıfça gittikleri piknikte hiçbir gruba katılmayıp, kendi başına çıkını açıp yemesi öğretmenin dikkatini çekmiş, sebebini sorduğunda ise Bilgin'e annesinin çıkını kimseye paylaşmadan kendisinin yemesini söylediğini belirtmiştir. Öğretmen buna sesini çıkartmadı fakat akşamüstü dönüşte istasyon kalabalıktı. Öğretmen çocuklara bir yere ayrılmamalarını tembih ederek, tüm öğrencilerle birlikte aynı trene binebilmek için görevlilerle konuşmaya gitti. O sırada Bilgin gelen trene hızlıca binip cam kenarında yer bile bulur. Bir süre sonra trende arkadaşlarının olmadığını fark ederek panikler. O sırada trende bir arıza oluşur ve iki saat boyunca giderilemez. Beklerken yanlarından geçen bir trende arkadaşlarından bazılarını görür. Korku ve pişmanlık içinde iki saat sonra eve döndüğünde annesi ve öğretmenini evde bulur. Öğretmeni on bencilliğin iyi bir şey olmadığını yaşadıklarıyla daha iyi anlamış olduğunu söyler.

Sen Herkesi Sev

Bu hikayede vatanseverlik, iyilik severlik ve sevgi değerleri vurgulanmıştır. On altı katlı bir apartmanın on ikinci katında oturan Barış, öğle yemeğinden sonra yediği meyve kabuklarını balkondan aşağı atar. Birden ikinci kattan birinin elinde meyve kabuklarıyla bağırdığını görerek üzülüp içeri kaçar. Türkiye haritasını özene bezene çizerken annesi gelir, haritayı dikkatli çizmesini, yüzyıllardır uğruna çok can verilip, kan döküldüğünü söyleyerek vatanseverlik değerini vurgular. Barış öğretmenin, insanlara insan sevgisi öğretilseydi ulusların birbiriyle savaşmamış olacaklarını öğrettiğini söyler. Barış annesine hiç tanışmayan insanların birbirlerini nasıl sevebileceklerini sorar. Annesi de ona bir ulusu oluşturan insanlar birbirlerini sevmeyi

öğrenmişlerse, komşu ulusları da seveceklerini söyleyerek sevgi değeri vurgulanır. Diğer yaz ailecek Kıbrıs'a gemiyle geziye gittiler. Barış gemiyi incelemek için gezerken üç yaşlarındaki bir çocuğun güvertedeki demir merdivenlere çıkmaya çalıştığını görür. Çocuğun denize yuvarlanabileceğini düşünerek hızlıca onu yakalar ve annesini bulmak için gemi katibini bulur. Çocuğun annesi Barış'a bu iyiliksever davranışından dolayı çok teşekkür eder. Burada iyilikseverlik değeri vurgulanır.

Obur Çocuk

Bu hikayede aile sevgisi değeri işlenmektedir.

Mehmet'in babası sağlık memurudur. Bir gün işten eve dönünce coşkulu bir sesle oğlunu çağırır. Ona köyden hiç görmediği bir şey getirdiğini söyler. Hatta bunu annesinin de görmediğini, bıldırcın getirdiğini belirtir. Sepeti sabırsızlıkla açan Mehmet ilk defa gördüğü bıldırcınları izler. Hastalarından birinin bıldırcın avına gittiğini, beş tanesini de kendisine verdiğini belirtir. Annesi bıldırcınları pilavla birlikte pişirir. Babanın oğlu ve eşini düşünmesi ve aile bireylerinin birbirine bağlılığıyla aile sevgisi vurgulanmıştır.

Leyleği Ayakta Görünce

Hikayede işlenen temel değer yaşlılara saygıdır.

Köyüne yolculuk etmekte olan yaşlı bir teyze, tarlaların sonunda gördüğü kuş kümesini görür. Bu kuşları leylek zannederek sevinir. Kulakları duymadığı için sessiz konuştuğunu zanneden yaşlı teyzenin haykırışıyla otobüsteki herkesin dikkati kuşlara yönelir. Yolcular leyleklerin erken geldiğini konuşurlar kendi aralarında. Bu durumda sürücü açıklama yapmak ister. Kuşların leylek değil martı olduğunu söyler yolculara. Köylüler gölet oluşturup balık üretmeye başlayınca, martılar da balık için gelmişlerdir. Yaşlı teyze de olayı anlamak ister. Fakat yeterince duymadığı için anlayamayacağından ve sevincini kırmak istemediklerinden dolayı teyzeye gerçeği açıklamazlar.

Küskün Ayıcık

Bu hikayede öncelikle onur değeri işlenmiştir. İkinci planda da hayvan severlik değeri vurgulanmıştır.

Yaylalarda kömür arayan madenciler yavru ayı bulunca, annesinin gelip kendilerine zarar verebileceği düşüncesiyle onu yanlarına almazlar. Fakat ayıcık onları takip ederek kulübelerine gelir. Ayıcığa barakada yer vererek hayvan severlik değeri vurgulanır. Ayıcık çok şey öğrenip, hünleriyle kısa sürede herkesin gönlünü alır. İşçilerle güreşip şakalaşır. İşe yeni başlayan bir işçiyle güreşmek isteyince, korkan işçi ayıcığın kafasına demir makasıyla vurur. Öfkelenen ayıcık adamı alıp çarparak, adamın kemiklerinin kırılmasına sebep olur. Bu olay üzerine ayıcığı hayvanat bahçesine verirler. Bir süre sonra ziyaretine gittiklerinde ise görevli, ayıcığın yiyip içmeden bir köşeye pustuğunu ve sonunda öldüğünü söyler. Ayıcık onurlu olma değerine iyi bir örnek teşkil eder.

Benim

Bu hikayede paylaşma değeri ön plandadır. Merhamet ve hayvan severlik değerleri de işlenmiştir.

Ahmet ve Aydın aynı semtte oturmaktadırlar. Semtteki sahihsiz köpeği herkes beslemektedir. Burada hayvan severlik değeri vurgulanır. Ayağı sakatlanan köpeğe Aydın merhamet göstererek yardımcı olmaktadır ve ona Fırtına ismini vermiştir. Onları gören Ahmet yanlarına gelir ve köpeğin kendisinin olduğunu, isminin Fırtına değil Sarı olduğunu iddia eder. Aydın da köpeğin sahibinin kendisi olduğunu öne sürerek tartışmaya başlarlar. “Benim, benim...” çığıllıkları sonrasında başlayan dövüşün arasında kalan köpek çok üzülür. İnsanoğlunun BENİM sözcüğünü dillerine dolayıp paylaşma değerinden yoksun olmasına üzülen semti terk eder.

Gülünecek Bir Şey Mi Var?

Bu hikayede düzenli olma, telaşlanmama ve dikkatli olma değerlerinin yanı sıra sorumluluk ve alay etmeme değerleri işlenmiştir.

Anne ve babası çalıştığı için her gün ödevlerini kendi başına yapıp, vaktinde hazırlanıp, servise yetişen Burcu sorumluluk değerini kazanmıştır. Oyalanıp biraz geciktiği bir gün, telaşla hazırlanmak zorunda kalmış, okula gittiğinde tüm arkadaşlarının ona gülmesine sebep olacak bir durum yaşamıştır. Bir ayağına farklı çorap, diğerine farklı çorap giyen Burcu arkadaşlarının gülmesi sonucu; düzenli

olmayıp, telaş yapmanın sebep olduğu bu kötü olayla dersini alır. Arkadaşlarının kendisine gülmesi üzerine ağlayan Burcu öğretmenin dikkatini çeker. Arkadaşlarından biri olayı öğretmenine anlatır. Öğretmeni Burcu'ya telaşlanmayla, düzenli ve dikkatli olmadan yapılan bazı işlerle ilgili olumsuz örnekler vererek, öğrencilerine dikkatli olma değerini kazandırır.

Tosçu Kuzu

Bu hikayede hayvan severlik ve kötü huy edinmeme değerlerinin yanında emaneti koruma ve sadakat değerleri vurgulanmıştır.

Otogardaki pişmaniyecinin her gün yanında getirdiği bir de kuzusu vardır. Pişmaniyeci ona tos vurmaya öğretir, bunu yapmasından çok hoşlanır. Çevredeki satıcılar bunun tehlikeli olduğunu, hayvancığa kötü huy edindirmesinin kötü sonuçlar doğurabileceğini söylese de umursamaz. Sahibi tezgahı Tosçu Kuzu'ya bırakıp gittiğinde kimseyi yanına bile yaklaştırmayarak emaneti koruma değeri işlenir. Simitçi tepsisinde kalan susamları yedirdiği, köfteci arada marul yaprağı ve salatalık verdiği için onların yanına sokulup ellerini yalayarak sadakat değeri vurgulanmıştır. Tosçu kuzu büyüyüp, iyice güçlenir. Bir gün sahibinin kendisine oyun yaptığını sanıp sertçe toslayınca onu dereye düşürür. Bu olaya çok sinirlenen sahibi onu kesmek isteyince simitçi karşı çıkarak kuzuyu pişmaniyeciden satın alarak hayvan severlik değeri vurgulanır.

Minik Tay

Bu hikayede hayvan severlik değeri öncelikle işlenmiş olup, yanında da acıma değeri vurgulanmıştır.

Kırdaki piknik alanında pek çok kiralık at olmasına rağmen herkes yavrusu olan ata binmek ister. Tay da annesinin arkasından koşarak geldiği için piknikçiler bunu çok sevimli bulmaktadır. Para kazanmayı çok seven atın sahibi, ara vermeden uzun süre at ve tayı çalıştırınca tay açlıktan halsiz kalıp yere yığılır. Annesini emmek istemektedir fakat sahibi buna izin vermemektedir. Çevredekiler atın sahibini acımasızlıkla suçlar. İnsanlar tepki olarak o ata binmediklerinde sahibi şaşırıp öfkelenir. At, tayının yanına koşarak onu emzirmek ister. Tay o kadar güçsüz düşmüştür ki doğrulup ememez.

Çocuklardan biri tayı kucağında kaldırıp yardımcı olur. Hayvan severlik değeri kazandırılmaya çalışılmıştır.

Arkadaş Edinmek Zor Mu?

Bu hikayede başta arkadaşlık olmak üzere girişkenlik değeri de işlenmiştir.

Okan çalışkan fakat çekingen bir çocuktur. Çekingen tavırları nedeniyle kimse onunla arkadaşlık etmez. Ablasının eve gelen arkadaşlarıyla oynamak isteyip onları rahatsız eder. Ablası da onu annesine şikayet edince durumu hep birlikte değerlendirirler. Annesi arkadaşlarına zarar verdiği için kendisiyle oynamamış olabileceklerini söyler. Ama ablası kimseye bir zararının olmadığını söyler. Bunun üzerine Okan arkadaşlarının kendisiyle oynamaya gelmelerini istediğini belirtir. Ablası ise ona arkadaşlarının yanına kendisinin gitmesini, girişken olmazsa arkadaş edinemeyeceğini ona anlatır. Bir hafta sonra Okan eve bir arkadaşıyla gelir ve çok mutludur. Arkadaşlık değeri bu şekilde vurgulanır.

Neşeli Boyacı

Bu hikayede başta aile bütçesine katkı değerinin yanında, şefkat ve merhamet değerleri işlenmiştir.

Geçim sıkıntısı çeken ailesine yardımcı olmak isteyen Erhan ayakkabı boyacılığı yapmaktadır. Aile bütçesine katkı değeri burada işlenmektedir. İstasyonda ona yer vermeyen diğer boyacılar yüzünden, girişteki çınar ağacının altında kendine yer bulur. Kafesteki kuşunu yanında götürüp, radyosunu da açınca herkes ayakkabısını ona boyatmak ister. Bir gün istasyondaki çocuklardan biri yanına sokulur, moraran ellerini ısıtmaya çalışmaktadır. Öncesinde Erhan'a istasyonda yer vermemiş olsa da, Erhan merhametle onu yanına alarak şefkat ve merhamet değeri işlenir.

Annemin Salataları Ninemin Turpları

Bu hikayede çalışkanlık, israf etmeme ve sorumluluk değerleri vurgulanmıştır.

Babası pazarcılık yapan Gülcan televizyonda ne görse istemektedir. Yaşadıkları köyün, evlerinin televizyondakiler gibi olmasını ister. Bir gün annesi televizyonda

gördüğü her şeyi, ihtiyacı olmayan şeyleri de istediği için Gülcan'a kızarak israf etmeme değerini vurgular. Babası bir kaza geçirince o yıl çalışamaz. Tarlayı ekip, ettiklerini satma işini annesi yapar. Böylelikle anne ailenin sorumluluğunu üstlenir. Okulun halk oyunları ekibine katılan Gülcan'a elbise alınması gerekir. Annesi pazarda kendisiyle birlikte sebze satarsa alabileceklerini söyler. Gülcan önce bunu yapmak istemese de pazarda sebzeleri güzel bir şekilde satarak çalışkanlık değerini vurgular. Bir şeyi elde etmek için emek sarf etmek gerektiği de işlenmiş olur.

Can Matematiği Sevmiyordu

Bu hikayede çalışkanlık ve özgüven değerleri işlenmiştir.

Can matematik dersini bir türlü sevememiştir. Annesi iki yüz elli gram bamya alması için markete gönderir. Can markete gidene kadar ne kadar bamya alacağını unuttunca iki bin elli gram bamya ister. Bakkal ona kucak dolusu bamya verir, birkaç diziyi de boynuna dolar. Eve gittiğinde bu halini gören annesi öfkelenir ve Can'a biraz kızar. Can olayı anlatınca annesi de ona matematiği sevmemesinin ve çalışmamasının yaşatacağı sorunları anlatarak çalışkanlık değerini vurgular. Can matematiği sevmeyerek bir yere varamayacağını, matematiğin hayatında çok önemli olduğunu böylelikle anlamış olur. O akşamdan itibaren annesiyle soru cevap şeklinde çarpım tablosuna çalışır. Bir süre sonra matematikte ilerleyerek özgüveni gelişir.

Hayri Kiraz Fidanına Bağlanmıştı

Bu hikayede sevgi, bağlılık ve duyarlılık değerleri vurgulanmıştır.

Akciğerlerinde hastalık olan Hayri büyüüp serpilemiyordur. Ailesi bu duruma çok üzülmemektedir. Hayri okula da gidemeyecek kadar hastalanınca evde sıkılmaya başlar. Babası ona oyalanması için bir kiraz fidanı alır. Hayri ona özenle bakmaya başlar ve son derece bağlanarak sevgi ve bağlılık değerleri vurgulanır. Fidan baharda çiçeklenip meyve verince Hayri daha da mutlu olur. Üst katlarda oturanlar balkonları deterjanla yıkamayıp, halı silkmeyerek duyarlılık değerini vurgularlar. Hayri sağlığını toparlamaya başlamıştır ki umutlar boşa gider. Hastaneye yatırılınca akli hep kiraz fidanındadır, bilgileri annesinden alır. O yıl fidan yeşerir fakat meyve vermez. Herkes fidan ile Hayri arasında bir bağ kurulduğunu düşünür. Kötüye giden Hayri'nin durumu

hastanedeki bakımla düzelir. Sonbaharda hastaneden çıkınca fidanıyla bol bol vakit geçirir. O yıl fidan tepeden tırnağa meyve verir. Sonraki yıllarda da böyle devam eder. Böylece herkes bitkilerle insanlar arasındaki sevgi bağının varlığına inanır.

Bahar Yağmuru Çabuk Diner

Bu hikayede insanlık ve acıma değerleri vurgulanmıştır.

Okul tadilatı olduğu için tüm kış barakada ders yapmak zorunda kalan öğrenciler, bahar gelince öğretmenleriyle pikniğe gitmenin sevincini yaşamaktadırlar. Yemyeşil kırlarda doyasıya oynarlar. Servis onları bırakmış, akşama doğru almaya gelmek üzere şehre dönmüştür. Gülp, eğlenip, yiyeceklerini yiyen öğrenciler yağmurun başlamasıyla, öğretmenleriyle birlikte bir barakaya sığınır. Yağmurun çabuk deneceğini düşünürler fakat bir türlü dinmez. Servis şoförü gelip çocukları o halde görünce acır. Acıma değeri burada işlenir. Öğretmen erken gelmediği için şoföre kızar ve insanlığın bu olmadığını söyler. Burada zor durumda kalanlara yardım ederek gösterilen insanlık değeri işlenir. Şoför şehirde yağmur olmadığını, buraya da yağmurun yağabileceğini düşünmediğini söyler.

Sıcak Ekmek

Bu hikayede bencil olmama, merhamet ve vefa değerleri işlenmiştir.

Kasabada kimseye yardım etmemesiyle bilinen Halime kadın oğluyla yaşamaktadır. Askerlik yaşı gelince oğlunu gönderir. Oğlunun dönüşü beklediği günlerin birinde ekmek yapar. Birden çalan kapıyı açınca yaşlı bir dilenci görür karşısında. İçinden ona çok kızar ve ceza vermek ister. Yaptığı sıcak ekmeklerden birini içine fare zehri koyarak adama verir. Adam teşekkür ederek gider. Yolda adamın karşısına bir asker çıkar. Yorgun görünen asker otobüsleri bozulduğu için yürümek zorunda kaldığını, aç olduğunu söyleyince yaşlı adam merhamet göstererek sıcak ekmeğini ona verir. Bizler için vatani bekleyen, koruyan askerlere canlarının feda olduğunu belirterek vefa değerini vurgular. Ertesi gün Halime kadının kapısına bir jandarma gelir ve oğlunun ölmüş olduğunu söyler. Halime kadın bencilliğinin bedelini çok ağır öder.

Kaybolan Çocuk

Bu hikayede hayvan severlik değeri öncelikli olmakla birlikte sorumluluk değeri de işlenmiştir.

Otel bahçesindeki kedi ve yavruları çocukların çok ilgisini çeker. Çocuklar sürekli onlarla oynamaktadır. Burada hayvan severlik değeri vurgulanmıştır. Öyle ki Serdar yemek masasından onların yanına gitmek için kalkar. Annesi ve babasına gideceği yeri söylemeden çocuk odasında olan kedilerin yanına gider. Gelen olursa elinden almasın diye yavru kedilerden birini alıp odadaki divanın altına saklanır. Orada uyuyup kalınca anne ve babası onu aramaya koyulur. Haberi duyan oteldeki herkes Serdar'ı aramaya başlar. Sorumsuzca davranan Serdar anne ve babasını çok üzer. Böylece sorumluluk değeri vurgulanır.

Dilek'in Köpeği

Bu hikayede hırsızlık yapmama ve hayvan severlik değerleri işlenmiştir.

Dilek'in annesi eve çok akıllı, kıvırcık tüylü, yavru bir köpek getirir. İsmi Kıvırcık koyarlar. Kıvırcık evde herkesin gözdesi olmuştur. Hayvan severlik değeri burada vurgulanmıştır. Onu bir tek temizliğe gelen Safiye sevmemektedir. Kısa sürede eğitim alan Kıvırcık artık ortalığı pislememektedir. Safiye'nin çalışmayıp, kolay yoldan para kazanmayı seven kocası, ona hanımın mücevherlerinden birini almasını söyler. Safiye eşine uyup evde kimsenin olmadığı bir gün mücevher kutusundan bir gerdanlık alır. Akşam herkes eve gelince safiye gitmek üzeredir. Tam o sırada Kıvırcık Safiye'nin çantasına saldırarak yere düşürür. Safiye çantayı tekrar alınca bu kez Kıvırcık kolunu dişler. Çanta yere saçılır ve gerdanlık ortaya çıkar. Hırsızlık yapmanın kötü bir davranış olduğu hikayede böyle vurgulanır.

Anneler Yalan Söyler Mi?

Bu hikayede yalan söylememe değeri işlenmiştir.

Demir ve Nilay babalarına ısrar ederek eve bir televizyon almasını sağlamışlardır. Ancak televizyonu çok yakından izledikleri için anne ve babası onları sürekli uyarmaktadır. Ne var ki çocuklar onları dinlememektedir. Annesi bir gün babasına göz

kırparak televizyonun içindekilerin arada dışarı çıkıp, yakından izleyen çocukların kulağını çektiğini söylemiştir. Buna inanan çocuklar sabırsızlıkla evde yalnız kalmayı beklerler. Anne ve babasının evde olmadığı bir gün demir tornavidayla televizyonun arkasını açar. Fakat orada insanlar değil karmakarışık kablolar vardır. O sırada annesi gelir ve gördükleri karşısında sinirlenir. Çocuklar televizyonu içindeki insanların açmış olabileceğini söylerler. Anne de çocuklarına yalan söylemenin zararlı olduğunu anlar.

Cem Sağını Solunu Bilmiyordu

Bu hikayede bilgi sahibi olma değeri işlenmiştir.

Öğretmen çocukları bahçede sıraya sokar. Sağındaki veya solundaki arkadaşının kim olduğunu sorar. Çocukların çoğu gibi cem de sağını solunu bilmemektedir. Eve gidince annesine durumu anlatır. Annesi Cem'in sağ kolundaki çiçek aşısını gösterir. Sağ kolunu böylece ayırt edebilmiş olacaktır. Annesi aşure yapar ve Hacı Teyze'ye de götürmesini Cem'e sağ-sol ifadelerini kullanarak tarif eder. Cem döneceği ilk yerde komşusuyla karşılaşınca ona sorarak evi bulur. Sağ kapıyı çalması gerekmektedir fakat sağını ve solunu bilemez. Kazağını sıvayıp aşı olan kolunu bulmak aklına gelir. Cem kolunu sıvamaya uğraşırken elindeki tabak kayar ve aşure üzerine dökülür. Tabak da kırılmıştır. Bilgi sahibi olma değeri böyle vurgulanır.

Kara Kedinin Yavruları

Bu hikayede yuvaya bağlılık ve direnç değerlerinin yanında hayvan severlik değeri de işlenmiştir.

Alev kedileri çok sevmektedir. Hayvan severlik değeri burada vurgulanmaktadır. Fakat babası evlerinde kedi olmasına izin vermemektedir. Balkonlarının altına yerleşip orada beş yavrusu olan kedi yüzünden, Alev'i suçlamaktadır. Annesi komşudan rica ederek kedileri onların balkonunun altına yerleştirir. Bir sabah yavruları tek tek taşır. Geri her dönüşünde fazladan bir yavru çıkar ortaya. Alev'in babası kahkahalarla gülererek eşine durumu izah eder. Meğer anne yavruları taşıdıkça, anne kedi de gizlice yavruları birer birer eski yuvaya geri getirmektedir. Kedinin bu yaptığıyla yuvaya bağlılık ve direnç değerleri işlenmektedir.

Şenlik Günü

Bu hikayede tehlikeden uzak durma, büyüklerin sözünü dinleme ve başkalarına zarar vermeme değerleri işlenmiştir.

Yaramazlıklarıyla meşhur Kerim'in elinden sapan hiç eksik olmamaktadır. Kuş vurup cam kırmakta, hatta kavga ettiği çocukları başını delmektedir. Annesi, babası, hatta öğretmenleri onu bu kırıclıktan kurtaramazlar. Büyük sözü dinlemeyen Kerim arkadaşlarını çok iyi dinler. Kasabada şenlik düzenlendiği gün Çilli Davut Kerim'in aklına girer. Bir bomba yaparak herkesi korkutmayı planlarlar. Başta Kerim ve Davut olmak üzere diğer çocuklar para toplayıp patlayıcıları alırlar. Şenlik yerinin az ilerisinde teneke bir kutuya patlayıcıları doldurup ateşe verirler ve kaçarlar. Onlar beklerken kutu patlamaz. Kerim kutunun yanına koşar. Kutunun çıkardığı sesi duymaz ve tam kutuyu eline aldığı anda kuvvetlice patlar. Kerim'in canı çok yanarken üç parmağı parçalanıp kopmuştur. Büyük sözü dinlemeyip, tehlikeden uzak durmayan Kerim'e bu çok acı bir ders olur.

Fatma Nine'nin İneği

Bu hikayede hayvan severlik ve yardım severlik değerleri işlenmiştir.

Fatma nine sonbahar temizliği yapmaktadır. Akşam ezanı okunmaya yakındır fakat ineği daha otlamaktan dönmemiştir. Biraz daha gecikince Fatma Nine ineğini aramaya çıkar. Nereye baksa bulamaz. İnek o gün otlakta iyi otlanamamıştır. Gelirken gördüğü bir kova karpuz kabuğunu yemeye uğraşırken kovanın sapı boynuzlarına takılmıştır. Ne kadar uğraşsa kovayı başından çıkaramayan inek kasaba çarşına girip bakırcını tezgahını devirmiştir. İneği gören adamlar hem gülmüş hem de gelip kendi mallarına zarar vermemesi için kovalamışlardır. Birkaç kişi ineği kurtarmaya çalışır, yardım severlik değeri burada işlenmektedir. Fatma Nine onları görmüş ve yanlarına gidip kızmıştır. Fatma Nine olayı anlayınca teşekkür etmiş, adamlar da ineği kurtarmıştır. Kurtulan inek olanca hızıyla kaçmıştır. Fatma Nine ne kadar arasa bulamayıp eve dönünce ineğinin evine dönmüş olduğunu görüp çok sevinmiştir. Fatma Nine'nin ineğine olan sevgisi hayvan severliği vurgulamaktadır.

İkizler

Bu hikayede kardeşlik değeri vurgulanmaktadır.

İkiz kardeş olan Demir ve Erdir bilye oynamaktadırlar. Demir birkaç gün önce düşmüş kaşı patlamıştır. Kardeşler oyunlarını oynarken birden kavgaya tutuşurlar. Erdir Demir'in kaşındaki yaranın mührünü kopartınca, Demir'in yüzüne kanlar akmıştır. Oradan geçen iki çocuğu ayırmaya çalışırken Demir'in yüzündeki kanı görüp Erdir'in kulağını çekip ona gözdağı vermeye çalışır. Bunu gören Demir kardeşine zarar veren Erol'a saldırır. Kardeşlik değeri burada işlenmiştir. Erol şaşkınlık içindedir. Üç çocuğun sokak ortasında kavgaya tutuştuğunu gören postacı onları fırçalayarak ayırırken olayı dinler. Demir ve erdir sarmaş dolaş evlerine giderken postacı ve Erol şaşkınlıkla arkalarından bakar.

Mavi Torbada Ne Var?

Bu hikayede Kendi isteklerini ailenin şartlarına uydurması gerektiğine inanma değeri vurgulanmıştır.

Diploma töreninde konuşmayı yapacak olan Turgut'un takım elbise giymesi gerekmektedir. Dar gelirli bir ailede yaşayan Turgut'un babası sokaklarda tezgahıyla sebze satarak geçimlerini sağlamaktadır. Tören için giyeceği takım elbiseyi almaya söz vermiştir. O güne kadar parayı biriktirip Turgut ve anasını pazara elbise almaya gönderir. Çok uzakta da olsa yorgunluğa katlanarak en ucuz satan dükkana giderler. Turgut giydiği her şeyi çok beğenmektedir. Alışverişte anasını hiç zorlamaz. Böylece ailenin şartlarına uyulması gerektiği değeri işlenmiştir.

Tarla Faresi İle Ev Faresi

Bu hikayede açgözlü olmama başta olmak üzere, yardımlaşma ve iyi niyet değerleri vurgulanmıştır.

Meraklı tarla faresi köyün harman yerine gelir. Saklandığı yer bir köylünün saman arabasıdır. Araba çalıştığında tarla faresi ilk kez arabaya binmenin mutluluğunu yaşamaktadır. Çiftçi samanlarını samanlığa bırakınca uzaklara gelen fare evine gitmek ister. Yardım istercesine “vik, vik” diye sesler çıkarınca ev farelerini karşısında bulur.

Ev fareleri onu aralarına alıp evin kurallarını anlatırlar. Burada yardımlaşma ve iyi niyet değerleri işlenmiştir. Tarla faresi bu kadar çok ve değişik yiyecekleri hiç görmemiştir. Hepsine saldırır. Ev fareleri çiftçinin kötü tuzaklarından birine yakalanmaması için uyarırlar fakat nafiye. O her şeyin tadına bakmak için saldırmaktadır. Her şeyin yağmalandığını gören çiftçi çok kızar ve tuzaklar kurar. Tarla faresi bir kapana kuyruğunu kısıtır. Olanca gücüyle kurtulmaya çalışırken kuyruğunu kopartıp acı içinde oradan uzaklaşır. Farenin bu hikayesiyle açgözlü olmama değeri vurgulanır.

Haylaz Tay

Bu hikayede hayvan severlik değeri işlenmiştir.

Ömer ve Şerife harman yerine yemek götüreceklerdir. Hava sıcak olduğu için Ömer'lerin tayıyla gideceklerdir. Şerife Haylaz Tay'dan korkar. Ömer, geçenlerde yaptığı bir haylazlıktan sonra babasının taya ceza verdiğini ve onun artık akıllandığını söyler. Haylaz Tay günlerdir cezası yüzünden dışarı çıkamamıştır. Bu duruma çok sevinir. Çaya yaklaştıklarında tay hızlıca suya girer. Suyunu bir güzel içince silkelenip sırtındakileri suya düşürür. Şerife taya kızar. Ömer'e babasının taya ceza vermesini söylemesini ister. Ömer babasının hayvanlara hiç kötü davranmadığını söyleyerek hayvan severlik değerini vurgular.

Uçurtma

Bu hikayede sabır, paylaşma ve yardımlaşma değerleri vurgulanmıştır.

Tekin ve üç arkadaşı birlikte uçurtma yaparlar. Burada yardımlaşma değeri işlenmiştir. Tekin'in annesi de onlara yardım eder. Diğer çocuklar derslerine çalışmak için evlerine gittiklerinde Tekin, uçurtmayı evirip çevirmeye başlar. Annesi uçurtmaya zarar verebileceğini, arkadaşlarından izin almaması gerektiğini, uçurtmanın hepsinin ortak emeği olduğunu söyler. Sabır değeri burada işlenmiştir. Burada paylaşma değeri vurgulanır. Ertesi gün uçurtmayı tamamlarlar. Kırlara gidip uçurmak için sabırsızlıkla beklerlerken Tekin uçurtmayı denemek ister. Bahçede uçurtmayı havalandırır. Güzelce havalanan uçurtma badem ağacına takılır. Uçurtma için gelen arkadaşları bu durumu görünce arkalarına dönüp, çekip giderler. Tekin sabırsızlığın bedelini bu şekilde öder.

Bilge'nin Sevinci

Bu hikayede çalışmak değeri işlenmiştir.

Bilge okula yeni başlamıştır. Yeni araç gereçlerini çok sevmektedir. Öğretmen harfleri öğretir fakat Bilge resimler ve karalamalar yapmayı daha çok sevmektedir. Öğretmenin yaptığı sınavlardan hep direk diye adlandırdığı bir almaktadır. Sınıfta geride kalan birkaç kişiden biridir. Bu duruma çok üzülmemektedir. Annesi de aldığı direkler yüzünden fırçalamaktadır. Burada çalışmak değeri vurgulanmaktadır. Bilge daha çok çalışmaya çabalar. Öğretmen bir gün yine sınav yapar. Bilge heyecanla sonucunu beklerken kağıdında direkten başka bir not görür. Eve gidip kağıdı sevinçle annesine gösterir. Bu sefer direk değil kocaman bir çember almıştır.

Ak Kuzu

Bu hikayede yardımseverlik, merhamet ve hayvan severlik değerleri işlenmiştir.

Şükran'ın babası evlerinin bahçesini küçük bir lokantaya çevirmiş, ününü çevre otellerden herkes duymuştur. Şükran tatilde babasına yardım eder, kardeşi ve kuzuları da onun peşinde gezmektedir. Burada yardım severlik değeri işlenmektedir. Konuklar bu üçlüyü çok sevimli bulmaktadır. Bir gün otelden zengin bir bey konuklarıyla gelir. Kuzuyu satın almak ister ve bolca para verir. Şükran ve kardeşi çok üzülüp ağlarlar fakat babası onu ertesi gün oteldeki adama götürür. Adam aşçıbaşıya kuzuyu öğlene hazırlamasını söylediğinde Şükran ve kardeşi birbirlerine sarılıp ağlarlar. Böylece merhamet ve hayvan severlik değerleri vurgulanır.

Cengiz'in Yeni Arkadaşları

Bu hikayede arkadaşlık ve bencil olmama değerleri işlenmiştir.

Yeni taşındıkları mahallede Cengiz bir sürü arkadaş edinmiştir. Onlarla çok iyi vakit geçirmektedir. Saklambaç oynarlarken Cengiz ebe olmuştur fakat ebe olmayı hiç sevmemektedir. Çocuklar saklanır. Cengiz yüze kadar sayıp bitirir. Aramaya üşenince eve gidip karnını doyurmaya başlar. Uzun süre bekleyen arkadaşları saklandıkları yerden çıkıp, Cengiz'i aramaya başlarlar. Annesine haber vermek için evlerine

gittiklerinde Cengiz'i görüp çok kızarlar. Cengiz hatasını anlayıp arkadaşlarından özür diler. Böylece arkadaşlık değeri vurgulanır ve bencil olmama değeri işlenir.

Yalancı Çocuk

Bu hikayede yalan söylememe değeri vurgulanmıştır.

Erdoğan obur ve tembel bir çocuktur. İlginç yaşam öyküleri anlatan serüven kitaplarını okumayı ders çalışmaya yeğler. Anne ve babası ders çalışmaya zaman ayırmıyor diye endişelenmektedir. Sonunda o kitapları Erdoğan'a yasaklarlar. Erdoğan de bir yöntem bulur. Ders kitaplarının arasına serüven kitaplarını koyarak gizlice okur. Anne babası da oğullarının ders çalışmasına çok sevinmektedirler. Odasına giren sineği kovmaya çalışan Erdoğan yere düşer. Gürültüye koşup gelen annesi kitabının arasındaki serüven kitabını görünce Erdoğan'a çok kızar. Böylece er geç ortaya çıkan yalancının kötü sonuçlar doğuracağı vurgulanır.

Cılız Oğlak

Bu hikayede sabır değeri işlenmiştir.

Yaşarların üç keçisi de ikişer oğlak doğurmuştur. Oğlaklardan biri çok cılızdır. Ayakta zor durmaktadır. Oğlakların beşi de ot kemirecek kadar olunca otlağa giderler fakat cılız oğlak ağılda kalır. Bir gün yalnız kalıp canı sıkılınca ağıldan çıkıp öteki keçi ve oğlakların yanına gitmeye koyulur. Hoplaya zıplaya gezerken iyice uzaklaştığını fark etmez. Korkuyla geri dönmeye çalışırken ayağı takılır ve yere yuvarlanır. Güçlkle doğrulup yola devam edince okuldan gelmekte olan çocukların önünde bulur kendini. Çocuklar öpüp koklarken Yaşar yetişir. Oğlağını alıp hemen eve götürür. Anne keçi oğlağına sabırlı olmasını, zamanı gelince onun da otlamaya geleceğini öğütlerken sabır değerini vurgular.

Uçan Motor

Bu hikayede büyüklerin sözünü dinleme değeri işlenmiştir.

Selim yazlık bir kasabada yaşamaktadır. Denizin üstünde hızla giden uçan motorlara çok meraklıdır. Dar gelimli bir ailenin çocuğı olan Selim'in uçan motora

binmesi imkansızdır. Babası pazardan oyuncak bir uçan motor alır. Selim mumla çalışan uçan motorunu leğendeki suda keyiflice yüzdürür. Denizdekiler kadar hızlı gitmediğini söylediğinde babası, onların benzinle çalıştığı için hızlı olduklarını söyler. Selim kendi motoruna da benzin dökmek ister ama babası bunun çok tehlikeli olduğunu söyler. Anne ve babasının olmadığı, anneannesiyle kaldığı bir gün uçan motorunun mum yerine evdeki benzinden koyar. Benzini ateşleyince elleri ve yüzü yanar ve çığlıklarla anneannesini çağırır. Büyüklerin sözünü dinlememenin doğru olmadığını anlar.

Şerif'in Balıkları

Bu hikayede dikkatli olma değeri vurgulanmıştır.

Babası şehre çalışmaya gelen Şerif annesiyle kendini de yanına almasını ısrar eder. Babası sonunda onları yanına alır. Deniz kenarında bir bodrum katında yaşarlar. Evleri karanlık ve rutubetli olduğu için Şerif hep deniz kenarına gitmek ister. Annesiyle deniz kenarında bir olta kiralayıp balık tutmaya başlarlar. Şerif hevesle daha çok balık tutacağını söyler. Feza ve dedesi yürüyüş yapıyorlardır. Feza dedesine akıntının ne olduğunu sorar. Dedesi bunu anlatmak için üzerinde Şerif'in balıklarının bulunduğu kese kağıdını fark etmeden denize atar. Şerif ve annesi şaşkınlık içinde kalır. Dedenin dikkatsizliği, Şerif'in emeklerini boşa çıkarır.

Kuyruklu Yalan

Bu hikayede yalan söylememe değeri öncelikli olmak üzere, erdem ve dürüstlük değerleri de işlenmiştir.

Babası yalılardan birinde bahçıvan olan İbrahim, bu durumdan utanmaktadır. Aşağılanma korkusuyla yalı sahibinin çocuklarıyla oynamaz. Araç gereç odasına kapanıp akşama değin orada kitap okur. Bu durumu bilmeyen anne babası çocuklarının içine kapanıklığını kendilerine dert etmektedirler. Okullar açıldığında yeni öğretmenleri çocuklara babalarının işini sorunca İbrahim bahçe mimarı olduğunu söylemiştir. Aynı sınıfta okudukları komşularının oğlu durumu annesine anlatır. Komşu bunu İbrahim'in annesine söyler ve annesi de babasına anlatır. İbrahim'in kuyruklu yalanı ortaya çıkmıştır. Babası İbrahim'e çok çalışarak kendisinin bahçe mimarı olmasını öğütler.

Erdemli ve dürüst bir kişilik geliştirerek babasının mesleğinden utanmak yerine kendisiyle gurur duymasını söyler. Yalan söylememe değeri vurgulanmış olur.

Yağmurla Gelen Barış

Bu hikayede sevgi ve barış değerleri vurgulanmıştır.

Köyün birbirine düşman iki ailesinin çocukları Hasan ve Duran, aynı sınıfta okumaktadırlar. Aileler çok eskiden beri birbirine küs olduğu için çocuklar da birbirleriyle konuşmaya çekinirler. Öğretmenleri sık sık sevgi ve barışın çok güzel şeyler olduğunu, düşmanlığın ise kötü olduğunu vurgular. İki çocuk durumu anlasalar da bir şey yapamazlar. Köyden okula giderken önlü arkalı hiç konuşmadan giderler. Köylerine çok fazla yağmur yağmaktadır. Bir gün okul dönüşü şiddetli yağmura tutulan çocuklar yolda birbirlerini göremeyip, korkuyla saklanacak yer ararlar. Duran kaya kovuğu bulur kendine. Az sonra Hasan'ın yardım isteyen çığlıklarını duyar. Hasan'ın altına sığındığı ağaca yıldırım düşmüştür. Duran hemen Hasan'ın yardımına koşup onu kurtarır. Onları aramaya çıkan babaları bu güzel davranış karşısında küslüğü uzatmayıp barışmaya karar verirler.

Hırsız Karga

Bu hikayede yardım severlik ve azim değerleri işlenmiştir.

Hacer annesine her işte canla başla yardım etmektedir. O gün çamaşır yıkayacak olan annesine, çamaşırını dere kenarına götürmeye ve yıkamaya yardım edecektir. Çamaşır yıkamaya koyulduklarında sabunlarının yetmemesi endişesine kapılırlar. Türkü söyleyip çamaşırını yıkarlarken bir karga sabunlarını alıp kaçar. Hacer ve diğer çocuklar çıplak ayak kargayı kovalamaya başlarlar. Dikenliklere geldiklerinde Hacer, ayakları kanaması pahasına koşmaya devam eder. Karga bir ağaç dalına konduğunda, dala taş atınca, karga ağzındaki sabunu düşürür ve Hacer onu hemen kapar. Hacer azmin sonunda zafere ulaşmıştır.

Yalan Üç Ayaklıdır

Bu hikayede yalan söylememe değeri vurgulanmıştır.

Öğretmen sınıfta ders anlatırken bir kümenin gürültü ettiğini duyar. Sebebi ise Ergun'un kitabını kaybetmesidir. Arkadaşlarının çantasında aramak isteyince tartışma çıkmıştır. Öğretmen kümedekilerin çantasına iyi bakmasını söyler ama bulamazlar kitabı. Daha sonra aynı kümeden Eyüp ağlamaktadır. O da kitabını kaybettiğini söyleyince herkes şaşırır. Ertesi gün Ergun kitabıyla birlikte gelmiş, evde unuttuğunu söylemiştir. Eyüp'ün ise kitabı hala yoktur. Ders sırasında öğleci öğrencilerden biri sınıfa Ergun'un kitabını getirip unutmuş olduğunu söyler. Ergun utana sıkıla kendisindeki kitabı Eyüp'ten aldığını söyler. Ergun, yaptığından çok utanmıştır ve Eyüp'ten özür diler.

Soylu Köpekle Sokak Köpeği

Bu hikayede bencil olmama değeri işlenmiştir.

Kimo soylu bir köpektir. Yiyeceğini sahibinin hizmetçisi verir, yemek aramak nedir bilmez. Bahçede canı sıkılınca bir sokak köpeği görür. Onu yanına çağırır ve oynamak ister. Çok aç olduğunu, yemek aradığını söyleyen sokak köpeği Kimo'yu kırmaz. Bir süre oynadıktan sonra sahibi Kimo'ya seslenir. Kimo yemeğinin geldiğini söyleyince sokak köpeğinin ağzı sulanır. Kimo için hazırlanmış etlerden biraz almak isteyince Kimo karşı çıkıp onu tartaklar. Sokak köpeğinin annesi yavrusunun sesini duyunca, bahçe korkuluklarını aşır gelir. Kimo anneye de saldırınca üç köpek birbirine girer. Gürültüyü duyan sahip koşarak gelir. Sokak köpeği ve annesini kovalar. Sokak köpeği açlık ve korkudan titrer.

Evdeki Sincap

Bu hikayede büyüklerin sözünü dinleme değeri işlenmiştir.

Gökbay babasıyla ilk kez ava çıkacağı için çok heyecanlıdır. Pekmez içerek evden çıkar. Yolda, ağaçların birinden bir sincap daldan önlerine düşer. Gökbay onu evde beslemek ister. Her ne kadar babası evde sincap beslenmediğini söylese de Gökbay onu eve götürür. Kuş kafesine koyup fındık ceviz verir. Kafesten tıktılar gelince koşup bakar. Sincabın kafesi kemirdiğini görür. Onu okşayıp sevmek için kafesi açınca sincap içerden fırlayıp kaçar. Evde vazoları bardakları devirip, kırıp dökerek kaçacak yer arar.

Kırık camdan kendini atıp gittiğinde, babası Gökbay'a bir daha büyüklerinin sözünü dinlemeyi öğütler.

Haylaz Ağaçkakan

Bu hikayede büyüklerin sözünü dinleme değeri işlenmiştir.

Yavru ağaçkakanın gagası sertleşmeye başlayınca annesi ve kardeşlerini gagalayarak yaramazlık yapmaya başlar. Annesi ona ağaç gövdelerini gagalamasını ve oradaki kurtçuklarla karnını doyurmasını söyler. Yavru ağaçkakan gördüğü her yeri gagalayarak çevreyi rahatsız eder ve şikayetler gelmeye başlar. Bir gün ormanda, ağaçların birinin altına akan sakızı toplamak için konmuş tenekeyi gagalar. Tenekenin sesi çok hoşuna gidince gagalamaya devam eder. Gagası tenekenin içine girince sakız yapışır. Gagasını açamayan yavru ağaçkakan nefes almakta zorlanmaktadır. Hemen annesinin yanına gider. Annesi de ona büyüklerin sözünü dinlemezse başının daha büyük dertlere girebileceğini öğütler.

Barış İçinde Yaşamak

Bu hikayede barış ve arkadaşlık değerleri işlenmiştir.

Sinan ve Özgür beş yıldır ilkokul arkadaşlarıdır. O yıl aralarına yeni katılan Hamdi'yle de kısa sürede arkadaş olurlar. Fakat Hamdi geçimsiz bir çocuktur. Özgür ile Sinan'ın arasını bozmaya çalışmak için ikisini birbirine kötülemektedir. Bir gün Sinan ile Özgür dövüşürler ve Özgür'ün kaşı yarılır. Özgür sabırsızlıkla öcünü alacağı günü beklemektedir. Hamdi hala onları birbirine düşürmek için uğraşmaktadır. Bir gün Özgür yanlışlıkla Sinan'ın mürekkep şişesini devirir. Okul çıkışı yine kavga etmeye başlarlar. Birden Sinan Özgür'ü caddeye doğru iter ve oradan geçen araba Özgür'e çarpar. Özgür'ün kolu kırılır. Olayları öğrenen öğretmen aralarında çıkan anlaşmazlıkları dövüşerek değil uygar insanlar gibi toplum kurallarına göre çözmelerini öğütler. En iyisinin barış içinde yaşamak olduğunu belirterek barış değerini vurgular.

Sucu Uluç

Bu hikayede çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Öğretmen karne günü tatile girerken çocuklara düzenli hayattan kopmamalarını, boşa vakit geçirmeyip kendilerini geliştirecek işler yapmalarını öğrencilerine öğütler. Kimi kuaförde çıraklı yapacağını, kimi kendine hırka öreceğini söyler. Uluç haylaz bir çocuktur. Tatil başlar başlamaz sokaklarda oyunlara dalar, öğretmenin söylediğini dinlemez. Bir gün annesi ona kızarak sokağa çıkmasını yasaklar. Evde sıkılan Uluç annesine su satmak istediğini söyler. Buna çok sevinen annesi suları bir sepete hazırlar. Uluç parkta su satarak para kazanmaktadır. Böylece çalışkanlık değeri vurgulanmıştır.

Çokbilmiş Köpekler

Bu hikayede saygı ve sadakat değerleri işlenmiştir.

Bilge Hanım'ın çok akıllı iki köpeği vardır. Bunlar Tarçın ile Sarı'dır. Sahibinin tüm komutlarını çok iyi bir şekilde yerine getirirler. Yıkanmayı sevmezler fakat Bilge Hanım onları yıkarken kurallara uyarlar. Bilge Hanım'ın eşinin arabasının korna sesinden geldiğini anlarlar. Kapıya koşup onu beklemeye başlarlar. Burada sadakat değeri işlenmiş olur.

İlginç Bir Leylek Öyküsü

Bu hikayede yardım severlik ve hayvan severlik değerleri işleniyor.

Doktor Namık Bey yaz tatilini Ege'deki sahil kasabalarından birindeki evinde geçirir. Bir sabah yürüyüşe giderken bahçe kapısının önünde boylu boyunca uzanmış ayağı kırık leyleği görür. Yürüyüşten vazgeçip leyleğin ayağını sarıp, bahçede ona bir yer yapar. Bunu duyan komşular leyleği görmek için Namık Bey'e gelirler. Leylek bir ay boyunca bahçelerini şenlendirir, insanlarla dostluğunu ilerletir. Hayvan severlik değeri burada vurgulanmıştır. Bir ay ayağının üstüne hiç basmadığı için çocuklar buldukları solucanları, Namık Bey de yemeğini verir. Bir ay sonra sargılar açılır ve leylek yürüyordur. Herkes çok sevinir. Leylek uçup gider. İki yıl sonra Namık Bey evine iki leyleğin geldiğini görür. Birini hemen tanır, ayağını sardığı leylektir. Yanında da kanadı kırılmış bir leylek vardır. Şaşkınlıkla irkilen Namık Bey o leyleğin de kanadını sarıp iyileştirir. Namık Bey örnek olacak bir yardım severlik gösterir.

Zehra Hanım'ın Can Yoldaşı

Bu hikayede sevgi ve vefa değerleri işlenmiştir.

Çocukları İstanbul ve Ankara'da yaşayan Zehra Hanım, kedisi Mercan'a çocuğu gibi bağlanmıştır. Zehra Hanım bayramlarda onun patilerine kına yakar, düğünlerde süsleyip onu da götürürdü. Çevreden kendisine gülenler olursa şakacı mizacıyla durumu toparlamaktadır. Zehra Hanım'ın eşi bu kediden hiç hoşlanmamaktadır. Şehre giden bir dostuyla kediyi evden gönderir. Ne var ki kedicik üç gün sonra aç ve susuz geri dönüp gelir. Eşi bir daha bu kediye dokunmaz, o öldükten sonra Zehra Hanım'a Mercan yoldaşlık eder. Bir gün Zehra Hanım da ölür. Çocukları gelip eviyle, işlerle ilgilenir ve evi kilitleyip giderler. Ortalıkta görülmeyen Mercan' ı merak eder herkes. Evden gelen tıkırtılar yüzünden kapıyı açıp eve girerler. Mercan'ı ölmek üzere bulurlar. Bu durum evden çıkabilme fırsatı olan Mercan'ın üzüntüsünden kendini ölüme terk ettiği şeklinde yorumlanır. Vefa değeri burada vurgulanmıştır.

Kör Memeli Kara Koyun

Bu hikayede hayvan severlik ve acıma değerleri işlenmiştir.

Medine küçük yaşta gelin gittiği yoksul bir evin her işine koşmaktadır. Bir gün odun toplamaya gittiğinde acı acı meleyen bir koyun görür. Koyunun memesi çok şiştir. Medine onu sırtlayarak evine götürür. Lapalar sararak iltihabı akıtır. Burada acıma değeri vurgulanmıştır. Koyun iyileşince töreye uygun şekilde köye haber salıp sahibini arar. Koyuna sahip çıkan olmaz. Bir gün koyun iki yavru verir. Fakat koyunun bir memesi süt vermemektedir. Bu köylünün çok beğendiği iyi cins bir koyundur. Medine'nin koyunları giderek artarak bir sürüsü olur. Diğer kadınlar otlakta koyunları sağmaya başladıklarında, Medine yarılmuş olur. Bunun sebebini soranlara ise kendisinin koyunları, koyunların da kendisini sevdiğini söyleyerek açıklar. Burada hayvan severlik değeri vurgulanmıştır.

Bostan Beygirinin Belleği

Bu hikayede sadakat değeri vurgulanmıştır.

Hasan Bey on altı yaşlarında trombon çalmaya merak sarar. Komşulardan şikayet gelince bu işi dedesinin bağ evinde yapmaya başlar. Anne ve babasına kızdığı bir gün trombonunu alıp dedesine gider fakat dedesi de onlara gitmiştir. Kahya ona kapıyı açar. Trombonunu burada doyasıya çalarken birden kapının çaldığını ve bağırış çığırışları duyar. Kapıya bakan kahya Hasan Bey'i korumak istemektedir. Hasan korkuyla evden koşarak kaçar. Olanları sonradan öğrenir. Bostanların sulandığı kuyunun çarkını bir beygir döndürürmüş. Bu beygir uzun yıllar süvari birliklerine hizmet etmiştir. Hasan süvari marşını çalmaya başlayınca, beygir o günlerden kalma anılarını hatırlar. Tırısa kalkıp sonra şahlanır. Bostanı da seller basar.

Dut Kuşlarının Öyküsü

Bu hikayede bağlılık ve beraberlik değerleri vurgulanmıştır.

Hanife Kadın Malatyalıdır. Çoğu ailenin geçimini sağladığı dut ağaçlarına, dut kuşları dadandığında, aile o yıl yoksulluk çeker. Bu kuşlar beş yılda bir falan gelmektedir. Köylü kuşları korkutup kaçırmak için tava tencere çalar. Ama çok etkili olmaz bu çabaları. Hanife Kadın'ın bir kedisi vardır. Arada serçe yakalayıp yer. Hanife Kadın onun kuşları yemesini istemez. Kuşların köye dadandığı bir sene, bahçeye sebze toplamaya giderken, kuşların kona kalka dutları tüketmesini üzüntüyle izler. Eve geldiğinde bahçenin ortasında üç tane ölü dut kuşu vardır. Kedisi de korkuyla saklanmış, kuşkuyla çevresine bakmaktadır. Kapıyı camı kapatan kaynatası ve kaynatası pencereden ona gel işareti yapmaktadır. Hanife kadın ölü kuşları eline alıp uzağa atmaya giderken dut kuşlarının kara bulut gibi indiğini görür. Bu durumu fırsat bilen kedi koşarak odunların altına saklanır. Kuşlar odunluğa saldırır. Hanife Kadın onları kürekle kovmaya çalışır ancak başaramaz. Kaynatası tüfeğini alıp havaya bir el sıkınca kuşlar dağılır. Hanife Kadın kuşların bu bağlılık ve beraberliğine şaşır kalır.

Sarı Kız

Bu hikayede onur, kurallara uyma, hayvan severlik ve kıskanç olmama değerleri işlenmiştir.

Fatoş Hanımlar çocuksuz bir ailedir. Yüreklerindeki sevgiyi muhabbet kuşlarıyla paylaşmaktadırlar. Evlerine kendiliğinden gelen sarı kediyi sekiz yıl çocukları gibi sevip

beslerler. Ona Sarı Kız adını verirler. Fatoş Hanım kısa sürede kediyi eğitir. Sarı Kız yaptığı şaklabanlıklarla eve neşe saçmakta, sık sık sahiplerinin kucağında yerini almakta gecikmemektedir. Fatoş Hanım nice direndiyse onu yataklarına girmekten alıkoyamamaktadır. Burada kurallara uyma değeri vurgulanmaktadır. Fakat sarı kız muhabbet kuşlarını çok kıskanmaktadır. Fatoş Hanım ne yaptıysa kedisini bu konuda eğitememektedir. Okuldan döndüğü bir gün kafesin yerde ve kuşların da parçalanmış olduğunu görür. Sarı Kız'a bağırarak onu artık sevmediğini söyleyip kapının önüne koyar. Sarı Kız bir daha hiçbir yerde bulunamaz. Sevilmediğini anlayan Sarı Kız onurlu bir şekilde onları terk etmiştir. Böylece kıskançlığın sebep olacağı olumsuzluklar vurgulanır.

Arkadaşım Hacer'in Köpeği

Bu hikayede sadakat, hayvan severlik ve arkadaşlık değerleri işlenmiştir.

Yazar çocukluğunu arkadaşı Hacer ile arkadaşlık ederek geçirmiştir. İki arkadaş kedileri köpekleri çok severler, vakitlerinin çoğunu onlarla oynayarak geçirmektedirler. Hacerler'in soylu bir köpeği vardır. Evdekilere zararı yoktur fakat komşuları rahatsız edince Hacer'in babası onu kütüğe bağlar. Bağlanmaktan hoşlanmayan köpek hırçınlaşır. Hacer bir gün hastalanıp yataklara düşer. Tifo teşhisi konur ve ateşi düşürülemez. Herkes onun ölmekte olduğuna inanır. Köpeği de o süreçte ölüm sessizliğine bürünmüştür. Burada sadakat değeri işlenmiştir. İyice hastalaşan çocuğun başında Kur'an okurlarken Hacer'in köpeği içeri dalar. Kızın yüzünü yalamaya başlar. Kadınlar onu kovmaya ne kadar uğraşsa da köpek direnir. O anda Hacer birden gözünü açarak köpeğinin yanında kalmasını söyler. Günlerdir ağzını açmayan çocuğa herkes şaşırır. Kızının çok sevdiği köpeğini görünce kendine geleceğini umut eden baba köpeği salıvermiştir.

Aksak İnek

Bu hikayede hayvan severlik ve sadakat değerleri işlenmiştir.

Çocuğu olmayan Güllü evlenirken ailesinin hediye ettiği buzağıya gözü gibi bakar. Buzağı inek olunca yavrular. Güllü anne olamamanın verdiği bunalımla bu iki yavruyu bağrına basar. Güllü Alaca adını verdiği buzağıyı çocuğu gibi öpüp koklar. Bir

gün ineğin bacağı kırılır. Ne yaptılarsa bacağı gerektiği gibi kaynamaz. Köylü ona “Güllü’nün Aksak İneği” der. Güllü’nün kaynatası ineğin artık işe yaramayacağını düşünerek kesmeye kalkar. Güllü ne yapıp edip engel olur. Kaynata bu kez ineği satmaya kalkar. Güllü karşı duramayıp acısını içine gömerek susar. Komşu köyden biri ineği alır. Ertesi gün sabah ezanında ineğin kapılarında bağırdığını duyar. Koşup ineğine sarılır ve götürüp ahıra bağlar. Alaca’yı alan adam ineğini aramaya çıkar. Eski sahiplerine sormaya gelir ve durumu görünce iki adam düşünürler. Yeni sahibi ineğini alıp gider.

Güllü’nün Doru’su

Bu hikayede hayvan severlik ve tatlı dilli olma değerleri işlenmiştir.

Güllü ineğinin satılmasına üzülürken, atları doğurur. Güllü tayı da evladı gibi sever, öpüp koklar. Ona Doru adını verir. Doru’nun birçok huyunun kendisine benzediğini düşünür. Tay da onun gibi tatlı dille söylenince işini iyi yapmaktadır. Güllü’nün kocası hayvanlara iyi davranmamakta, onları hırpalamaktadır. Öküzünün hastalandığı bir gün doru’yu dövne koşar. Fakat zavallı tay bu işi yapamaz. Ucu çivili sopayla baldırına vurulunca da başını alıp tarlalara doğru koşarken dövendeki Güllü’nün kocasını da düşürür. Kocası Güllü’ye tayı şımarttığı için böyle yaptığını söyleyerek öfkeyi ondan çıkarmaya çalışır. Güllü peşinden koşarak Doru’suna yetişir. Onu sakinleştirir. Komşunun dövenini alıp kendi binerek, tatlı sözlerle Doru’suna işi yaptırır. Çevredekiler şaşkınlıkla Doru’yu izler. İletişimde sevgi ve tatlı dilin önemi vurgulanmış olur.

Onurlu Panço

Bu hikayede onur ve anlayış değerleri işlenmiştir.

Ata Bey ava gitmeyi severdi. Ava giderken yanında çoban köpeği olan Panço’yu da götürürdü. Panço artık yaşlanmıştı. Yaban domuzu avına giderlerken Ata Bey zarar görebilir diye Panço’yu götürmek istemez. Fakat Panço hazırlıklardan ava gidileceğini anlayınca kendini oradan oraya atarak Ata Bey’i kendisini de yanında götürmeye zorlar. Diğer köpekler kamyonete binmiştir. Panço atlar fakat güçsüz ve yaşlı bacakları onun kamyonete çıkmasına engel olur. Tekrar deneyip olmayınca Ata Bey diğer köpeklerin

arasında onuru kırılmaması için anlayışlılıkla onu kamyonete çıkarır. Avcılar pusuda bekleyip, köpekler yaban domuzunu yuvasından çıkarırken Ata Bey domuzu vurur. Domuz ayağa kalkıp tekrar koşarken Avcılar tetiklerine doğrulunca Panço kendini domuza doğru atarak vurulur. Artık iyice yaşlanıp, işe yaramayacağını anlayan Panço onurlu bir şekilde kendini ölüme sürükler.

Çalınan Köpek

Bu hikayede yalan söylememe ve hırsızlık yapmama değerleri işlenmiştir.

Güzin Hanım'ın köpeği Reks çok akıllıdır. Komşular, esnaf onu çok sevmekte, becerilerini şaşkınlıkla izlemektedir. Bir gün Reks kaybolur. Güzin Hanım çok üzülür ve tüm mahalle onu aramaya koyulur. Fakat Reks bulunamaz. Uzun bir süre sonra sütçü sokakta sütünü satarken bir yerden köpek sesi duyar. Bu Reks'in sesidir. Sütçü Güzin Hanıma koşarak haberi verir. Güzin Hanım polisle birlikte köpeğini almaya gider. Hırsız ısrarla köpeğin kendisine ait olduğunu söyler. Güzin Hanım köpeğin kendisine ait olduğunu ispatlamak için birkaç şey yaptırmak ister. Polisler bunu kabul eder. Güzin Hanım Reks'in kulağına ne yapması gerektiğini söyler. Reks'e Hatice Hanım'ı çağırmasını söylemiştir. Reks'in gidişinden uzun bir süre geçmiştir, fakat o hala dönmemiştir. Sonunda Reks Hatice Hanımla birlikte gelir. Böylece Reks evine döner, hırsız da cezalandırılır.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Gülten Dayıoğlu, hedef kitlesi doğrudan doğruya çocuk olan hikâyelerinde kahramanları çoğunlukla çocuklardan seçmiştir. Bu çalışmada incelenen hikâyelerde yazar, hedef kitle olarak seçtiği 8-10 yaş çocuklarının neredeyse akran grubu sayılabilecek çocukları, ana karakter ya da yardımcı karakter olarak tercih etmiştir. Bu hikâyelerde çocuk kahramanlar, genellikle aile ortamında görülmektedir. Yazar, bu yolla, çocuğun yaşamında ailenin vazgeçilmez rolünü pekiştirmektedir. Yazar, çocuk hikâyelerinde kahramanlar aracılığıyla hedef kitlede öncelikle insana özgü duyarlık oluşturmakta, çocuk okuyucunun empati ve özdeşim kurabileceği kişileri gerçek yaşamın birer temsilcisi olabilecek biçimde kurgulamaktadır. Kimi hikâyelerinde de kahramanları insan dışı varlıklar arasından seçerek okuyucuyu eğitmektedir.

Dayıoğlu'nun çocuk hikâyelerinde çocuk kahramanlar; ruhsal, fiziksel özellikleri, gelişim ve yaş özellikleri, davranış ve düşünce biçimi açılarından hedef kitlenin dikkatini ve ilgisini canlı tutabilecek düzeydedir. Başka deyişle kahramanlar, çocuğun yaşamına kıskançlık, korku, sevinç, sıkılganlık, yalnızlık gibi özelliklerine, doğup büyüdüğü kültürüne uygun davranmaktadır. Söz gelimi "Arkadaş Edinmek Zor mu?" hikâyesinde ana karakter Okan, ablası Ayla'nın arkadaş çevresinin geniş olmasını içine sindirememekte, onu kıskanmaktadır. Çünkü kendisi arkadaş edinmemektedir. Bu kıskançlığını ablasının eve gelen arkadaşlarını bıktırarak gösteren ve ablasıyla tartışan Okan'a annesi, arkadaşlığın güzel bir duygu olduğunu, girişkenlik ve istekle gelişebileceğini söyler. Ablası da kendi yaşamından örnekler vererek Okan'ı arkadaşlığa özendirir. Görüldüğü gibi bu hikâyede Okan, ablası ve annesi, hedef kitlenin dikkatini ve ilgisini çekebilecek etkinlikler içindedirler. Kahramanlar yaş ve gelişim düzeylerine uygun düşünce ve davranış biçimleri geliştirmektedir. Dayıoğlu'nun hikâyelerinde kahramanlar, genel anlamda gerçek yaşamın bir temsilcisi durumundadır.

“Çocuk kitapları kahramanlık, barış, sevgi, dostluk, iyilik, arkadaşlık, yardımlaşma ve dayanışma, iyilikseverlik, araştırmacılık, dürüstlük, özveri, ırkçı olmayan, ulusal onuru yüceltme gibi nitelikleri kavratıcı, benimsetici olmalıdır. Çocuk kitaplarında nefrete ve kine yer yoktur. Düşmanlık aşıl原因 konular, çocuk kitaplarında yer almamalıdır” (Yurttaş, 1997: 60). Bu ölçütler ışığında düşünüldüğünde Gülten Dayıoğlu’nun, çocuk hikâyelerinde çocuğun gerçek yaşamına uygun konuları ele aldığı rahatlıkla söylenebilir.

Çocuk hikâyelerinde ele alınan başlıca konular şöyle sıralanabilir: Yakın ya da uzak çevrede yaşananlara karşı duyarlı ve sorumlu olma bilinci; insanı, hayvanı, doğayı, bitkileri sevme, aile bağlarının gücü, dürüstlikle çalışma ve üretme, güç durumunda kalan varlıklara yardım etme, özverili olma, anne, baba ve çocuk iletişimi, öğretmen-öğrenci ilişkileri, bencillik yerine paylaşma, arkadaşlık ve dostluk bağları, tehlikeli işlere girişmeme, yaşamın sürprizlere açık olması, kin ve nefret yerine sevgi ve barış, komşuluk, içtenlikli duyarlılık ve özveriyle gelişen insan-hayvan ilişkilerinde dengeli ve ölçülü olmanın gerekliliği, köy ve kent yaşamı, okumanın değeri, hoşgörülü olma.

Yazar, çocuk hikâyelerinde ele aldığı konuları çocuğun ilgi ve gereksinimleriyle ilişkilendirmiş, çocuğa özgü yaşam durumları sunmuştur. Çocuğun bilişsel, duyuşsal, devinışsel ve dil gelişimini doğrudan destekleyen konular, aynı zamanda okuyucunun kültürünü, yaşam deneyimini artırmaktadır. Yurttaş’a (1997: 60) göre “çocuk kitaplarında ele alınması gereken konular “sevgi” kaynağından beslenmelidir. Çünkü çocuk, sevgiyle büyümesi gereken varlıktır. Çocuk kitabı yazarları da öncelikle sevgi ustası olmalıdır.” Bu açıdan bakıldığında, Gülten Dayıoğlu’nun çocuk hikâyelerinde ele aldığı konuların kaynağının sevgi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çünkü yazar, hikâyelerinde insana ve yaşama ilişkin gerçekleri güzel, olumlu bir bakışla sunmakta, kin ve nefrete kesinlikle yer vermemektedir.

Dayıoğlu’nun çocuk hikâyelerindeki ana karakterler; bireye ve çevreye duyarlı, insan, hayvan, doğa sevgisiyle, yaşama sevinciyle dolu, dürüst, içten, yardımsever, ailesini ve yurdunu seven, hoşgörülü, acımayı bilen, özverili, çalışkan, üretken ve girişimci olmalarıyla dikkat çeken kişilerdir. Erdemli ve uygar insan özellikleri belirgin olan kahramanlar, okuyucunun ideal bir tip olarak benimseyebileceği kişilerdir. Bu nedenle yazarın çocuk hikâyelerinde kahramanlar, okuyucunun yeni deneyimler,

yaşantılar kazanmalarını sağlayabilir. Fiziksel ve ruhsal özellikleri iyi geliştirilen kahramanlar, hedef kitlenin özdeşim kurabileceği kişiler olabilir. Örneğin “Sen Herkesi Sev” hikâyesinde Barış, “Kara Kedinin Yavruları”nda Alev, “Gökçen Kız Çeşmesi” nde Gökçen Kız, “Sınıf Geçme Armağanı” nda Sinan ile Aykut, “Hayri Kiraz Fidanına Bağlanmıştı” hikâyesinde Hayri, “Neşeli Boyacı” da Erhan, “Cengiz’in Yeni Arkadaşları” hikâyesinde Cengiz, “Yağmurla Gelen Barış”ta Duran, “İlginç Bir Leylek Öyküsü”nde Namık Bey, “Dut Kuşlarının Öyküsü”nde Hanife Kadın başarılı biçimde kurgulanmış ya da tanıtılmış kişilerdir.

Gülten Dayıoğlu (2000: 534), çocuk kitaplarında eğitselliğin kaçınılmaz olduğuna inanan, toplumun ortak paydasını oluşturabilecek değerlerin eserlerde işlenmesi gerektiğini vurgulayan, eğitim yoluyla çocuğun yaşama sanatını öğrendiğini düşünen bir yazardır. Bununla birlikte yazar, çocuk kitaplarında eğitselliğin duyarlık ve sorumluluk gerektirdiğini savunmaktadır. Dayıoğlu, çocuk hikâyelerini bu duyarlık ve sorumlulukla oluşturmuş, temel kaygı olarak çocuğa göreliği, çocuk gerçekliğini benimsemiştir. Seçtiği hedef kitlenin yaş ve gelişim düzeylerine uygun olan hikâyelerinde yazar, sunduğu iletilerle çocuk okuyucunun bilişsel, duyuşsal, devinışsel ve dil gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır. Çocuk öykülerinde sunduğu iletileri metnin içinde eriterek çocuğun yüreğine ve belleğine seslenmiştir. Bununla birlikte yazar, “Sıcak Ekmek”, “Deli Bey”, “Kara Kedi” ve hikâyelerinde iletileri doğrudan okuyucuya aktarmaktadır. Bu durum, kuşkusuz, çocuğu kitapla sağlıklı bir etkileşim içinde olmaktan alıkoymaktadır. Çünkü bu hikâyelerde çocuk; düşünen, tasarlayan, üreten değil sadece benimseyendir.

Yazarın 8-10 yaş çocuklarına seslenen hikâyelerinde sunduğu iletiler, okuyucunun gelişim özelliklerine, ulusal ve kültürel değerlerine, insan hak ve özgürlüklerine, Türk Millî Eğitimi’nin Genel Amaçları’nda (MEB, 2006: 1) belirtilen “Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseme, geliştirme; ailesini, vatanını, milletini sevme, daima yüceltmeye çalışma; beden, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe, karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip olma; ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak” amaçlarına uygundur.

Hikâyeler; Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2006: 4) yer alan şu temel ilkelere de uygun özelliktedir:

“Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,

Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,

Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,

Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,

Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları, duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,

Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,

Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözüm üretmeleri,

Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri.”

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk hikâyelerinde ana karakterler, olayla ilgili olarak evrensel, duygusal ya da bilişsel olmak üzere davranışlar sergilemektedirler. Bazı hikâyelerde ana karakterler, tepkilerini açıkça belirtirler. Söz gelimi “Sen Herkesi Sev” hikâyesinde, sevginin varlığı ve sınır tanımazlığı konusunda kuşkuya düşen Barış, yaşadıklarından sonra, sevgiye duyduğu inancı annesine açıkça söyler. Burada ana karakter, tepkisini açıkça dile getirmektedir. Hikâyelerdeki olayların ana karakterler açısından yarı yarıya mutlu veya mutsuz biçimde sona erdiği söylenebilir. Başka deyişle yazarın olumlu-olumsuz dengesini gözeterek hedef kitlenin değer evrenini geliştirdiğinden söz edilebilir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmanın bulgularına ve elde edilen sonuçlara göre şu önerilerde bulunulabilir:

1. Aileler kitap okumanın önemini anlamalı, çocukları küçük yaşlarda kitaplarla tanıştırmalı, kendileri de kitap okuyarak örnek olmalıdır.

2. Aileler evde, öğretmenler okulda çocukların seviyesine uygun, ilgilerini çekebilecek, değerleri kazandırabilecek kitaplardan oluşan bir kitaplık oluşturmalıdır.

3. Lisans döneminde öğretmen adaylarının değerler eğitimi isimli bir dersi olmalıdır.

4. Çocuk edebiyatı yazarları, eserlerinde değerleri kazandırmaya özen göstermelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Arslan, Z.Ş. ve Yaşar, F.T. (2007). Yükselen Değer Kavramı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi, 1*, 8-11.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi, 41*, 67-44.
- Aslan, Mecnun. (2009). *Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma, Yüksek Lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.*
- Australian Government Department of Education, Science and Training (2003). Values Education Study, Final Report. Victoria, Australia: Published by Curriculum Corporation. Web: <http://www.curriculum.edu.au>. adresinden alınmıştır.
- Aydın, M. (2000). *Kurumlar Sosyolojisi. (2. Basım). Ankara: Vadi Yayınları.*
- Aydın, A. (2001). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, İstanbul: Alfa Basım Yayım.*
- Aydın, M. (2011). Değerler İşlevleri ve Ahlak. *Eğitime Bakış Dergisi, 19*, 39-45.
- Aydın, M. (2011). Değerler İşlevleri ve Ahlak. *Eğitim Bir- Sen Dergisi, 19*, 40.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda Çalışan Herkesin Görevi Olarak Değerler Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 1,2.*
- Bacanlı, H; Dombaycı M. (Kasım, 2012). *Değer Boyutlandırma Yaklaşımı, II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumunda sunuldu.*

- Baydar, Pelin. (2009).*İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bozkurt, V. (2008). *Değişen Dünyada Sosyoloji: Temeller, Kavramlar, Kurumlar*, (4.Basım). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Can, Özge. (2008). *Dördüncü ve Beşinci Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çakıcı, E. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığının 2004 Yılında Tavsiye Ettiği Yüz Temel Eserdeki Yerel Romanlar Aracılığıyla Edebiyat Öğretiminde Değerler Öğretimi Üzerine bir Araştırma*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çengelci, Tuba. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması**, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Demirel, Özcan, Seferoğlu, Sadi ve Yağcı, Esed (2003). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara. Pegem Yayıncılık.
- Dilidüzgün, S. (2002). *Çocuk Edebiyatı Kavramı*. Açıköğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı Çocuk Edebiyatı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını: Yazın Eğitime Atılan ilk Adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Sınanması*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Dilmaç, Bülent. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Doğan, i. (2007). *Sosyoloji: Kavram ve Sorunlar*. Ankara: PegamA Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2006). *Değerler Eğitimi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 81.
- Gülteke.M. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Özel Alan Yeterlilikleri ile İlgili Görüşlerinin Analizi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi.Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi Üzeride Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Güngör, E. (1995). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Halstead, J. M. And Reis, M. J. (2003). *Values in Sex Education*, London: Routledge Falmer.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2004). *Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri*, Değerler ve Eğitimi Sempozyumunda sunuldu.
- Hökelekli, H. (2010). Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi, *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 6 (18), 4-10.
- İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. (2009). Ankara: MEB Yayınları.
- İşcan, Canay Demirhan. (2007). *İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Karatay, Halit. (2007). Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (3) , 403-475.
- Kaymakcan, Recep, Kenan, Seyfi, Hökelekli, Hayati, Arslan, Şeyma ve Zengin, Mahmut (2007). Değerler ve Eğitimi Uluslar arası Sempozyumu (1. Baskı) İstanbul: Kahraman Ofset.
- Keskin, Y. (2008). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması. *Yayınlanmış doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Keksin, Y. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Yeri ve Önemi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 6, 69.
- Kılıç, A. (2002). Duyuşsal Alan Özellikleri ve Bireye Kazandırılması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 154.
- Kıncal, R. Y. (2002). *Vatandaşlık bilgisi*. Ankara: Mikro.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü’nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
- Kuşdil, E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Scwartz Değer Kuramı*. *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59-76.
- Labbé, Brigitte, Puech, Michel. (2010). *Çıtır Çıtır Felsefe*. (Çeviren: Azade Aslan) İstanbul: Gezegen Basım.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm Yeni Değer ve Oluşumlar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özkan, R (2006). *Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler İlköğretim Ders Kitapları Örneği*. Yayımlanmış doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Önal, M. (Ed.). (2006). *Felsefe Ansiklopedisi* (Cilt 4, s. 51-62). Ankara: Ebabil Yayınları.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3, 220.
- Özgüven, I. E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Paykoç, F. (Ağustos, 1997). *Öğretmenler İçin Duyuşsal Eğitim*. Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansında sunuldu. Ankara.
- Peker, H. (1998). *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, Samsun.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında tavsiye ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Tahiroğlu, Mustafa. (2011). *İlköğretim 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Doğa Sevgisi, Temizlik ve Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değerlerinin Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarının Belirlenmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Taşpınar, M. (2009). *Eğitinde Örtük Program ve Değerler Eğitimi*. Cihad D. (Ed.), I.İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı, (25-30), Elazığ: Elazığ Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Topçu, N. (2005). *Ahlak*. Elverdi E.ve Kara İ. (Editörler). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Turgut, M. (Ed.). (2010). *Türkiye’de Aile Değerleri Üzerine Bir Araştırma*. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (1969). *Türkçe Sözlük* (Genişletilmiş baskı). Ankara: TDK.
- Variş, F. (1998). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Yayıncılık .

- Yalçın, S. K. ve Şengül, M. (2004). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Çocuk Eğitimi Açısından Öne Sürdüğü Değerler ve Ortaya Çıkarmak İsteddiği Tip Üzerine Bir Değerlendirme. *Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 223.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 499-522.